

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Engelsk

Faghæfte 2019

Engelsk

Indledning	3
Folkeskolens formål	4
Fælles Mål	5
Læseplan	23
Undervisningsvejledning	53

Indledning

Et af folkeskolens vigtigste formål er at give eleverne kundskaber og færdigheder i samarbejde med forældrene. Folkeskolens fag og emner er centrale for dette formål. Det er gennem undervisning i fag og emner, at eleverne skal forberedes til videre uddannelse og få lyst til at lære mere. Folkeskolens fag og emner skal også bidrage til at fremme den enkelte elevs alsidige udvikling og forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

Hver dag leverer skolerne en vigtig indsats for at leve op til skolens og fagenes formål. Skolen skal understøtte lærerne, lederne og pædagogerne i opgaven med at tilrettelægge god undervisning med udgangspunkt i deres professionelle dømmekraft og efter lokale forhold. Børne- og Undervisningsministeriet udarbejder vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger i fag og emner for at tydeliggøre rammerne for undervisningen og understøtte de fagprofessionelle i deres arbejde. Ministeriets læseplaner og undervisningsvejledninger fra 2019 fremhæver særligt to forhold: Sammenhængen mellem skolens formål, fagenes formål og indholdet i det enkelte fag; og det professionelle råderum i tilrettelæggelsen af undervisningen.

Læseplanerne og undervisningsvejledninger (2019) afspejler de løsnede bindinger i Fælles Mål. De nationale rammer for undervisningen er stadig fastsat i Fælles Mål. Fagenes formål, kompetenceområder, kompetencemål og de tilhørende færdigheds- og vidensområder fastsætter, hvad eleverne skal kunne på bestemte klassetrin. Inden for disse rammer er der metodisk og didaktisk frihed til at tilrettelægge undervisningen – med respekt for fagenes forskellighed, elevernes faglige forudsætninger og med fokus på elevens faglige og alsidige udvikling. Med udgangspunkt heri skal undervisningen give eleverne de bedste forudsætninger for faglig fordybelse, overblik og oplevelse af sammenhænge samt mulighed for at tilegne sig de kompetencer, færdigheder og den viden, der ligger i de enkelte fag.

En række fagpersoner fra folkeskolen, professionshøjskoler og faglige foreninger har været centrale i udformningen af læseplaner og undervisningsvejledninger. Børne- og Undervisningsministeriet takker alle for konstruktiv medvirken undervejs. Børne- og Undervisningsministeriet står for den endelige udformning af materialet.

Aftale om øget frihed om Fælles Mål i folkeskolen

Folkeskoleforligskredsen indgik den 19. maj 2017 en aftale om øget frihed om Fælles Mål i folkeskolen. Aftalen løser bindingerne i Fælles Mål og gør alle færdigheds- og vidensmål i Fælles Mål vejledende. Det har medført en ændring af folkeskoleloven samt en ændring af bekendtgørelserne om Fælles Mål og børnehaveklassen.

Som opfølgning på aftalen har Børne- og Undervisningsministeriet udsendt vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger til folkeskolens fag og obligatoriske emner. Læseplanerne og undervisningsvejledninger (2019) er samlet i faghæfter sammen med skolens formål og fagets Fælles Mål.

Folkeskolens formål

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

—

Fælles Mål

Indhold

1	Fagets formål	7
<hr/>		
2	Fælles Mål	8
	Kompetencemål	8
	Fælles Mål efter klassetrin	
	Efter 4. klassetrin	10
	Efter 7. klassetrin	12
	Efter 9. klassetrin	14
	Fælles Mål efter kompetenceområde	
	Mundtlig kommunikation	16
	Skriftlig kommunikation	18
	Kultur og samfund	20

1 Fagets formål

Eleverne skal i faget engelsk udvikle sproglige, tekstmæssige og interkulturelle kompetencer, således at de kan anvende engelsk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv. Eleverne skal udvikle deres nysgerrighed og bevidsthed om engelsk sprog og kunne vælge egnede sproglærings- og kommunikationsstrategier som grundlag for fremmedsprogsindlæringen.

Stk. 2. Eleverne skal, ved at anvende varierede arbejdsmetoder, it og medier, tværfagligt samarbejde og internationale kontakter, opnå oplevelse, fordybelse og virkelyst. Herved skal eleverne bevare lysten til at beskæftige sig med sprog og kulturer til fremme af deres alsidige udvikling.

Stk. 3. Eleverne skal arbejde med emner der belyser, hvordan mennesker tænker og lever i den engelsksprogede verden, så de bliver fortrolige med egen kultur i samspil med andre kulturer. Herigennem får eleverne mulighed for at udvikle deres forståelse for mennesker med forskellig kulturel baggrund og kan forberede sig til et liv i et globalt samfund.

2 Fælles Mål

Kompetencemål

Kompetence område	Efter 4. klassetrin	Efter 7. klassetrin	Efter 9. klassetrin
Mundtlig kommunikation	Eleven kan deltage i korte og enkle samtaler om konkrete hverdagsemner på engelsk.	Eleven kan deltage i kortere samtaler og give korte, sammenhængende fremstillinger af almindelige situationer og emner på engelsk.	Eleven kan deltage i længere, spontane samtaler og argumentere for egne synspunkter på engelsk.
Skriftlig kommunikation	Eleven kan forstå og skrive hyppige ord og udtryk samt korte tekster om hverdagsemner på engelsk.	Eleven kan forstå og skrive kortere tekster i forskellige genrer på engelsk.	Eleven kan forstå og skrive længere, sammenhængende tekster med forskellige formål på engelsk.
Kultur og samfund	Eleven kan sammenligne børns hverdag i engelsksprogede lande med egen hverdag.	Eleven kan indgå i enkle kulturmøder ved brug af forskellige medier.	Eleven kan agere selvstændigt i internationale kulturmøder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Se tabeller på de næste sider

Fælles Mål efter klassetrin

Efter 4. klassetrin

Kompetence-område	Kompetence-mål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Mundtlig kommunikation	Eleven kan deltage i korte og enkle samtaler om konkrete hverdagsemner på engelsk.		Lytning		Samtale	
		1.	Eleven kan forstå korte, faste fraser.	Eleven har viden om faste fraser og rytmiske mønstre.	Eleven kan deltage i sproglege.	Eleven har viden om engelsksprogede lege.
		2.	Eleven kan forstå korte instruktioner, spørgsmål og beskrivelser.	Eleven har viden om enkle sproghandlinger.	Eleven kan stille og besvare enkle spørgsmål ved hjælp af faste fraser.	Eleven har viden om enkle spørgende fraser.
		3.	Eleven kan forstå hovedindholdet i korte fortællinger.	Eleven har viden om visuel støtte til lytteforståelse.	Eleven kan deltage i enkle, forberedte samtaler om nære emner med støtte.	Eleven har viden om støttemateriale.
		4.	Eleven kan forstå formål med og væsentlige detaljer i fortællinger om konkrete, kendte emner.	Eleven har viden om nøgleord og fraser til hjælp for forståelsen.	Eleven kan deltage i enkle, spontane samtaler om nære emner.	Eleven har viden om enkle fraser til at reagere på det sagte.
Skriftlig kommunikation	Eleven kan forstå og skrive hyppige ord og udtryk samt korte tekster om hverdagsemner på engelsk.		Læsning		Skrivning	
		1.	Eleven kan afkode hyppige engelske ord med billedstøtte.	Eleven har viden om ordbilleder, der ligger tæt op ad dansk.	Eleven kan lege med engelsk skriftsprog.	Eleven har viden om enkelt skriftsprog.
		2.				
		3.	Eleven kan læse korte instruktioner og beskrivelser.	Eleven har viden om overførselsteknik fra lytning til læsning.	Eleven kan kommunikere med enkle ord og korte sætninger.	Eleven har viden om enkle sætninger.
		4.	Eleven kan forstå hovedindholdet af enkle, fortællende tekster.	Eleven har viden om billedstøtte og ordlister til læseforståelse.	Eleven kan skrive enkle beretninger om egen hverdag.	Eleven har viden om enkle bindeord.
Kultur og samfund	Eleven kan sammenligne børns hverdag i engelsksprogede lande med egen hverdag.		Interkulturel kontakt		Engelsk som adgang til verden	
		1.	Eleven kan deltage i lege og sange fra engelsksprogede kulturer.	Eleven har viden om børnetraditioner fra engelsksprogede kulturer.	Eleven kan genkende engelsk i mange sammenhænge i Danmark.	Eleven har viden om steder, hvor der bruges engelsk.
		2.	Eleven kan forstå små historier for og om børn fra engelsksprogede kulturer.	Eleven har viden om børnekultur i engelsksprogede områder.		
		3.	Eleven kan forstå små historier om dagligdag i engelsksprogede samfund.	Eleven har viden om typer af levevilkår i engelsksprogede områder.	Eleven kan finde ligheder og forskelle mellem eget sprog og engelsk.	Eleven har viden om sammenhæng mellem ord og fraser på eget sprog og engelsk.
		4.	Eleven kan fortælle om egne traditioner og egen dagligdag.	Eleven har viden om kulturs betydning for forståelse af sig selv og andre.	Eleven er nysgerrig efter at høre forskellige typer af engelsk.	Eleven har viden om enkle træk ved forskellige typer af engelsk i verden.

■ Bindende rammer i Fælles Mål □ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Præsentation		Sprogligt fokus		Kommunikationsstrategier		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan præsentere enkle sange, rap, rim og remser i kor.	Eleven har viden om sprog, rytme og bevægelse.	Eleven kan efterligne hyppige ord og fraser.	Eleven har viden om de hyppigste ord og fraser.	Eleven kan mime for at få sit budskab igennem.	Eleven har viden om at udtrykke sig gennem kropssprog.	Eleven kan lære sprog ved at gentage fraser i rytme.	Eleven har viden om gentagelse som støtte til sprogtilegnelse.
Eleven kan med støtte og forberedelse beskrive en genstand.	Eleven har viden om beskrivende sprogbrug.	Eleven kan forstå de hyppigste ord og fraser inden for nære emner.	Eleven har viden om betydningsfelter i ordforråd.	Eleven kan appellere om hjælp til kommunikation.	Eleven har viden om måder at søge hjælp på gennem gestik og enkelt sprog.	Eleven kan bruge visuel støtte til at lære ordforråd.	Eleven har viden om ikke-sproglige strategier til ordforråds-tilegnelse.
Eleven kan kort fortælle om sig selv.	Eleven har viden om ord og fraser til at præsentere sig selv.	Eleven kan forstå enkle bydende, spørgende og fremsættende sætninger.	Eleven har viden om enkle intonationsmønstre ved forskellige sproghandlinger.	Eleven kan anvende simple kommunikationsstrategier med udgangspunkt i modersmålet.	Eleven har viden om teknikker til at udnytte modersmålet.	Eleven kan udnytte ressourcer fra andre sprog.	Eleven har viden om transparente ord og strukturer.
Eleven kan med støtte kort tale om nære emner.	Eleven har viden om støtteteknikker til præsentation.	Eleven kan anvende de hyppigst forekommende ord og fraser.	Eleven har viden om ordklasserne navneord, udsagnsord, tillægsord og forholdsord.	Eleven kan anvende simple gættestrategier i forståelse af ukendt ordforråd.	Eleven har viden om enkle gættestrategier.	Eleven kan udvise mod ved at deltage aktivt i sproglige aktiviteter.	Eleven har viden om sproglig aktivitet som adgang til sprogtilegnelse.
Sprogligt fokus		Sproglæringsstrategier					
Eleven kan producere små tekster ved hjælp af sætningskabeloner.	Eleven har viden om enkle sætningskabeloner.	Eleven kan finde skrevne, engelske ord.	Eleven har viden om engelsk skriftsprog i hverdagen.				
		Eleven kan anvende billedordbøger.	Eleven har viden om alderssvarende hjælpemidler.				
Eleven kan anvende enkle nutids- og datidsformer.	Eleven har viden om enkle bøjningsformer af udsagnsord.	Eleven kan overføre sprog, indhold og struktur fra det mundtlige til det skriftlige arbejde.	Eleven har viden om samspil mellem det mundtlige og skriftlige arbejde.				
Tekst og medier							
Eleven kan genkende enkle genrer på engelsk.	Eleven har viden om eventyr, tegneserier, sange, rim og remser.						
Eleven kan anvende enkle medier til engelsk input.	Eleven har viden om adgang til enkle engelsksprogede medier.						
Eleven kan anvende enkle genrer på engelsk som kommunikation.	Eleven har viden om fortællinger og beskeder.						

Efter 7. klassetrin

Kompetence-område	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Mundtlig kommunikation	Eleven kan deltage i kortere samtaler og give korte, sammenhængende fremstillinger af almindelige situationer og emner på engelsk.		Lytning		Samtale	
		1.	Eleven kan forstå hovedindholdet i lette fagtekster.	Eleven har viden om anvendelse af baggrundsviden.	Eleven kan udveksle enkle, forberedte informationer om faktuelle emner.	Eleven har viden om strukturering af samtals centrale informationer.
		2.	Eleven kan forstå detaljer fra tekster inden for kendte emner.	Eleven har viden om fokuseret lytning gennem støtte-spørgsmål.	Eleven kan indgå i en enkel, spontan samtale om kendte emner.	Eleven har viden om enkle indlednings- og afslutnings-gambitter.
		3.	Eleven kan forstå enkle, letforståelige tekster i naturligt taletempo.	Eleven har viden om tryk, tempo og intonation.	Eleven kan udveksle synspunkter om kendte emner og situationer.	Eleven har viden om argumentative sproghandlinger.
Skriftlig kommunikation	Eleven kan forstå og skrive kortere tekster i forskellige genrer på engelsk.		Læsning		Skrivning	
		1.	Eleven kan forstå hovedindholdet af enkle fagtekster.	Eleven har viden om hyppige fagord i forhold til det faglige emne.	Eleven kan skrive enkle, informerende tekster.	Eleven har viden om sprogbrug i enkle informerende tekster.
		2.	Eleven kan finde specifikke detaljer i forskellige teksttyper.	Eleven har viden om scanning i forhold til læseformål.	Eleven kan skrive små fortællinger.	Eleven har viden om sætningsforbindere.
		3.	Eleven kan forstå hovedindhold og sammenhæng i forskellige teksttyper.	Eleven har viden om læsestrategier i forhold til læseformål.	Eleven kan skrive forståeligt og sammenhængende på engelsk.	Eleven har viden om tekstopbygning og afsnitsinddeling.
Kultur og samfund	Eleven kan indgå i enkle kulturmøder ved brug af forskellige medier.		Interkulturel kontakt		Engelsk som adgang til verden	
		1.	Eleven kan give eksempler på forskelle og ligheder mellem kultur- og samfundsforhold i eget land og i engelsksprogede områder.	Eleven har viden om enkle kultur- og samfundsforhold i engelsksprogede områder.	Eleven kan deltage i udveksling af enkel information og produkter med elever i udlandet.	Eleven har viden om metoder til udveksling af information.
		2.	Eleven kan fortælle om kulturelle forskelle og ligheder i enkle kulturmøder.	Eleven har viden om udvalgte kultur- og samfundsgrupper.	Eleven kan med forberedelse og støtte bruge engelsk til internationale henvendelser.	Eleven har viden om engelsk som lingua franca.
		3.	Eleven kan indgå i enkle, forberedte kulturmøder.	Eleven har viden om sproglige regler, normer og værdier hos udvalgte grupper.	Eleven kan tage initiativ til kommunikation med personer i udlandet.	Eleven har viden om forskellige medier som adgang til international kontakt.

■ Bindende rammer i Fælles Mål ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Præsentation		Sprogligt fokus		Kommunikationsstrategier		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan med støtte kort tale om faktuelle emner.	Eleven har viden om enkle rubriker, billeder, diagrammer og grafik som støtte til præsentation.	Eleven kan anvende ord og fraser fra hverdagsprog og enkelt fagsprog.	Eleven har viden om sproglige varianter.	Eleven kan anvende enkle omformuleringer på engelsk.	Eleven har viden om teknikker til at sige det samme på forskellig måde.	Eleven kan søge feedback på formuleringer på egen sprogproduktion.	Eleven har viden om brug af feedback.
Eleven kan kort tale om egne oplevelser, ønsker og drømme.	Eleven har viden om teknikker til at variere sin præsentation.	Eleven kan anvende synonymer og overbegreber.	Eleven har viden om betydningsrelationer i ordforråd.	Eleven kan vælge gættestrategier i forståelse af ukendt ordforråd.	Eleven har viden om forskellige gættestrategier.	Eleven kan opsøge forskellige typer af sproglige input.	Eleven har viden om kilder til sprogligt input.
Eleven kan give korte sammenhængende fremstillinger på basis af udleverede informationer.	Eleven har viden om teknikker til at bearbejde information.	Eleven kan udtrykke sig med klar og tydelig udtale.	Eleven har viden om udtaleregler.	Eleven kan anvende gambitter og faste vendinger som kommunikationsstrategier.	Eleven har viden om forskellige sproglige redskaber til løsning af kommunikationsproblemer.	Eleven kan tage noter i forbindelse med lytning.	Eleven har viden om notattekni under lytning.
Sprogligt fokus		Sproglæringsstrategier					
Eleven kan skrive enkle, fremsettende og spørgende sætninger med engelsk ordstilling.	Eleven har viden om centrale regler for ordstilling på engelsk.	Eleven kan anvende gættestrategier under læsning.	Eleven har viden om strategier til at gennemføre læseopgaver.				
Eleven kan anvende de mest grundlæggende bøjningsformer og syntaktiske strukturer.	Eleven har viden om grammatiske kategoriers funktion.	Eleven kan med støtte anvende skriveprocessen til forbedring af egne tekster.	Eleven har viden om hovedfaserne i skriveprocessen.				
Eleven kan anvende sproglige teknikker til forbedring af egne tekster.	Eleven har viden om tekststruktur.	Eleven kan vælge hjælpemidler efter formål.	Eleven har viden om hjælpemidler.				
Tekst og medier							
Eleven kan genkende typer af fagtekster på engelsk.	Eleven har viden om sproglige træk ved fagtekster.						
Eleven kan sammenligne typer af fiktive tekster på engelsk.	Eleven har viden om enkle genretræk ved fiktionstekster.						
Eleven kan anvende varierede teksttyper i forskellige medier på engelsk.	Eleven har viden om sammenhæng mellem genre, indhold og formål.						

Efter 9. klassetrin

Kompetence-område	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Mundtlig kommunikation	Eleven kan deltage i længere, spontane samtaler og argumentere for egne synspunkter på engelsk.		Lytning		Samtale	
		1.	Eleven kan forstå varianter af engelsk fra forskellige autentiske situationer.	Eleven har viden om regionale og sociale varianter af engelsk.	Eleven kan indgå i spontane samtaler om forskellige emner i et sprog, der passer til situationen.	Eleven har viden om høflighedsstrategier.
		2.	Eleven kan forstå hovedindholdet af autentiske tekster om samfundsrelaterede emner.	Eleven har viden om kombination af teknikker til lytning.	Eleven kan deltage aktivt i en uforberedt samtale.	Eleven har viden om gambitter til emneskift og til at tage og fastholde ordet.
Skriftlig kommunikation	Eleven kan forstå og skrive længere, sammenhængende tekster med forskellige formål på engelsk.		Læsning		Skrivning	
		1.	Eleven kan forstå hovedindhold af enkle, argumenterende tekster.	Eleven har viden om enkle retoriske og argumentative virkemidler på engelsk.	Eleven kan udtrykke sig skriftligt afpasset formål.	Eleven har viden om tekstkabeloner.
		2.	Eleven kan forstå centrale synspunkter i autentiske tekster.	Eleven har viden om hjælpemidler til læsning af tekster.	Eleven kan udtrykke sig skriftligt afpasset hensigt, modtager og situation i længere sammenhængende tekster.	Eleven har viden om kriterier til valg af sprog og indhold.
Kultur og samfund	Eleven kan agere selvstændigt i internationale kulturmøder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold.		Interkulturel kontakt		Engelsk som adgang til verden	
		1.	Eleven kan kommunikere om egne og andres kulturmøder.	Eleven har viden om potentielle konfliktpunkter i kulturmøder.	Eleven kan forklare enkle forskelle på sproglige varianter i det engelske sprog.	Eleven har viden om varianter af engelsk på verdensplan.
		2.	Eleven kan agere i spontane internationale kulturmøder.	Eleven har viden om sproglige regler, normer og værdier i forskellige kulturer og samfund.	Eleven kan anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i forskellige situationer.	Eleven har viden om samspil mellem sproglige og kulturelle normer i engelsksproglig kommunikation.

■ Bindende rammer i Fælles Mål ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Præsentation		Sprogligt fokus		Kommunikationsstrategier		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan give sammenhængende fremstillinger på basis af indhentede informationer.	Eleven har viden om at søge og strukturere information.	Eleven kan anvende mindre hyppige ord og kollokationer.	Eleven har viden om idiomatisk sprogbrug.	Eleven kan vælge kommunikationsstrategier i relation til egne kommunikative problemer.	Eleven har viden om forskellige kommunikationsstrategiers fordele.	Eleven kan brainstorme med centrale ord og overbegreber.	Eleven har viden om brainstormingsteknikker.
Eleven kan give detaljerede fremstillinger af fakta og synspunkter.	Eleven har viden om teknikker til at give sammenhængende fremstillinger.	Eleven kan anvende et rimelig præcist og nuanceret ordforråd.	Eleven har viden om nuancering af ordforråd.	Eleven kan støtte andre i deres brug af strategier til løsning af kommunikationsproblemer.	Eleven har viden om teknikker til at opdage andres kommunikative problemer.	Eleven kan tilpasse en sproglig fremlæggelse efter formål og modtager.	Eleven har viden om planlægning og revision af mundtlige fremlæggelser.
Sprogligt fokus		Sproglæringsstrategier					
Eleven kan stave med hjælpemidler og sætte tegn.	Eleven har viden om stavning og tegnsætning på engelsk.	Eleven kan give og modtage respons i det skriftlige arbejde.	Eleven har viden om responsmetoder og enkle notatteknikker.				
Eleven kan skrive med rimelig sproglig præcision.	Eleven har viden om funktionel grammatik.	Eleven kan anvende modeltekster i arbejdet med egne tekster.	Eleven har viden om modeltekster.				
Tekst og medier							
Eleven kan producere multimodale teksttyper på engelsk.	Eleven har viden om struktur og funktion i multimodale medier.						
Eleven kan vurdere engelsksprogede tekster i forhold til genre og sprogbrug.	Eleven har viden om kriterier til vurdering af tekster.						

Fælles Mål efter kompetenceområde

Mundtlig kommunikation

Klasse- trin	Kompetence- mål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål					
Efter 4. klasse- trin	Eleven kan deltage i korte og enkle samtaler om konkrete hverdags-emner på engelsk.		Lytning		Samtale		Præsentation	
		1.	Eleven kan forstå korte, faste fraser.	Eleven har viden om faste fraser og rytmiske mønstre.	Eleven kan deltage i sproglege.	Eleven har viden om engelsk-sprogede lege.	Eleven kan præsentere enkle sange, rap, rim og remser i kor.	Eleven har viden om sprog, rytme og bevægelse.
		2.	Eleven kan forstå korte instruktioner, spørgsmål og beskrivelser.	Eleven har viden om enkle sproghandlinger.	Eleven kan stille og besvare enkle spørgsmål ved hjælp af faste fraser.	Eleven har viden om enkle spørgende fraser.	Eleven kan med støtte og forberedelse beskrive en genstand.	Eleven har viden om beskrivende sprogbrug.
		3.	Eleven kan forstå hovedindholdet i korte fortællinger.	Eleven har viden om visuel støtte til lytteforståelse.	Eleven kan deltage i enkle, forberedte samtaler om nære emner med støtte.	Eleven har viden om støtte-materiale.	Eleven kan kort fortælle om sig selv.	Eleven har viden om ord og fraser til at præsentere sig selv.
	4.	Eleven kan forstå formål med og væsentlige detaljer i fortællinger om konkrete, kendte emner.	Eleven har viden om nøgleord og fraser til hjælp for forståelsen.	Eleven kan deltage i enkle, spontane samtaler om nære emner.	Eleven har viden om enkle fraser til at reagere på det sagte.	Eleven kan med støtte kort tale om nære emner.	Eleven har viden om støtte-teknikker til præsentation.	
Efter 7. klasse- trin	Eleven kan deltage i kortere samtaler og give korte, sammenhængende fremstillinger af almindelige situationer og emner på engelsk.		Lytning		Samtale		Præsentation	
		1.	Eleven kan forstå hovedindholdet i lette fagtekster.	Eleven har viden om anvendelse af baggrundsviden.	Eleven kan udveksle enkle, forberedte informationer om faktuelle emner.	Eleven har viden om strukturering af samtalens centrale informationer.	Eleven kan med støtte kort tale om faktuelle emner.	Eleven har viden om enkle rubriker, billeder, diagrammer og grafik som støtte til præsentation.
		2.	Eleven kan forstå detaljer fra tekster inden for kendte emner.	Eleven har viden om fokuseret lytning gennem støttespørgsmål.	Eleven kan indgå i en enkel, spontan samtale om kendte emner.	Eleven har viden om enkle indlednings- og afslutnings-gambitter.	Eleven kan kort tale om egne oplevelser, ønsker og drømme.	Eleven har viden om teknikker til at variere sin præsentation.
	3.	Eleven kan forstå enkle, letforståelige tekster i naturligt taletempo.	Eleven har viden om tryk, tempo og intonation.	Eleven kan udveksle synspunkter om kendte emner og situationer.	Eleven har viden om argumentative sproghandlinger.	Eleven kan give korte sammenhængende fremstillinger på basis af udleverede informationer.	Eleven har viden om teknikker til at bearbejde information.	
Efter 9. klasse- trin	Eleven kan deltage i længere, spontane samtaler og argumentere for egne synspunkter på engelsk.		Lytning		Samtale		Præsentation	
		1.	Eleven kan forstå varianter af engelsk fra forskellige autentiske situationer.	Eleven har viden om regionale og sociale varianter af engelsk.	Eleven kan indgå i spontane samtaler om forskellige emner i et sprog, der passer til situationen.	Eleven har viden om høflighedsstrategier.	Eleven kan give sammenhængende fremstillinger på basis af indhentede informationer.	Eleven har viden om at søge og strukturere information.
	2.	Eleven kan forstå hovedindholdet af autentiske tekster om samfundsrelaterede emner.	Eleven har viden om kombination af teknikker til lytning.	Eleven kan deltage aktivt i en uforberedt samtale.	Eleven har viden om gambitter til emneskift og til at tage og fastholde ordet.	Eleven kan give detaljerede fremstillinger af fakta og synspunkter.	Eleven har viden om teknikker til at give sammenhængende fremstillinger.	

■ Bindende rammer i Fælles Mål □ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Sprogligt fokus		Kommunikationsstrategier		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan efterligne hyppige ord og fraser.	Eleven har viden om de hyppigste ord og fraser.	Eleven kan mime for at få sit budskab igennem.	Eleven har viden om at udtrykke sig gennem kropssprog.	Eleven kan lære sprog ved at gentage fraser i rytme.	Eleven har viden om gentagelse som støtte til sprogtilegnelse.
Eleven kan forstå de hyppigste ord og fraser inden for nære emner.	Eleven har viden om betydningsfelter i ordforråd.	Eleven kan appellere om hjælp til kommunikation.	Eleven har viden om måder at søge hjælp på gennem gestik og enkelt sprog.	Eleven kan bruge visuel støtte til at lære ordforråd.	Eleven har viden om ikke-sproglige strategier til ordforrådstilegnelse.
Eleven kan forstå enkle bydende, spørgende og frem-sættende sætninger.	Eleven har viden om enkle intonationsmønstre ved forskellige sproghandlinger.	Eleven kan anvende simple kommunikationsstrategier med udgangspunkt i modersmålet.	Eleven har viden om teknikker til at udnytte modersmålet.	Eleven kan udnytte ressourcer fra andre sprog.	Eleven har viden om transparente ord og strukturer.
Eleven kan anvende de hyppigst forekommende ord og fraser.	Eleven har viden om ordklasserne navneord, udsagnsord, tillægsord og forholdsord.	Eleven kan anvende simple gættestrategier i forståelse af ukendt ordforråd.	Eleven har viden om enkle gættestrategier.	Eleven kan udvise mod ved at deltage aktivt i sproglige aktiviteter.	Eleven har viden om sproglig aktivitet som adgang til sprogtilegnelse.
Sprogligt fokus		Kommunikationsstrategier		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan anvende ord og fraser fra hverdagsprog og enkelt fagsprog.	Eleven har viden om sproglige varianter.	Eleven kan anvende enkle omformuleringer på engelsk.	Eleven har viden om teknikker til at sige det samme på forskellig måde.	Eleven kan søge feedback på formuleringer på egen sprogproduktion.	Eleven har viden om brug af feedback.
Eleven kan anvende synonymer og overbegreber.	Eleven har viden om betydningsrelationer i ordforråd.	Eleven kan vælge gættestrategier i forståelse af ukendt ordforråd.	Eleven har viden om forskellige gættestrategier.	Eleven kan opsøge forskellige typer af sproglige input.	Eleven har viden om kilder til sprogligt input.
Eleven kan udtrykke sig med klar og tydelig udtale.	Eleven har viden om udtaleregler.	Eleven kan anvende gambitter og faste vendinger som kommunikationsstrategier.	Eleven har viden om forskellige sproglige redskaber til løsning af kommunikationsproblemer.	Eleven kan tage noter i forbindelse med lytning.	Eleven har viden om notatteknik under lytning.
Sprogligt fokus		Kommunikationsstrategier		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan anvende mindre hyppige ord og kollokationer.	Eleven har viden om idiomatisk sprogbrug.	Eleven kan vælge kommunikationsstrategier i relation til egne kommunikative problemer.	Eleven har viden om forskellige kommunikationsstrategiers fordele.	Eleven kan brainstorme med centrale ord og overbegreber.	Eleven har viden om brainstormingsteknikker.
Eleven kan anvende et rimelig præcist og nuanceret ordforråd.	Eleven har viden om nuancering af ordforråd.	Eleven kan støtte andre i deres brug af strategier til løsning af kommunikationsproblemer.	Eleven har viden om teknikker til at opdage andres kommunikative problemer.	Eleven kan tilpasse en sproglig fremlæggelse efter formål og modtager.	Eleven har viden om planlægning og revision af mundtlige fremlæggelser.

Skriftlig kommunikation

Klassetrin	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Efter 4. klassetrin	Eleven kan forstå og skrive hyppige ord og udtryk samt korte tekster om hverdags-emner på engelsk.		Læsning		Skrivning	
		1.	Eleven kan afkode hyppige engelske ord med billedstøtte.	Eleven har viden om ordbilleder, der ligger tæt op ad dansk.	Eleven kan lege med engelsk skriftsprog.	Eleven har viden om enkelt skriftsprog.
		2.				
		3.	Eleven kan læse korte instruktioner og beskrivelser.	Eleven har viden om overførselsteknik fra lytning til læsning.	Eleven kan kommunikere med enkle ord og korte sætninger.	Eleven har viden om enkle sætninger.
		4.	Eleven kan forstå hovedindholdet af enkle, fortællende tekster.	Eleven har viden om billedstøtte og ordlister til læseforståelse.	Eleven kan skrive enkle beretninger om egen hverdag.	Eleven har viden om enkle bindeord.
Efter 7. klassetrin	Eleven kan forstå og skrive kortere tekster i forskellige genrer på engelsk.		Læsning		Skrivning	
		1.	Eleven kan forstå hovedindholdet af enkle fagtekster.	Eleven har viden om hyppige fagord i forhold til det faglige emne.	Eleven kan skrive enkle, informerende tekster.	Eleven har viden om sprogbrug i enkle informerende tekster.
		2.	Eleven kan finde specifikke detaljer i forskellige teksttyper.	Eleven har viden om scanning i forhold til læseformål.	Eleven kan skrive små fortællinger.	Eleven har viden om sætningsforbindere.
		3.	Eleven kan forstå hovedindhold og sammenhæng i forskellige teksttyper.	Eleven har viden om læsestrategier i forhold til læseformål.	Eleven kan skrive forståeligt og sammenhængende på engelsk.	Eleven har viden om tekstopbygning og afsnitsinddeling.
Efter 9. klassetrin	Eleven kan forstå og skrive længere, sammenhængende tekster med forskellige formål på engelsk.		Læsning		Skrivning	
		1.	Eleven kan forstå hovedindhold af enkle, argumenterende tekster.	Eleven har viden om enkle retoriske og argumentative virkemidler på engelsk.	Eleven kan udtrykke sig skriftligt afpasset formål.	Eleven har viden om tekstskabeloner.
		2.	Eleven kan forstå centrale synspunkter i autentiske tekster.	Eleven har viden om hjælpemidler til læsning af tekster.	Eleven kan udtrykke sig skriftligt afpasset hensigt, modtager og situation i længere sammenhængende tekster.	Eleven har viden om kriterier til valg af sprog og indhold.

■ Bindende rammer i Fælles Mål ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og videnområder og -mål

Færdigheds- og videnområder og -mål			
Sprogligt fokus		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan producere små tekster ved hjælp af sætningsskabeloner.	Eleven har viden om enkle sætningsskabeloner.	Eleven kan finde skrevne, engelske ord.	Eleven har viden om engelsk skriftsprog i hverdagen.
		Eleven kan anvende billed-ordbøger.	Eleven har viden om alderssvarende hjælpemidler.
Eleven kan anvende enkle nutids- og datidsformer.	Eleven har viden om enkle bøjningsformer af udsagnsord.	Eleven kan overføre sprog, indhold og struktur fra det mundtlige til det skriftlige arbejde.	Eleven har viden om samspil mellem det mundtlige og skriftlige arbejde.
Sprogligt fokus		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan skrive enkle, frem-sættende og spørgende sætninger med engelsk ordstilling.	Eleven har viden om centrale regler for ordstilling på engelsk.	Eleven kan anvende gættestrategier under læsning.	Eleven har viden om strategier til at gennemføre læseopgaver.
Eleven kan anvende de mest grundlæggende bøjningsformer og syntaktiske strukturer.	Eleven har viden om grammatiske kategoriers funktion.	Eleven kan med støtte anvende skriveprocessen til forbedring af egne tekster.	Eleven har viden om hovedfaserne i skriveprocessen.
Eleven kan anvende sproglige teknikker til forbedring af egne tekster.	Eleven har viden om tekststruktur.	Eleven kan vælge hjælpemidler efter formål.	Eleven har viden om hjælpemidler.
Sprogligt fokus		Sproglæringsstrategier	
Eleven kan stave med hjælpemidler og sætte tegn.	Eleven har viden om stavning og tegnsætning på engelsk.	Eleven kan give og modtage respons i det skriftlige arbejde.	Eleven har viden om responsmetoder og enkle notatetnikker.
Eleven kan skrive med rimelig sproglig præcision.	Eleven har viden om funktionel grammatik.	Eleven kan anvende modeltekster i arbejdet med egne tekster.	Eleven har viden om modeltekster.

Kultur og samfund

Klassetrin	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål	
Efter 4. klassetrin	Eleven kan sammenligne børns hverdag i engelsksprogede lande med egen hverdag.		Interkulturel kontakt	
		1.	Eleven kan deltage i lege og sange fra engelsksprogede kulturer.	Eleven har viden om børnetraditioner fra engelsksprogede kulturer.
		2.	Eleven kan forstå små historier for og om børn fra engelsksprogede kulturer.	Eleven har viden om børnekultur i engelsksprogede områder.
		3.	Eleven kan forstå små historier om dagligdag i engelsksprogede samfund.	Eleven har viden om typer af levevilkår i engelsksprogede områder.
		4.	Eleven kan fortælle om egne traditioner og egen dagligdag.	Eleven har viden om kulturs betydning for forståelse af sig selv og andre.
Efter 7. klassetrin	Eleven kan indgå i enkle kulturmøder ved brug af forskellige medier.		Interkulturel kontakt	
		1.	Eleven kan give eksempler på forskelle og ligheder mellem kultur- og samfundsforhold i eget land og i engelsksprogede områder.	Eleven har viden om enkle kultur- og samfundsforhold i engelsksprogede områder.
		2.	Eleven kan fortælle om kulturelle forskelle og ligheder i enkle kultur-møder.	Eleven har viden om udvalgte kultur- og samfundsgrupper.
		3.	Eleven kan indgå i enkle, forberedte kultur-møder.	Eleven har viden om sproglige regler, normer og værdier hos udvalgte grupper.
Efter 9. klassetrin	Eleven kan agere selvstændigt i internationale kultur-møder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold.		Interkulturel kontakt	
		1.	Eleven kan kommunikere om egne og andres kultur-møder.	Eleven har viden om potentielle konfliktpunkter i kultur-møder.
		2.	Eleven kan agere i spontane internationale kultur-møder.	Eleven har viden om sproglige regler, normer og værdier i forskellige kulturer og samfund.

■ Bindende rammer i Fælles Mål
 ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Engelsk som adgang til verden		Tekst og medier	
Eleven kan genkende engelsk i mange sammenhænge i Danmark.	Eleven har viden om steder, hvor der bruges engelsk.	Eleven kan genkende enkle genrer på engelsk.	Eleven har viden om eventyr, tegneserier, sange, rim og remser.
Eleven kan finde ligheder og forskelle mellem eget sprog og engelsk.	Eleven har viden om sammenhæng mellem ord og fraser på eget sprog og engelsk.	Eleven kan anvende enkle medier til engelsk input.	Eleven har viden om adgang til enkle engelsksprogede medier.
Eleven er nysgerrig efter at høre forskellige typer af engelsk.	Eleven har viden om enkle træk ved forskellige typer af engelsk i verden.	Eleven kan anvende enkle genrer på engelsk som kommunikation.	Eleven har viden om fortællinger og beskeder.
Engelsk som adgang til verden		Tekst og medier	
Eleven kan deltage i udveksling af enkel information og produkter med elever i udlandet.	Eleven har viden om metoder til udveksling af information.	Eleven kan genkende typer af fagtekster på engelsk.	Eleven har viden om sproglige træk ved fagtekster.
Eleven kan med forberedelse og støtte bruge engelsk til internationale henvendelser.	Eleven har viden om engelsk som lingua franca.	Eleven kan sammenligne typer af fiktive tekster på engelsk.	Eleven har viden om enkle genre-træk ved fiktionstekster.
Eleven kan tage initiativ til kommunikation med personer i udlandet.	Eleven har viden om forskellige medier som adgang til international kontakt.	Eleven kan anvende varierede teksttyper i forskellige medier på engelsk.	Eleven har viden om sammenhæng mellem genre, indhold og formål.
Engelsk som adgang til verden		Tekst og medier	
Eleven kan forklare enkle forskelle på sproglige varianter i det engelske sprog.	Eleven har viden om varianter af engelsk på verdensplan.	Eleven kan producere multimodale teksttyper på engelsk.	Eleven har viden om struktur og funktion i multimodale medier.
Eleven kan anvende engelsk som internationalt kommunikationsmiddel i forskellige situationer.	Eleven har viden om samspil mellem sproglige og kulturelle normer i engelsksproglig kommunikation.	Eleven kan vurdere engelsksprogede tekster i forhold til genre og sprogbrug.	Eleven har viden om kriterier til vurdering af tekster.

Læseplan

Indhold

1	Om læseplanens funktion	25
---	-------------------------	----

2	Læseplanens opbygning	26
---	-----------------------	----

3	Fagets formål og identitet	27
3.1	Fagets identitet	27
3.2	Fagets forståelse af sprog, kultur og tekst	28

4	Fagets kompetenceområder og kompetencemål	29
4.1	Mundtlig kommunikation	30
4.2	Skriftlig kommunikation	31
4.3	Kultur og samfund	32

5	Udviklingen i indholdet i undervisningen	33
5.1	Mundtlig kommunikation 1.-4. klasse	33
5.2	Skriftlig kommunikation 1.-4. klasse	35
5.3	Kultur og samfund 1.-4. klasse	37
5.4	Mundtlig kommunikation 5.-7. klasse	38
5.5	Skriftlig kommunikation 5.-7. klasse	40
5.6	Kultur og samfund 5.-7. klasse	42
5.7	Mundtlig kommunikation 8.-9. klasse	43
5.8	Skriftlig kommunikation 8.-9. klasse	46
5.9	Kultur og samfund 8.-9. klasse	47

6	Tværgående emner og problemstillinger	49
6.1	Tværfaglighed	49

7	Tværgående temaer	50
7.1	It og medier	50
7.2	Innovation og entreprenørskab	51

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres.

Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene, med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet hen imod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

2 Læseplanens opbygning

Læseplanen for engelsk er opbygget på følgende måde:

Kapitel 3 beskriver fagets formål og identitet, samt hvordan faget relaterer sig til folkeskolens formål.

Kapitel 4 beskriver fagets kompetenceområder og kompetencemål. Kapitlet beskriver kompetenceområdernes indbyrdes sammenhæng.

Kapitel 5 beskriver færdigheds- og vidensområderne for hvert trinforløb. Beskrivelserne tager udgangspunkt i de kompetencemål, der er knyttet til trinforløbet.

Kapitel 6 beskriver fagets rolle i tværgående emner og problemstillinger.

Kapitel 7 beskriver, hvordan faget kan bidrage til arbejdet med folkeskolens tværgående temaer, dog undtaget sproglig udvikling.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Eleverne skal i faget engelsk udvikle sproglige, tekstmæssige og interkulturelle kompetencer, således at de kan anvende engelsk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv. Eleverne skal udvikle deres nysgerrighed og bevidsthed om engelsk sprog og kunne vælge egnede sproglærings- og kommunikationsstrategier som grundlag for fremmedsprogsindlæringen.

Stk. 2. Eleverne skal ved at anvende varierede arbejdsmetoder, it og medier, tværfagligt samarbejde og internationale kontakter opnå oplevelse, fordybelse og virkelyst. Herved skal eleverne bevare lysten til at beskæftige sig med sprog og kultur til fremme af deres alsidige udvikling.

Stk. 3. Eleverne skal arbejde med emner, der belyser, hvordan mennesker tænker og lever i den engelsksprogede verden, så de kan blive fortrolige med egen kultur i samspil med andre kulturer. Herigennem får eleverne mulighed for at udvikle deres forståelse for mennesker med forskellig kulturel baggrund og forberede sig til et liv i et globalt samfund.

Formålet med faget engelsk er at fremme elevernes oplevelse med, indlevelse i og forståelse af fremmedsprog, kultur og tekster som kilder til deres alsidige udvikling. Eleverne skal lære at kommunikere på engelsk med mennesker fra hele verden ved at udvikle sproglige, interkulturelle og tekstmæssige kompetencer, og de skal få lyst til og mod på at arbejde med sprog og kultur generelt. Sprogundervisning arbejder med at bygge bro mellem mennesker og fællesskaber med respekt for mangfoldighed og forskellighed. Faget engelsk åbner op for nye og større horisonter i en globaliseret, multikulturel verden og har på denne måde en almindennende funktion.

Fagets formål bidrager til folkeskolens overordnede formål ved at arbejde med og give eleverne forståelse for egne og andres kulturer og forskellige kulturelle udtryk. Igennem dette arbejde fremmes de enkelte elevers alsidige udvikling, ligesom deres forståelse af sig selv i forhold til en omverden nuanceres. På denne måde er faget med til at kvalificere elevernes deltagelse og medansvar i et demokratisk samfund. Faget bidrager desuden med at forberede eleverne til videre uddannelse, som ofte kræver god indsigt i engelsk til både professionelt, samfundsmæssigt og personligt brug.

3.1 Fagets identitet

Faget er et humanistisk fag, der har fokus på sprog, kultur og tekster, og disse tre områder har alle med kommunikation at gøre. Der er fokus på engelsk, men samtidig er det ofte relevant at inddrage andre sprog for derigennem at få dybere forståelse for sprog generelt. Det særlige for sprogfag er, at der igennem mødet med et nyt sprog åbnes for, at eleverne gør sig nye sproglige erfaringer og dermed kvalificerer deres forståelse af sprog, kulturer og tekster.

Fagets læringsforståelse er, at man lærer ved at konstruere ny viden og færdigheder, og det betyder, at eleverne skal være deltagende, aktive og møde variation i undervisningen. Alle elever ved og kan noget om sprog, kultur og tekster i forvejen, når de starter på et nyt sprogfag. Denne viden kan bringes i spil, ved at eleverne gætter sig til, leger med og udforsker faget.

Engelsk har en særlig status som globalt sprog og anvendes ofte som lingua franca. Engelsk er desuden det første fremmedsprog, eleverne møder i skolen, og det er derfor vigtigt, at undervisningen får eleverne til at synes, at det er sjovt og meningsfuldt at lære fremmedsprog.

Eleverne arbejder med engelsk og dansk i hele skoleforløbet. Begge fag har fokus på sprog som kommunikation og på at afkode tegn i kultur og tekster. Engelskfaget har på den måde en særlig mulighed for at understøtte dele af indholdet i danskundervisningen, fx ved at der arbejdes med de samme læseforståelsesstrategier. Mødet med et nyt sprog, som ikke føles 'naturligt' og automatisk, giver samtidig eleverne mulighed for at opdage metaperspektiver på sprog gennem fokus på forskelle og ligheder.

3.2 Fagets forståelse af sprog, kultur og tekst

Faget bygger på et kommunikativt, funktionelt sprogsyn. Kommunikativt og funktionelt, da sprog er et redskab for kommunikation og tanker og dermed altid har en funktion for mennesker. Faget arbejder derfor med sprog i forskellige situationer, med forskellige emner og forskellige deltagere og med, hvordan sproglige former varierer i forhold til kommunikationens formål. Eleverne skal udvikle sprog, der er hensigtsmæssigt og præcist i forhold til den givne sammenhæng, og de skal derfor have mulighed for at få erfaringer med mange og varierede situationer og med de mange muligheder for hensigtsmæssige sproglige valg.

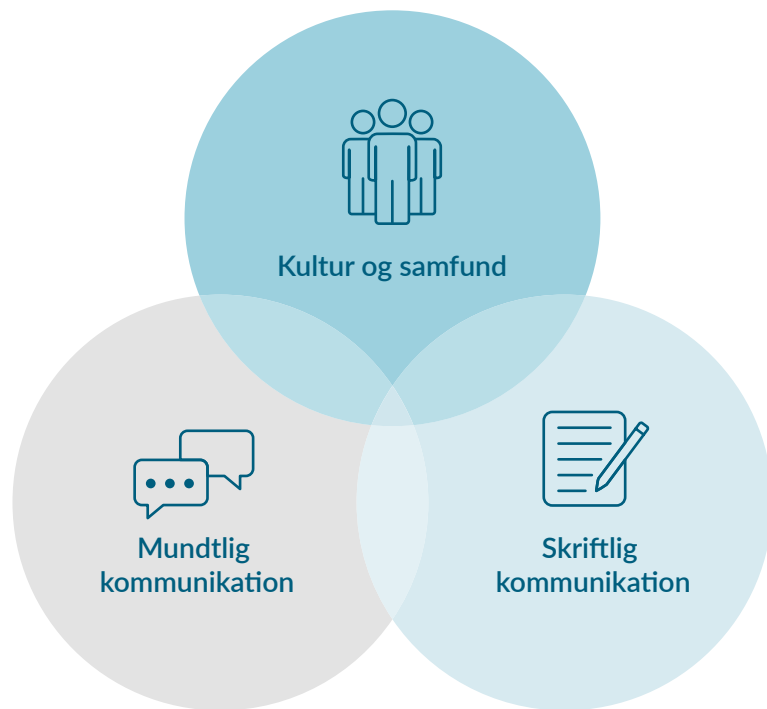
Faget bygger på et dynamisk kultursyn. Dynamisk, da kultur forstås som noget, der udvikles og ændres hele tiden gennem menneskers forhandling og fortolkning, når de mødes. En person er medlem af mange forskellige kulturelle fællesskaber, som kan gå på tværs af nationale grænser. Interkulturel kompetence betyder i den sammenhæng, at eleverne udvikler kompetence til at undersøge og handle nysgerrigt og respektfuldt i forskellige kulturelle praksisser. De skal derfor have erfaringer med varierede praksisser og opbygge et nuanceret sprog til brug i disse forskellige situationer.

Faget bygger på et bredt tekstbegreb. Bredt, fordi tekster kan være skrevne, mundtlige, visuelle, multimodale og kombinere fx ord, lyd, billeder eller typografi. En tekst forstås som en sammenhængende, meningsbærende ytring om noget, der står i relation til en konkret situation og kontekst, og kan derfor være alt fra en sætning til en film. Tekster er sat sammen af tegn, som fx bogstaver og billeder, og tegnenes betydning viser sig i kommunikation. Eleverne skal videreudvikle deres tekstmæssige kompetencer fra skolens øvrige fag, fx dansk, matematik og billedkunst. De skal opleve sig som deltagere i engelsksproget kommunikation, hvor de kan udtrykke egne ideer og synspunkter og kan fortolke og forstå andres.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

Sprog er mundtlig og skriftlig kommunikation, og kommunikation foregår i kulturelle, samfundsmæssige og tekstmæssige sammenhænge. På denne baggrund har faget tre sammenhængende kompetenceområder: Mundtlig kommunikation, skriftlig kommunikation samt kultur og samfund.

Figur 1: De tre kompetenceområder for engelsk

De tre kompetenceområder udgør en faglig sammenhæng, overlapper hinanden på flere områder og er indbyrdes afhængige i forhold til at fremme elevens alsidige udvikling, både fagligt, personligt, kulturelt og socialt. Undervisningen kan ofte med fordel integrere de tre områder, men der kan også arbejdes mere intensivt med fokus på et af områderne.

4.1 Mundtlig kommunikation

Mundtlig kommunikation har fokus på, at eleven skal kunne forstå og producere mundtligt sprog i forskellige sammenhænge. Desuden er der fokus på strategier til løsning af kommunikative problemer, udvikling af ordforrådet og variation i sproget samt sprog læringsstrategier.

Kompetenceområdet har også fokus på, at eleverne gennem kommunikation indgår i fællesskaber med andre mennesker og derigennem får mulighed for at udvikle deres egen 'stemme' og identitet i forbindelse med fremmedsproget dvs. så de begynder at kunne udtrykke deres personlighed og holdninger, så de kan deltage som aktive og kritiske borgere i et demokratisk samfund og i en global verden.

Kompetencemålenes progression er illustreret i nedenstående tabel:

Oversigt over kompetencemålenes progression

1.-4. klassetrin	5.-7. klassetrin	8.-9. klassetrin
Eleven kan deltage i korte og enkle samtaler om konkrete hverdagsmønstre på engelsk.	Eleven kan deltage i kortere samtaler og give korte, sammenhængende fremstillinger af almindelige situationer og emner på engelsk.	Eleven kan deltage i længere, spontane samtaler og argumentere for egne synspunkter på engelsk.

Kompetenceområdet mundtlig kommunikation og kompetencemålene knyttet hertil rummer en progression, hvor eleverne på 1.-4. klassetrin vil opnå kompetencer til at kunne deltage i korte, enkle interaktioner på engelsk. Der vil være tale om enkelt sprog både i forhold til ordforråd og sætningsstruktur og de mest almindelige talehandlinger i en enkel tekststruktur, som fx spørgsmål og svar, der hænger sammen. Med hverdagsmønstre menes, at elever kan lytte og tale om konkrete ting, de kan se eller kender godt, og at de lytter og taler i en kommunikativ situation, som er kendt og forudsigelig. Der er fokus på, at eleverne er aktive som sprogbrugere, og at de har mod til at bruge sproget i stilladserede interaktioner med andre.

På 5.-7. klassetrin kan eleverne deltage i lidt længere samtaler og begynde at udtrykke sig mere selvstændigt. Sproget er mere komplekst både i forhold til talehandlinger, ordforråd og sætningsstrukturer, og samtalen vil rumme flere trin i en dialog, som samlet er meningsfuld.

Emnerne skal stadig være kendte, men indholdet kan blive lidt mere abstrakt ved fx også at omhandle forestillede ting eller faktuelle informationer i fortid eller fremtid. Der er stadig fokus på, at eleverne tør bruge sproget, også selvom det, de siger, ikke altid er helt meningsgivende. Det er vigtigt, at eleverne bruger sproget og forsøger at tilpasse det til den kommunikationssituation, de indgår i. Eleverne skal få mod på at tale engelsk og på at prøve sig frem gennem forskellige kommunikative sprogbrugssituationer.

På 8.-9. klassetrin vil eleverne opnå kompetence til at deltage i længere, spontane samtaler og argumentere for deres synspunkter. At kunne argumentere for sine synspunkter kræver et mere komplekst sprog både i forhold til talehandlinger, et relevant ordforråd inden for emnet og sætningsstrukturer, som dækker forskellige trin i en samtale eller en præsentation. At argumentere vil ofte omfatte mere abstrakte emner, som dog stadig skal være nogle, eleverne kan interessere sig for og forstå. Eleverne kan variere sproget, så det i vid udstrækning er hensigtsmæssigt i forhold til det formål, deres kommunikation har, og det er også præget af større sproglig præcision. Med spontane samtaler menes, at eleverne kan og tør indgå i samtaler, som ikke har været trænet på forhånd, uden støttepapirer og med hensigtsmæssige reaktioner på det, der sker i samtalen. Det behøver ikke altid at lykkes, og eleverne skal derfor kunne vælge kommunikationsstrategier, hvis sproget ikke slår til.

4.2 Skriftlig kommunikation

Skriftlig kommunikation har fokus på, at eleven skal kunne forstå og producere skriftligt sprog i forskellige sammenhænge og gradvist arbejde sig hen imod øget sproglig kompleksitet og præcision. Eleven skal kunne læse og skrive forskellige typer tekster og skal desuden opbygge strategier til udvikling af skriftsproget. Gennem arbejdet med skriftlig kommunikation får eleverne desuden indsigt i sprog, sprogbrug og sproglæring.

Arbejdet med skriftsprog understøtter arbejdet med det mundtlige sprog og omvendt. I flere sammenhænge er der overlapning mellem mundtligt og skriftligt sprog, ligesom der findes hybridformer som fx SMS, vlogs og multimodale tekster.

Ligesom for mundtlig kommunikation har kompetenceområdet skriftlig kommunikation fokus på, at eleverne er sprogligt aktive og indgår i skriftlige interaktioner med andre mennesker. Eleverne skal også skriftligt have mulighed for at udvikle deres egen 'stemme' og identitet, ligesom de skal have indsigt i forskellige måder at anvende skriftsproget på.

Kompetencemålenes progression er illustreret i nedenstående tabel:

Oversigt over kompetencemålenes progression

1.-4. klassetrin	5.-7. klassetrin	8.-9. klassetrin
Eleven kan forstå og skrive hyppige ord og udtryk samt korte tekster om hverdags-emner på engelsk.	Eleven kan forstå og skrive kortere tekster i forskellige genrer på engelsk.	Eleven kan forstå og skrive længere, sammenhængende tekster med forskellige formål på engelsk.

Kompetenceområdet skriftlig kommunikation og kompetencemålene knyttet hertil rummer en progression, hvor eleverne på 1.-4. klassetrin vil opnå kompetencer til at kunne forstå og skrive meget korte og enkle tekster af forskellig slags. De kan læse og skrive med et enkelt kommunikativt formål for øje. Eleverne kan forstå og anvende et enkelt ordforråd med transparente ord og gættestrategier samt enkle sætningsstrukturer, og de kan overskue og opbygge en simpel tekststruktur. Med hverdagsemner menes, at eleverne kan læse og skrive om konkrete og genkendelige emner og kommunikative situationer. Undervisningen skal give eleverne mulighed for at være deltagende og aktive som sprogbrugere, også skriftligt, så de udvikler mod til at læse og skrive.

På 5.-7. klassetrin kan elever både forstå og skrive lidt længere tekster i forskellige genrer, så de efterhånden begynder at forstå sammenhængen mellem genrer, formål og sproglige former. Sproget er mere komplekst både på tekst-, sætnings- og ordniveau. Emnerne skal stadig være kendte, men indhold og genre kan blive lidt mere abstrakt og varieret. Elevernes sproglige aktivitet er stadig i fokus. Det er vigtigt, at eleverne forstår skriftlighed som kommunikation, og at de opbygger og bevarer glæden ved og modet til at læse og skrive, også selvom deres sprog ikke altid slår helt til.

På 8.-9. klassetrin vil eleverne opnå kompetencer til at læse og skrive længere tekster med forskellige formål, og det indebærer indsigt i formål og genrer. At kunne læse og skrive forskellige typer af tekster kræver et komplekst, varieret sprog og en sproglig bevidsthed om sammenhænge mellem tekstformål, tekstindhold, kommunikationsdeltagere, medier og den sproglige form. Emnerne skal have relevans for elevernes personlige, sociale og faglige liv og dannelse og skal derfor vælges med omhu af læreren i forhold til fagets overordnede formål.

4.3 Kultur og samfund

Kultur og samfund er den ramme, som sproget anvendes i. Området har fokus på, at eleverne skal kunne bruge sproget i forskellige sammenhænge med forskellige formål. Disse formål omfatter både konkrete og tekstmæssige interaktioner med andre samt digital adgang til den store del af verden, der benytter engelsk.

Eleverne skal udvikle forståelse for og gøre sig erfaringer med, hvad kultur og samfund er, og hvordan kulturelle og samfundsmæssige praksisser kan genkendes og forstås. Det er nyttigt, men ikke tilstrækkeligt at få faktuel viden om kulturelle grupper inden for og på tværs af nationer. Eleverne skal desuden forstå, at kultur og samfund er mere end viden og også omfatter holdninger og handlinger. Eleverne skal opnå kompetence i både at forstå og handle hensigtsmæssigt og selvstændigt som deltagere i forskellige kulturelle fællesskaber og i at indgå i kulturmøder både mundtligt og skriftligt.

Arbejdet med andres og egne tekster tilbyder eleverne en adgang til verden, til eget og andres liv i mange forskellige kontekster. I lærerens valg af indhold og metoder åbnes der for, at eleverne får øget indblik og udsyn og gradvist gøres i stand til at reflektere, gennemskue og handle i forskellige sammenhænge. Kompetencemålenes progression er illustreret i nedenstående tabel:

Oversigt over kompetencemålenes progression

1.-4. klassetrin	5.-7. klassetrin	8.-9. klassetrin
Eleven kan sammenligne børns hverdag i engelsksprogede lande med egen hverdag.	Eleven kan indgå i enkle kulturmøder ved brug af forskellige medier.	Eleven kan agere selvstændigt i internationale kulturmøder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Kompetenceområdet kultur og samfund og kompetencemålene knyttet hertil rummer en progression, hvor eleverne på 1.-4. klassetrin kan forstå, at der er forskel på børns hverdag. Emner fra elevernes hverdag starter med konkrete, genkendelige emner fra fx hjem, skole og fritid, så eleverne har et godt grundlag for at sammenligne med andre børn. Det er vigtigt at lave sammenligninger med konkrete børn fra forskellige steder og livsomstændigheder samt skabe perspektiv for disse børns tilværelse, så stereotype forståelser undgås. Tekster indgår i arbejdet som grundlag for sammenligninger og nye forståelser.

På 5.-7. klassetrin kan der stadig ses på forskelle og ligheder mellem mennesker, men her skal der større fokus på at gøre eleverne til handlende i forhold til at være i direkte kontakt med andre. Emnerne kan række ud over elevernes nære hverdag, og de skal være nogle, som er væsentlige for elevernes dannelse og alsidige udvikling i et globalt samfund med mange udfordringer og kulturer. Eleverne skal være deltagende i enkle kulturmøder, både ved at møde og producere forskellige tekster og ved, fx digitalt, at møde andre børn med forskellige formål for øje.

På 8.-9. klassetrin skal eleverne opnå kompetence til at møde tekster og mennesker på en selvstændig og hensigtsmæssig måde. Emnerne kan være mere abstrakte og involvere elevernes holdninger og forståelser som borgere i et globalt samfund. Konkrete møder med andre skal indeholde overvejelser i forhold til egne og andres holdninger og værdier. Eleverne skal være aktive, deltagende, handlende og kunne interagere med andre, og de skal kunne reflektere kritisk over både egne og andres måder at forstå tekster og situationer på.

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

Kapitlet beskriver for hvert af fagets trinforløb, hvordan færdigheds- og vidensområderne inden for de tre kompetenceområder kan bidrage til, at kompetencemålene bliver opfyldt.

5.1 Mundtlig kommunikation 1.-4. klasse

Kompetencemålet for mundtlig kommunikation på 1. trin er:

Eleven kan deltage i korte og enkle samtaler om konkrete hverdagsemner på engelsk.

Kompetencemålet har fokus på, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kan indgå i korte og enkle interaktioner med andre, som fx små dialoger og at bruge engelsk i lege, og at de kan lytte til og tale om emner, de har interesse for. Det gælder først og fremmest andre elever og læreren i klasserummet, men gennem fx digitale hjælpemidler kan man også komme i kontakt med elever fra andre klasser og skoler. Det er vigtigt, at eleverne får tillid til, at de kan forstå og tale engelsk inden for disse rammer, og at de kan indgå i meningsfulde dialoger med andre. Den tillid opbygges gennem succesoplevelser med mundtligt sprogbrug, som også giver mod på at bruge sproget, selvom de sproglige ressourcer ikke altid slår til. I den sammenhæng skal eleven have støtte til at bruge enkle kommunikationsstrategier. Undervisningen har fra starten fokus på, hvordan man lærer sprog. Eleverne kan fx stifte bekendtskab med sproglæringsstrategier ved, at læreren tilrettelægger undervisningen med aktiviteter, som i sig selv udgør forskellige former for sproglæringsstrategier, fx at mime, spørge om hjælp på engelsk og ved inddragelse af elevens andre sproglige ressourcer.

Kompetenceområdet mundtlig kommunikation omfatter følgende seks færdigheds- og vidensområder:

- Lytning: At forstå mundtligt engelsk både i dialog og som monolog.
- Samtale: At indgå i dialog med andre i forskellige situationer.
- Præsentation: At producere mundtligt engelsk som monolog i forskellige situationer.
- Sprogligt fokus: At opbygge ordforråd, både enkeltord, chunks og fraser.
- Kommunikationsstrategier: At opbygge strategier til løsning af kommunikative problemer.
- Sproglæringsstrategier: At opbygge strategier til læring af sprog.

Lytning

Lytning er den primære indgang til det nye sprog. Gennem lytning får eleven præsenteret ord og strukturer som modeller for, hvordan engelsk fungerer.

Allerede fra første time kan engelsk være lærerens dominerende klasseværelsessprog, så rutiner som fx enkle hilsener, instruktioner og beskeder foregår på engelsk. Sproget kan understøttes af gestik, mimik, billeder og ting samt hyppige gentagelser af ord og faste vendinger. Lytteforståelsen kan opbygges gennem legende aktiviteter, som giver eleverne

succesoplevelser, og ved at der fokuseres på nøgleord og vendinger. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kan forstå helheder i enkelt sprog ved at fokusere på fx kendte nøgleord og vendinger samt ved at gætte ud fra konteksten.

Samtale

Samtale omfatter, at man lytter til andre og selv byder ind i en meningsfuld interaktion. Samtale omfatter således både det receptive, at lytte, og det produktive, at tale.

Der kan arbejdes med elevernes sproglige selvtillid og kompetence fx gennem legeprægede aktiviteter med indbyggede gentagelser. Med visuel støtte, herunder mimik og gestik, kan eleverne også forsøge sig med meningsfuld samtale på egen hånd fx i form af gættelege. Mimik og gestik er en vigtig del af kommunikationen.

Undervisningen kan baseres på emner, der er meningsfulde for aldersgruppen, og efterhånden kan eleverne, fx med støtte i chunks, emneord og faste vendinger, stille og besvare enkle spørgsmål. Sidst i forløbet kan undervisningen have bibragt eleverne et ordforråd, der sætter dem i stand til at føre små spontane samtaler om de emner, der arbejdes med.

Præsentation

Præsentation betyder, at eleven taler i monolog. Det kan fx være en lille præsentation af sig selv og sin familie med støttepapirer. Monolog er sprogligt krævende på en anden måde end dialog, hvor man ofte får hjælp af en samtalepartner.

Begynderundervisningen kan fokusere på at opbygge elevernes sproglige selvtillid, og her kan en del af elevernes mundtlige præsentation fx være gentagelser i kor med understøttelse af rim og rytme. Undervisningen kan således give eleverne et ordforråd til at kunne formulere små korte beskrivelser af fx genstandes form, farve, egenskaber osv. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse med støtte i fx noter kan give korte præsentationer af produkter, der har tematisk sammenhæng med undervisningens indhold.

Sprogligt fokus

Sprogligt fokus i det mundtlige arbejde kan være koncentreret om ordforråd. Et automatiseret ordforråd er vigtigt i forhold til at kunne forstå og tale med det tidspres, der er til stede mundtligt.

Ordforrådsarbejdet kan eksempelvis konsolideres gennem gentagen og varieret brug af hyppige ord og faste fraser. Ord må gerne skrives ned og i starten fx med børnestavning og med støtte i billeder og tegninger. Elevernes sproglige nysgerrighed og opmærksomhed kan fastholdes og udbygges, fx ved at gætte på ord. Der kan være fokus på sprogets naturlige rytme og lyd, hvilket eleverne kan tilegne sig gennem imitation, gentagelser og bevægelseslege med rytme. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse har opbygget et ordforråd af de mest hyppigt forekommende ord på engelsk, som samtidig hænger sammen med de temaer, der er arbejdet med, så de både kan forstå og producere mundtligt sprog. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne støttes i at turde gætte på nye ord, de hører, og anvende deres ordforråd i dialog og monolog.

Kommunikationsstrategier

Kommunikationsstrategier er det, en sprogbruger anvender, når de sproglige ressourcer ikke helt slår til. De er vigtige i det mundtlige arbejde, hvor man gennem brug af strategierne kan gennemføre kommunikation ved at mime, bede om hjælp eller gætte.

Brug af kommunikationsstrategier kan opbygges ved, at elevernes selvtillid som sprogbrugere prioriteres højere end sproglig præcision. Undervisningen kan fokusere på, at give eleverne mulighed for at prøve sig frem, og det indebærer, at man laver fejl. Desuden kan eleverne opfordres til at gætte og have fokus på at få kommunikationen til at lykkes. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får indsigt i vigtigheden af kommunikationsstrategier allerede i dette første forløb, så de også kan anvende dem, når de skal lære

andre sprog. På den måde kan undervisningen lede henimod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kan fastholde enkel kommunikation ved at mime, bede om hjælp, gætte sig til ord på basis af deres andre sprog og ud fra kontekst, fx ved at støtte sig til billeder i forbindelse med at lytte.

Sproglæringsstrategier

Sproglæringsstrategier er strategier for, hvordan man lærer sprog. At anvende kommunikationsstrategier er både godt for kommunikationen her og nu, men det er også en god måde at lære mere sprog på. Andre strategier, der er nyttige, er gentagelse, brug af billeder, sammenligninger med andre sprog og ved at være mundtligt aktiv. Det omfatter også viden om, at det sprog, man er i gang med at bruge, er et sprog på vej, og at man træner sprog, ligesom man træner andre ting, for at få det lært.

Undervisningen kan baseres på metoder, der praktisk viser eleverne, hvordan man lærer sprog. Det betyder, at læreren giver mulighed for mange sproglige erfaringer, giver støtte til sprog med fx billeder, at sprog eksempelvis gentages gennem sproglege, og at der arbejdes med sproglig opmærksomhed, fx ved at lege med sproglige mønstre og sammenligne med andre sprog, som eleverne kender. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse selv har enkle strategier for at lære sprog, fx ved at de samler på ord, leger med sprog, taler med andre, lægger mærke til sprog, også uden for undervisningen, og at de ved, at sprog læres ved, at man øver sig.

5.2 Skriftlig kommunikation 1.-4. klasse

Kompetencemålet for skriftlig kommunikation på 1. trin er:

Eleven kan forstå og skrive hyppige ord og udtryk samt korte tekster om hverdagsemner på engelsk.

Kompetencemålet har fokus på, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kan læse og skrive korte tekster om emner, som de kender til og forstår. Tekster kan være mange ting, fx små indkøbslister, billeder med korte billedtekster og korte fortællinger i billedbøger. Ligesom med mundtligheden skal eleverne opnå tillid til, at de kan læse og skrive engelsk og herigennem indgå i meningsfuld dialog med andre. Der leges med skriftligheden, og legelæsning og -skrivning er en god indgang til opbygningen af selvtillid. Eleverne er i denne periode i gang med at lære at læse og skrive på dansk, og undervisningen i engelsk skal understøtte og ikke forstyrre denne proces.

Kompetenceområdet skriftlig kommunikation omfatter følgende fire færdigheds- og vidensområder:

- Læsning: At forstå skriftligt engelsk i forskellige teksttyper.
- Skrivning: At skrive engelsk både dialogisk og mere monologisk.
- Sprogligt fokus: At være opmærksom på at kunne producere sætninger og enkle betydningsbærende morfemer.
- Sproglæringsstrategier: At opbygge strategier til læring af sprog.

Læsning

Læsning handler om at kunne forstå skriftlige tekster som meningsfulde helheder i en konkret situation. Man skal forstå kontekst og sammenhæng for at kunne finde betydningen af en tekst, og det kan man understøtte ved fx ved at læse billeder sammen med en trykt tekst. Man gætter, når man læser, og det kan man bedst, hvis man forstår det overordnede formål med en tekst, men det kan også være nødvendigt at vide noget om detaljer som lyde, morfemer, ord og sætningsstrukturer.

På begynderstadiet kan det største fokus ligge på det mundtlige arbejde, fx gennem leg og historiefortælling, men eleverne kan også få hjælp til at genkende skrevne ord, som er ens på dansk og engelsk – og måske andre sprog. Nyt ordforråd kan fx introduceres vha. ordkort med både billede og tekst, så eleverne langsomt vænner sig til skriftsproget og kan genkende centrale ord og strukturer i lege eller spil. Dette kan undervisningen lede henimod, at eleverne kan læse fx korte instruktioner, beskrivelser og fortællinger med visuel støtte.

Skrivning

Skrivning adskiller sig fra mundtligt sprog ved at give mulighed for en langsommere proces, hvor man kan tænke, spørge og ændre undervejs. At skrive er svært, fordi skriftsprog ikke kun er talesprog, der er skrevet ned. Skriftsprog har sine egne strukturer og skal være mere informativt og præcist, fordi forfatter og læser normalt ikke er i rum sammen.

At skrive styrker både udvikling af skriftsproget i sig selv, men også udviklingen af de mundtlige færdigheder, og kan derfor hænge sammen med dem i undervisningen. Skrift er kommunikation, og elevernes fokus kan derfor være på kommunikation allerede fra starten, hvor målgruppen kunne være kammerater i klassen, andre klasser eller forældre. I begyndelsen kan det skriftlige arbejde karakteriseres som legeskrivning, og senere kan faste fraser og skabeloner støtte eleverne i at skrive lidt længere tekster. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kan skrive enkle fortællinger om noget, de kender til, ved at anvende et relevant ordforråd og enkle sætningsmønstre med bindeord.

Sprogligt fokus

Der kan være fokus på funktionel grammatik fra starten, nemlig sammenhængen mellem tekstens formål og de sproglige valg. Eftersom skriftsprog kan produceres langsomt og sammenlignes med modeltekster, er det sproglige fokus strukturer, der går ud over ord. Det vil sige både dele af ord i form af betydningsfulde morfemer, som fx flertal og nutids- og datidsendelser, samt højere niveauer end ord i form af enkle sætningsmønstre, som fx "subjekt + verbum + objekt".

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at fastholde og udbygge deres sproglige nysgerrighed og opmærksomhed, så de tør bruge sproget skriftligt. Den første skrivning kan hjælpes med sætningsskabeloner, hvor eleverne indsætter enkelte ord, og det foregår i genrer, som eleverne kan forstå, som fx instruktion, rim og små fortællinger. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse er opmærksomme på og kan anvende enkle sproglige strukturer ud over ordniveau i form af vigtige morfemer og enkle sætningsstrukturer.

Sproglæringsstrategier

Omfanget af sproglæringsstrategier kan udvides gennem det skriftlige arbejde, fordi processen med at forstå og producere skrift er forskellig fra processen med at forstå og producere tale. Skriftsproget tilbyder, at ord, sætninger og tekster kan fastholdes og undersøges, ligesom ressourcer i form af analoge og digitale ordbøger kan tilbyde skrift.

Også i forhold til skriftsproget er det en vigtig sproglæringsstrategi, at eleverne tør bruge sproget så meget som muligt. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne ved, at fejl er en del af den sproglige udvikling, og at det at være i tvivl er en del af at lære. Læreren og andre elever kan fungere som interesserede læsere af elevernes tekster, og især læreren kan give anerkendende formativ feedback i form af påpegning af gode ting og forslag til andre formuleringer, hvis eleverne er klar til det. Undervisningen kan skærpe elevernes opmærksomhed på engelsk i deres hverdag, fx på plakater og i reklamer, og på at bruge deres sproglige nysgerrighed i sprogtilegnelsen. Sidst i forløbet kan undervisningen støtte eleverne i at have fokus på at bruge det, de kan mundtligt, når de skriver, fx ved at de eksperimenterer med at bruge lydoptagelser, inden de skriver. Undervisningen kan lede

hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kan skrive forskellige typer af korte tekster med forskellige formål om emner, som de kender til. Det kan fx være små historier, en tekst, der forklarer et billede, eller en gåde, der kan hænges op på opslagstavlen.

5.3 Kultur og samfund 1.-4. klasse

Kompetencemålet for kultur og samfund på 1. trin er:

Eleven kan sammenligne børns hverdag i engelsksprogede lande med egen hverdag.

Kompetencemålet har fokus på, at eleverne ved slutningen af 4. klasse begynder at blive bevidste om ligheder og forskelle mellem forskellige børns liv. Det kan de forstå ved at møde tekster om og af andre og ved selv at producere tekster om emner, de kender til. De skal langsomt blive bevidste om, at sprog bruges forskelligt og er udtryk for, hvem man er. Arbejdet bør være undersøgende og båret af leg og nysgerrighed, hvor fx film kan give gode indsigter i andres liv.

Kompetenceområdet kultur og samfund omfatter følgende tre færdigheds- og vidensområder:

- Interkulturel kontakt: At deltage i interaktion med andre børns liv gennem tekster og evt. kontakter.
- Engelsk som adgang til verden: At få indsigt i, hvor og hvordan engelsk bruges som sprog både i og uden for Danmark.
- Tekster og medier: At kunne genkende forskellige genrer og selv producere nogle af dem samt brug af forskellige medier.

Interkulturel kontakt

Interkulturel kontakt omfatter det at møde andre mennesker, som kommer fra andre kulturer end en selv, på en måde, som er både nysgerrig og respektfuld. Man møder også andre gennem de tekster, de producerer, som fx sanglege, billedbøger, interview og film. Engelsk er det første fremmedsprog i skolen og giver dermed eleverne en større mulighed for adgang til andre kulturer end dem, de allerede kender. Undervisningen kan tilrettelægges, så den giver eleverne erfaringer med engelsksprogede kulturer og samfund og sammenhæng mellem sprog og kultur i arbejdet med børns forskellige hverdag og traditioner. Det er vigtigt at være opmærksom på, at billedmateriale og andre tekster i sig selv er kulturbærende. Mødet med det nye, herunder også mødet med tekster, er kulturmøder, som kan give eleverne en forståelse af kulturs betydning og føre til en bedre forståelse af egen og andre kulturer. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kender til tekster, der repræsenterer væsentlig praksis blandt andre børn, og de kan beskrive, hvordan de selv lever og indgår i forskellige kulturelle sammenhænge.

Engelsk som adgang til verden

Engelsk er et globalt sprog, der tales som modersmål af mange mennesker i hele verden og anvendes som andet sprog eller lingua franca af endnu flere. Også i Danmark er brugen af engelsk udbredt. Engelsk er desuden i høj grad det fælles digitale sprog, der anvendes i sociale medier, spil og film. Den sproglige variation er derfor stor, ligesom den tekstmæssige produktion er enorm.

Undervisningen kan give eleverne overordnede erfaringer med de mange steder, hvor engelsk tales, og de mange typer af engelsk, der findes. Det kan ske gennem nysgerrig undersøgelse og lege, hvor sammenligninger og personlige erfaringer nemt kan inddrages. Der kan også arbejdes med små parallelsproglige tekster, hvor eleverne læser og producerer tekster med forskellige sprog og bliver opmærksomme på forskelle og ligheder. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne efter 4. klasse er opmærksomme på engelsk

i forskellige sammenhænge, og de tør undersøge nye steder og situationer, hvor engelsk anvendes. De er desuden opmærksomme på enkle forskelle og ligheder mellem engelsk, dansk og eventuelt andre sprog, de kender til.

Tekst og medier

Tekster findes i mange former og alle længder. En tekst er en sammenhængende, meningsbærende ytring, som altid indgår i en konkret situation, og som får sin betydning gennem denne situation, herunder hvilket medie teksten forekommer i. I dette forløb er teksterne generelt korte, men kan godt være af mange forskellige typer.

Undervisningen kan fra starten anvende multimodale og genkendelige genrer som billedbøger, rim, remser og mundtlige fortællinger i klassens fællesarbejde. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får erfaringer med både at forstå og producere forskellige tekster i forskellige medier, fx billedbøger, talebøger til billedhistorier, mobiloptagelser og spil. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 4. klasse kan anvende forskellige typer af enkle, korte tekster i forskellige medier til enkel kommunikation.

5.4 Mundtlig kommunikation 5.-7. klasse

Kompetencemålet for mundtlig kommunikation på 2. trin er:

Eleven kan deltage i kortere samtaler og give korte, sammenhængende fremstillinger af almindelige situationer og emner på engelsk.

Kompetencemålet har fokus på, at eleverne skal kunne kommunikere mundtligt om emner, som ligger ud over den nære hverdag og det meget kendte. Eleverne skal kunne interagere mere kvalificeret i interaktion med andre om meningsfulde emner i forhold til den omverden, som udgøres af engelsk. Det kan være globale spørgsmål, kulturelle møder og emner, der er aktuelle i samtiden, på et niveau, som kan håndteres både sprogligt og kognitivt af eleverne.

Kompetenceområdet mundtlig kommunikation omfatter følgende seks færdigheds- og vidensområder:

- **Lytning:** At forstå mundtligt engelsk både i dialog og som monolog.
- **Samtale:** At indgå i dialog med andre i forskellige situationer.
- **Præsentation:** At producere mundtligt engelsk som monolog i forskellige situationer.
- **Sprogligt fokus:** At opbygge ordforråd, både enkeltord, fraser og gambitter.
- **Kommunikationsstrategier:** At opbygge strategier til løsning af kommunikative problemer.
- **Sproglæringsstrategier:** At opbygge strategier til læring af sprog.

Lytning

Lytning kan foregå på forskellige måder, afhængigt af formålet med lytningen. Man kan lytte for at få en generel forståelse af noget, for at få oplysninger, man skal reagere på, for at forstå detaljer og for at finde sproglige mønstre. Det kræver forskellige lyttestrategier.

Undervisningen kan tilrettelægges, så der er fokus på at fremme elevernes forståelse for, at der findes forskellige lyttemåder til forskellige formål og teksttyper – også på fremmedsproget. Desuden kan eleverne vænnes til at gætte på basis af det, de fanger, når de lytter. I dette forløb kan eleverne præsenteres for flere former for talt engelsk. Lyd- og billedmedier kan omfatte kendte emner med en stigende sproglig sværhedsgrad, talehastighed, mere komplekst ordforråd og forskellige sproglige varianter, der udfordrer elevernes

forståelse. Der kan arbejdes med forskellige før-, under- og efter-lytteaktiviteter, og herigennem får eleverne mulighed for at opbygge hensigtsmæssige lyttestrategier. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne efter 7. klasse kan lytte til naturligt tale tempo i et ikke alt for komplekst sprog om emner, de har indsigt i. De kan lytte på forskellige måder afhængigt af formålet med lytningen, og de er i stand til at gætte som en væsentlig lyttestrategi.

Samtale

Samtale kan dreje sig om mange emner og være på forskellige grader af abstraktionsniveauer. Det er vanskeligere at argumentere end at beskrive, fordi der kræves et mere omfattende ordforråd og forståelse for, hvordan man får en dialog til at hænge sammen og give mening. En væsentlig del består i at være i stand til at lytte og reagere hensigtsmæssigt i spontane sammenhænge.

I starten kan der arbejdes med minisamtaler med fokus på hyppige ord og fraser. Efterhånden som ordforrådet vokser, kan undervisningen tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at anvende engelsk selvstændigt i mere varierede sammenhænge, fx dramatiseringer og rollespil, og senere mere spontant at udveksle meninger og synspunkter om emner, der arbejdes med i undervisningen. Det kan fx ske ved kommunikative aktiviteter, således at eleverne i høj grad taler med hinanden og derigennem får mest tid til at øve sig. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan anvende indlednings- og afslutningsmarkører i en samtale og udføre centrale sproghandlinger på forskellige måder, som fx at bede om informationer og udtrykke enighed og uenighed.

Præsentation

Præsentation i en meningsfuld sammenhæng er en anden måde at bruge mundtligt sprog på end i samtale med andre. Der skal mere sprog til i form af et større ordforråd og forskellige sproglige strukturer. Præsentationer er bedst, når de er opbygget med en klar struktur, som tilhørerne kan forstå og følge med i.

Undervisningen kan støtte eleverne i at lære at udtrykke sig klart i sådanne længere sammenhænge gennem fremlæggelse af et forberedt emne og med brug af forskellige fremlæggelsesformer. Det kan være emner af personlig karakter, men bør også omfatte fremlæggelse af emner, hvor eleven har uddraget central information fra andre tekster, som omsættes til en samlet præsentation. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan præsentere en kort sammenhængende fremstilling med visuel støtte, valg af en velegnet teknik og på basis af indhentede informationer.

Sprogligt fokus

Sprogligt fokus kan i dette forløb være koncentreret om ord, fraser og udtale. Man får et større sprogligt beredskab, når man kan vælge og variere sproglige former, og derfor er et stadig større ordforråd en vigtig del af sprogligt fokus i mundtligheden. Ord hænger sammen, både i faste vendinger, fraser og i systemer som synonyme, antonymer og overbegreber. Mundtlighed omhandler også udtale, som omfatter rytme, intonation og fonemer.

Desuden kan der være et fokus på ordforrådstilegnelse gennem systematisk og konsoliderende arbejde inden for de 2000 hyppigst brugte ord, som er relevante for eleverne at kende til. Dette kan ske gennem brug af varierede og meningsfulde ordforrådsøvelser, fx med at anvende synonyme og overbegreber. Undervisningen kan tilrettelægges, så opmærksomheden på mulighederne for forskellige sproglige valg stadig foregår gennem meningsfuld brug af mundtligt engelsk. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan udtrykke sig mundtligt med et varieret ordforråd som i nogen grad passer til situationen. De har en forståelig udtale samt hensigtsmæssig intonation, rytme og talehastighed. Fokus er, at de kan blive forstået, ikke at de nærmer sig bestemte varianter af engelsk.

Kommunikationsstrategier

Når eleverne begynder at deltage i mere krævende mundtlige aktiviteter, bliver behovet for kommunikationsstrategier større. Gode kommunikationsstrategier, der sikrer, at ytringer forstås, omfatter især gættestrategier, omformuleringer og brug af gambitter og faste vendinger som støtte.

Undervisningen kan tilrettelægges, så den fastholder elevernes lyst og mod til at udtrykke sig, selv når sproget ikke rækker. Undervisningen kan støtte eleverne i at udvikle strategier til at risikere snarere end at reducere. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at videreudvikle deres brug af forskellige strategier ved at deltage i mundtlige aktiviteter, hvor opbygning af strategier er i fokus, fx øvelser med at omskrive og gætte. For at kunne fastholde en aktiv rolle i samtalen og turde kommunikere på engelsk bør eleverne desuden bevidstgøres om og arbejde med relevante turtagningsgambitter til at fastholde og tage ordet. Strategier, der blev kendt under 1. forløb, er stadig anvendelige, fx at bede om hjælp på engelsk. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan holde relevante samtaler og præsentationer i gang uden at anvende dansk gennem deres brug af kommunikationsstrategier.

Sproglæringsstrategier

Kendskab til og øvelse i at anvende strategier til at lære sprog giver mere sproglæring. Jo ældre eleverne er, jo mere kan de kognitivt forstå, hvad strategier kan gøre, og i samarbejde med læreren selv overtage mere ansvar for at lære så meget sprog som muligt.

I undervisningen kan der arbejdes med at anvende feedback i den mundtlige proces på meningsfulde måder. At blive stoppet i kommunikationen for at blive rettet kan forstyrre både kommunikation og læreproces, og læreren kan derfor udvikle teknikker som omformuleringer i samtaler og varierede måder og tidspunkter at give feedback på. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne støttes til at anvende hjælpeværktøjer og muligheder for sprogligt input, og de har gradvist brug for støtte til at kunne tage notater på engelsk. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse aktivt kan udnytte forskellige former for feedback. De kan selv opsøge kilder til sprogligt input og bruge sproget aktivt som træning. De kan tage enkle notater på basis af lytning og er bevidste om, at de er i gang med ikke bare at anvende engelsk, men også at lære det.

5.5 Skriftlig kommunikation 5.-7. klasse

Kompetencemålet for skriftlig kommunikation på 2. trin er:

Eleven kan forstå og skrive kortere tekster i forskellige genrer på engelsk.

Kompetencemålet har fokus på, at eleverne kan forstå og producere tekster, der hænger sammen og giver mening med det formål, teksten har. De kender forskel på forskellige typer af tekster og kan selv producere både fx fortællinger og informerende tekster. Skriftlighed bør stadig hænge sammen med mundtligheden, men kan efterhånden opbygges som et selvstændigt og nyttigt kommunikativt redskab. Elevernes større faglige viden fra andre af skolens fag betyder, at de har mulighed for at anvende denne viden i kommunikation på engelsk.

Kompetenceområdet skriftlig kommunikation omfatter følgende fire færdigheds- og vidensområder:

- Læsning: At forstå skriftligt engelsk i forskellige teksttyper.
- Skrivning: At skrive engelsk både dialogisk og mere monologisk.
- Sprogligt fokus: At være opmærksom på at kunne producere sætninger og enkle betydningsbærende morfemer.
- Sproglæringsstrategier: At opbygge strategier til læring af sprog.

Læsning

Læsning handler stadig om at kunne forstå skriftlige tekster som meningsfulde helheder i en konkret situation, og eftersom teksterne bliver længere og mere komplekse, og situationerne mere abstrakte, bliver der også større krav til elevernes læsefærdighed.

I undervisningen kan der arbejdes med forskellige læsemåder i forhold til læsningens formål og teksternes karakter. Oplevelsespræget læsning veksler med læsning af fagtekster, og der kan være variation i valg af teksttyper og medier, så elevernes læsefærdighed i dansk understøttes i engelsk. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne lærer at fokusere på ord, fraser og strukturer, de kender, så læsningen i et stort omfang kan ske uden brug af hjælpemidler og derigennem træne elevernes brug af gættestrategier. Gennem før-, under- og efter-læsningsaktiviteter kan eleverne hjælpes til at udvikle hensigtsmæssige læsestrategier. Tekster kan vælges ud fra, hvilke emner der kan udfordre og kvalificere elevernes forståelse af sig selv og deres omverden. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutning af 7. klasse har indsigt i, at der findes forskellige læsemåder til forskellige tekster og med forskellige læseformål, også på fremmedsproget, fx skimming og skanning. De kan anvende disse strategier og derigennem læse forskellige teksttyper med forskelligt formål, herunder multimodale tekster, og anvende teksterne både indholdsmæssigt og sprogligt som modeltekster.

Skrivning

Skrivning omfatter både skriftlig dialog med andre i teksttyper, der er et sted mellem mundtlighed og skriftlighed, som fx SMS-beskeder, men også kortere og mere monologprægede tekster, der beskriver eller diskuterer et emne.

Skrivningen kan foregå i en meningsfuld sammenhæng, så eleverne oplever at skrive til nogle andre med et formål for øje fx ved at der en læser til deres skriftlige tekster, som ikke er læreren. Skriftlighed skal forstås som kommunikation ligesom mundtlighed. Undervisningen kan tilrettelægges, så skriftligheden bygger videre på elevernes mundtlige færdigheder og på det, de har læst fremfor som en løsrevet aktivitet. Læreren feedback på skriftlighed virker bedst, hvis den bygger på elevernes sproglige forudsætninger og potentialer samt skrivningens formål, og hvis den støtter eleverne i at producere meningsfulde tekster. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan udtrykke sig hensigtsmæssigt i forhold til tekstens formål med en vis sproglig præcision. Teksterne bør hænge sammen både i indhold og form, og det omfatter brug af tekstafsnit, sætningsforbindere og andre sproglige elementer, der giver kohæsi.

Sprogligt fokus

Eleverne kan arbejde meningsfuldt og funktionelt med det sproglige fokus, fx gennem brug af gode modeltekster. De skal have hjælp til at sammenligne sproglige muligheder og finde gode alternativer til sproglige valg samt forstå konsekvenser af de forskellige valg for tekstens samlede betydning.

Sprogligt fokus er stadig strukturer, der går ud over ord, både grundlæggende bøjningsmorfemer, forskellige sætningsstrukturer og forbedring af tekster ved at være opmærksom på tekstniveauet.

Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan fokusere på den sproglige forms indflydelse på tekstens betydning og kan foretage sproglige enkle valg i forhold til kommunikationens formål. Disse valg omhandler både bøjningsmorfemer, sætningsstrukturer og teksternes sammenhæng. Eleverne kan fx forbedre egne skriftlige tekster ved at fokusere på disse sproglige elementer.

Sproglæringsstrategier

De lidt længere tekster, eleverne kan arbejde med på dette trin, betyder, at skrivetiden bliver længere. Det giver tid i processen til både indholdsmæssige og sproglige overvejelser, som kan forbedre tekster ved om- og genskrivning. Sådanne overvejelser er med til at udvikle elevernes sproglige færdigheder.

Undervisningen kan give eleverne mulighed for at anvende fx gættestrategier som en central strategi ved læsning. Ukendte ord i en tekst kan gættes både ud fra kendskab til et emne, billeder ved teksten, overskrifter og ud fra afkodning af enkeltord. Ved at gætte og få be- eller afkræftet sine gæt, lærer eleverne mere sprog. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne også har mulighed for at forstå faserne i det langsomme skrivearbejde og derigennem få metoder til at opbygge skriftsprog med. Desuden har de brug for at lære at anvende relevante hjælpemidler, som fx modeltekster og ordbøger. Strategier kan præsenteres og øves som strategier, så de efterhånden bliver automatiserede. Undervisningen kan trække på det, eleverne allerede har lært i dansk om læse- og skrivestrategier. Eleverne kan støttes i at udnytte fordelene ved at samarbejde i de forskellige faser i skriveprocessen, både i forhold til at planlægge, skrive og rette tekster. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan beskrive og anvende sproglæringsstrategier, som hænger sammen med skriftligt arbejde.

5.6 Kultur og samfund 5.-7. klasse

Kompetencemålet for kultur og samfund på 2. trin er:

Eleven kan indgå i enkle kultur møder ved brug af forskellige medier.

Kompetencemålet har fokus på, at eleverne indgår i kultur møder, både i deres egen klasse, på tværs af klasser i skolen og med andre børn uden for klasserummet, fx gennem brug af digitale medier. Mange elever er selv i kontakt med børn og unge i andre lande, og en sådan kontakt kan kvalificeres både i forhold til sprog og indhold gennem arbejdet i undervisningen. Arbejdet med spændende tekster fra og om andre dele af verden og globale forhold er også kultur møder, og eleverne arbejder hen imod at kunne forholde sig undrende, kritisk og fortolkende til sådanne tekster. De udvikler sig i retning af at finde deres egen stemme og identitet på engelsk og kunne vise den gennem egne tekstproduktioner.

Kompetenceområdet kultur og samfund omfatter følgende tre færdigheds- og vidensområder:

- Interkulturel kontakt: At deltage i interaktion med andre børns liv gennem tekster og kontakter.
- Engelsk som adgang til verden: At få indsigt i, hvor og hvordan engelsk bruges som sprog både i og uden for Danmark.
- Tekster og medier: At kunne genkende forskellige genrer og selv producere nogle af dem samt brug af forskellige medier.

Interkulturel kontakt

Interkulturel kontakt har fokus på mødet med andre. Mødet med andre er baseret på både viden, holdning og handling om kultur og samfundsforhold, som også viser sig i sproglige forskelle. Kultur forstås i denne sammenhæng som noget, der skabes i en gruppe, og som noget, der udvikler sig hele tiden gennem forhandling.

Elevernes nysgerrighed over for kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande kan styrkes ved, at der fokuseres på mange nuancerede måder at leve på. Undervisningen kan tage udgangspunkt i varierede, aldersrelevante tekster og emner, som kan give eleverne mulighed for at forstå forskelle og ligheder i forskellige kulturelle og samfundsmæssige grupper. Eleverne kan støttes til at blive opmærksomme på, at sådanne forskelle og

ligheder eksisterer, og at diversitet er en ressource, og de skal have mulighed for at indgå i kulturmøder og fortælle om dem. Kulturmøder kræver forberedelse, fx gennem et fælles arbejde på klassen, men eleverne skal også nå frem til at turde tage initiativ til egne kulturmøder, fx på internettet eller ved at chatte på online spil. Den dynamiske kulturforståelse kan styrkes ved, at der fokuseres på konkrete personer og forskellige grupper inden for engelsksprogede områder, fx amerikanske unge og fodboldfans i England. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse tør at indgå i møder med børn og unge fra andre kulturer både skriftligt og mundtligt. De kan overveje sprog, normer og værdier i forhold til, hvordan de agerer i sådanne møder.

Engelsk som adgang til verden

Den rolle, engelsk har som globalt sprog, bliver mere tydelig, jo mere man kender til sin omverden. Den store variation og den store adgang til tekster bliver også mere tydelig.

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at arbejde sammen med andre børn og unge, som også anvender engelsk som lingua franca, og derigennem blive opmærksomme på, at global udveksling af information og brug af digitale medier er en mulighed. I undervisningen kan eleverne få mulighed for praktisk afprøvning for derigennem at udvikle deres egen stemme på engelsk i forhold til internationale kontakter. Gennem lærerstøttede kulturmøder kan eleverne opleve, at engelsk giver adgang til verden, fx gennem udveksling af fællesproducerede tekster som kollager, lydoptagelser eller video eller gennem samarbejde om et fælles emnearbejde. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse selv skal turde tage initiativ til at have kontakt med mennesker fra andre lande, og med forberedelse kan de indgå i nysgerrig og respektfuld kontakt med andre.

Tekst og medier

Tekster og medier findes i mange former, og med større forståelse for verden bliver det også muligt at forstå omfanget af variationen.

Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at møde mange teksttyper i forskellige medier. De kan lære at genkende genretræk i disse forskellige teksttyper og selv at kunne producere nogle af dem, både fagtekster og fiktionstekster. Eleverne kan lære at uddrage informationer fra fx egnede internetsider og gradvist at udnytte informationer fra forskellige digitale værktøjer, fx blogs og internetbaserede spil. Elevernes eget medieforbrug kan inddrages som en ressource i arbejdet. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 7. klasse kan anvende forskellige teksttyper, både finde dem, forstå dem og producere dem selv. De kan forstå den grundlæggende sammenhæng mellem en teksttypes formål, indhold og sproglige form.

5.7 Mundtlig kommunikation 8.-9. klasse

Kompetencemålet for mundtlige kommunikation på 3. trin er:

Eleven kan deltage i længere, spontane samtaler og argumentere for egne synspunkter på engelsk.

Kompetencemålet har fokus på større selvstændighed hos den enkelte elev i forhold til at anvende mundtligt engelsk spontant og argumenterende. Eleverne er her fremme ved at udvikle deres egen 'stemme' på engelsk, og de skal tro på, at de kan anvende denne stemme i forhold til andre unge, som de ikke deler sprog med, omkring emner af væsentlig betydning i deres aktuelle omverden. Mange af eleverne er på vej til ungdomsuddannelser og skal blive parate til at kunne bruge mundtligt engelsk også i den sammenhæng. De skal kunne forstå og selv producere både beskrivende og argumenterede. Eleverne skal være bevidste om, at et enkelt sprog måske er brugbart, men at et stort ordforråd giver langt flere muligheder for at deltage i væsentlige kommunikative sammenhænge.

Kompetenceområdet mundtlig kommunikation omfatter følgende seks færdigheds- og vidensområder:

- Lytning: At forstå mundtligt engelsk både i dialog og som monolog.
- Samtale: At indgå i dialog med andre i forskellige situationer.
- Præsentation: At producere mundtligt engelsk som monolog i forskellige situationer.
- Sprogligt fokus: At opbygge ordforråd, både enkeltord, fraser og gambitter.
- Kommunikationsstrategier: At opbygge strategier til løsning af kommunikative problemer.
- Sproglæringsstrategier: At opbygge strategier til læring af sprog.

Lytning

Lytning giver både mulighed for at få oplevelse, indholdsmæssig information og sproglig information. Det er en kompetence, som ofte tages som en selvfølge, men det at kunne lytte på et fremmedsprog kommer ikke automatisk, blot fordi man kan lytte på sit modersmål.

Undervisningen kan fortsat fokusere på forskellige lyttemåder i forhold til formål og typer af tekster og på at give eleverne mulighed for specifikt at træne deres lyttefærdigheder. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at lytte til en stor variation af relevante emner om kultur og samfund, forskellige regionale og sociale varianter af sproget og fra forskellige medier. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan forstå et bredt udvalg af lyttetekster ved at bruge lyttestrategier, der passer til formålet med lytningen. De kan lytte i forbindelse med fx spontane dialoger, så deres forståelse danner baggrund for hensigtsmæssig interaktion med andre.

Samtale

Samtale er som oftest spontan og udvikler sig i interaktionen mellem to eller flere personer. Derfor er den ofte uforudsigelig og kan bevæge sig i mange retninger. Som samtalepartner skal man både kunne følge med i det spor, andre lægger ud, og være i stand til selv at fastholde og skifte spor i forhold til, hvilke formål man har med samtalen.

Undervisningen kan omfatte situationer, hvor eleverne får erfaringer med at deltage aktivt i sådanne interaktioner. Sproget som kommunikationsmiddel er derfor fortsat i centrum, men med øgede forventninger til rimelig præcision og nuancering og større sproglig bevidsthed. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at udvikle deres kendskab til fx centrale samtalemønstre, turtagning gennem brug af gambitter, hyppigt anvendte talesprogs vendinger og høflighedsfraser. Eleverne skal også have støtte til at udvikle sprogbrug, der passer til situation og modtager(e). Derfor kan engelsk være et arbejdsprog i alle klasse- og samarbejdssituationer, og eleverne kan derigennem opbygge bevidsthed om, hvordan forskellige samtalsituationer i klassen kræver forskellige sproglige værktøjer. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan deltage i en spontan samtale ved fx aktivt at følge og påvirke samtals struktur og udvikling. De kan udtrykke sig rimeligt flydende og med rimelig lethed og blive forstået af en samtalepartner.

Præsentation

Præsentation er en strukturering af en længere mundtlig produktion. I forbindelse med både redegørelser og argumentation er det nødvendigt at kunne strukturere indhold og sprog, som andre kan følge med i. Dette bliver også væsentligt i forhold til elevernes efterfølgende uddannelsesforløb.

Undervisningen kan tilrettelægges, så den giver eleverne færdigheder i at kunne søge, udvælge, bearbejde og formidle informationer til forskellige grupper af modtagere. Eleverne bør have mulighed for at øve præsentationer på engelsk om forskellige emner og i forskellige kommunikative situationer forholdsvist frit med støtte i fx udvalgte keywords. Der kan derfor inddrages forskellige præsentationsformer, herunder kreative og it-baserede præsentationsformer. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan anvende centrale og detaljerede informationer fra mange forskellige kilder og omsætte indholdet til en struktureret fremlæggelse, hvor de også redegør for egne synspunkter og argumenter.

Sprogligt fokus

Sprogligt fokus er fortsat fokuseret på at opbygge ordforråd. Der skal et stort ordforråd til at kunne forstå og producere engelsk som aktivt deltagende sprogbruger med egen 'stemme'. Nogle elever 'fossiliserer' dvs. forstener og oplever, at deres ordforråd er tilstrækkeligt til uformelle samtaler i klassen, men ordforrådets størrelse kan hele tiden vokse og give større sproglig kompetence i forhold til forskellige personlige, sociale og faglige områder, som eleverne kommer i kontakt med.

Undervisningen kan derfor fokusere direkte på ordforrådstræning og udvikling af alle elevens ordforråd. Ordforråd omfatter fx sammenhænge mellem ord, forskellige former af ord, præcision og dybdeforståelser af ord, hyppige idiomatiske vendinger og kollokationer, som fx tall man/high wall. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse har et ordforråd inden for de 3000 hyppigst brugte ord på engelsk, som er relevante i deres faglige sammenhæng. De har en dybdeforståelse for disse ord og har forståelse for betydningen af kontinuerligt at udvide eget ordforråd.

Kommunikationsstrategier

Krævende mundtlige aktiviteter kan betyde, at elevernes sprog stadig ikke altid slår til, og derfor er kommunikationsstrategier fortsat en del af mundtligheden. Effektive sprogbrugere har ofte et personligt udvalg af kommunikationsstrategier, der virker for dem i forhold til forskellige kommunikative problemer.

Undervisningen kan støtte eleverne i at udvælge og anvende kommunikationsstrategier, som virker for dem i forhold til de områder, hvor deres sproglige ressourcer ikke slår til. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at træne brug af strategier, der kan holde både samtaler og præsentation i gang, samtidig med at de fastholder brug af engelsk, ligesom fyldord, tøven og gentagelser kan benyttes for at give tænketid, mens man taler. Der kan også arbejdes med eleverne opmærksomhed ift. andres brug af kommunikationsstrategier, og derigennem kan de lære at støtte andre i at udtrykke det, de gerne vil. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan holde præsentation og samtaler i gang ved at anvende relevante kommunikationsstrategier ved manglende sproglige ressourcer.

Sproglæringsstrategier

Nogle elever sætter sproglæring på pause på dette trin, fordi de føler, at de kan meget engelsk allerede. Det er nødvendigt at holde sproglæringen i live, både så sproget ikke reduceres ved manglende brug, og så det kan udvikle sig til de stadigt mere krævende opgaver, eleverne skal kunne bruge engelsk til.

Undervisningen kan hjælpe eleverne til at blive selvstændige i forhold til at fastholde egen sproglige udvikling, både i det individuelle arbejde og i gruppearbejde, fx ved at fastholde et fokus på sproglig variation og præcision i de mundtlige produkter. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan beskrive og anvende metoder til at fastholde deres egen sproglige udvikling.

5.8 Skriftlig kommunikation 8.-9. klasse

Kompetencemålet for skriftlig kommunikation på 3. trin er:

Eleven kan forstå og skrive længere, sammenhængende tekster med forskellige formål på engelsk.

Eleverne skal også skriftligt nå frem til en større selvstændighed og have mod til at anvende engelsk skriftsprog i mange sammenhænge og med forskellige formål. Også skriftligt skal eleverne udvikle sig i retning af at finde deres egen 'stemme' og kunne indgå med denne stemme i internationale kontakter. Mange elever underkender betydningen af de skriftlige kompetencer, men de er nødvendige både i forhold til deres videre uddannelsesforløb og i forhold til deres mulige deltagelse i internationale sammenhænge som verdensborgere.

Kompetenceområdet skriftlig kommunikation omfatter følgende fire færdigheds- og vidensområder:

- Læsning: At forstå skriftligt engelsk i forskellige teksttyper.
- Skrivning: At skrive engelsk både dialogisk og mere monologisk.
- Sprogligt fokus: At være opmærksom på at kunne producere sætninger og enkle betydningsbærende morfemer.
- Sproglæringsstrategier: At opbygge strategier til læring af sprog.

Læsning

Den kontekst og sammenhæng, en tekst indgår i, bliver mere kompleks med et større tekstudvalg, og dermed kan formålet med teksten blive sværere at afkode. Dybdeforståelse af tekster kræver stor indsigt i både omverden, tekstens sammenhæng med andre tekster og interne tekstforhold.

Elevernes arbejde med forskellige teksttyper med forskellige formål kan give dem mulighed for dybdeforståelse af teksterne. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne har fokus på, at kunne afkode synspunkter, underliggende budskaber og tekstproducentens position. Dette kan bl.a. ske ved at læse forskellige tekster om samme emne og fokusere på forskelle og ligheder. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan forstå enkle argumenterende tekster og være opmærksomme på teksters virkemidler og dermed nærme sig større dybdeforståelse.

Skrivning

Skrivning omfatter fortsat forskellige teksttyper, herunder hybridtekster mellem mundtlighed og skriftlighed og multimodale tekster. Tekster bør afpasses i forhold til formålet eller hensigten med teksten og i forhold til modtager og det valgte medie.

Undervisningen kan derfor fokusere på, at eleverne skriver tekster, hvor hensigt, modtager og situation danner en ramme for genre, struktur og sprog. Der kan arbejdes med struktur i hele teksten, i afsnit, i den enkelte sætning og i ord og fraser. Undervisningen kan tilrettelægges, så skrivningen støttes og bør fortrinsvis foregå i klassen, fx gennem brug af modeltekster, fællesskrivning på klassen, brug af skabeloner og samskrivning. Skrivningen bliver i dette forløb mere kompleks både sprogligt og indholdsmæssigt. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan skrive sammenhængende tekster og være bevidste om teksternes formål, modtagere og medie. De kan vælge sproglige former, som er hensigtsmæssige i forhold til disse elementer.

Sprogligt fokus

Der er – som i de tidligere forløb – fokus på funktionel grammatik: Der er sammenhæng mellem teksters formål og de sproglige valg. Det, der er godt i den ene tekst, er måske mindre godt i en anden tekst, afhængigt af hensigten med teksten.

Undervisningen kan give eleverne mulighed for at udvikle rimelig sproglig præcision i forhold til fx tekstens hensigt, både omkring stavning, morfemer, ordforråd, sætninger, tegnsætning og tekststruktur.

Der kan arbejdes med, at støtte eleverne i at bruge fx computerens stave- og grammatikkontrol, elektroniske ordbøger samt grammatiske oversigter og modeltekster. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan beskrive sammenhænge mellem flere sproglige niveauer både på, under og over ordniveau og anvende deres forståelse til præcision af de sproglige valg.

Sproglæringsstrategier

Det skriftlige arbejdes mulighed for god tid i processen kan udnyttes til sproglige overvejelser, som samtidig kan give anledning til, at eleverne udvikler deres sprog generelt og specifikt omkring læsning og skrivning.

Undervisningen kan støtte eleverne i at opbygge selvstændighed omkring deres opmærksomhed og praktiske anvendelse af metoder til at lære mere sprog med. Med henblik på videre forløb kan det være godt at støtte elevernes udvikling af notatteknik på engelsk og deres viden om, hvor man finder, og hvordan man bruger modeltekster. Der kan arbejdes med, at give og modtage respons på skriftligt arbejde ved fx at give dem kriterier for respons og måder at undersøge modeltekster på samt brug af forskellige tilgængelige hjælpemidler.

5.9 Kultur og samfund 8.-9. klasse

Kompetencemålet for kultur og samfund på 3. trin er:

Eleven kan agere selvstændigt i internationale kultur møder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Kompetencemålet har fokus på selvstændighed i elevernes interaktion med andre, og at denne interaktion skal være nysgerrig, respektfuld, velovervejet, konfliktreducerende og hensigtsmæssig. Eleverne skal opnå en overordnet forståelse for, hvad kultur er, og hvordan kultur møder kan foregå. De bør kende til eksistensen af forskellige regler, normer og værdier i forskellige kulturelle praksisser, hvordan man anvender en sådan forståelse, og hvordan konflikter kan opstå.

Kompetenceområdet kultur og samfund omfatter følgende tre færdigheds- og vidensområder:

- **Interkulturel kontakt:** At deltage i interaktion med andre børn og unge gennem tekster og kontakter.
- **Engelsk som adgang til verden:** At få indsigt i, hvor og hvordan engelsk bruges som sprog både i og uden for Danmark.
- **Tekster og medier:** At kunne genkende forskellige genrer og selv producere nogle af dem samt brug af forskellige medier.

Interkulturel kontakt

Kultur møder indebærer altid værdier, normer og regler, der forhandles og genforhandles i mødet med andre. Mødet med andre kan forstås gennem refleksion og viden om kultur som begreb og konkrete praksisser. Møder med andre, der måske er meget forskellige fra en selv, indebærer altid risiko for manglende forståelse og konflikt, men denne risiko kan reduceres gennem større forståelse af de mekanismer, der er på spil.

Undervisningen kan give eleverne mulighed for at reflektere over kultur og kulturmøder. Eleverne har brug for at blive klædt på til at undgå stereotyper og misforståelser ved at arbejde med potentielle konfliktpunkter og kulturmøder. Ved at fastholde en åben og nysgerrig tilgang kan undervisningen give eleverne mulighed for at forstå og diskutere disse forhold på engelsk og give dem mulighed for at udvikle en nuanceret opfattelse af kultur- og samfundsforhold i engelsksprogede områder.

Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan agere både selvstændigt og fleksibelt i spontane møder med andre på basis af deres viden om forskellige praksisser og de kulturelle elementer, der indgår i sådanne møder.

Engelsk som adgang til verden

Engelsk er et globalt sprog, der bruges til personlige, sociale, uddannelsesmæssige og arbejdsmæssige situationer af mange mennesker. Det giver omfattende mulighed for adgang til verden og betyder samtidig stor diversitet i det sprog og de praksisser, man møder.

I undervisningen kan eleverne derfor møde flere typer af sproglige varianter, dels regionale og sociale, dels forskellige registre, fx gennem film og medier og på tværs af skriftlige og mundtlige genrer. Eleverne kan herigennem komme frem til at kunne identificere de væsentligste sproglige træk, der kendetegner de forskellige varianter. Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan beskrive, hvordan sproget farves af de sammenhænge, det indgår i, og kan medvirke til at påvirke internationale møder, så mulige konfliktpunkter i kulturmøderne forstås og undgås.

Tekst og medier

Der findes tekster om alt på engelsk, tekster af alle typer og i alle medier. Den store variation og kompleksitet kan gøre det vanskeligt at udvælge og vurdere tekster kritisk, og det betyder også, at der skal indgå mange overvejelser, når man selv skal producere tekster.

Undervisningen kan give eleverne mulighed for at møde mange teksttyper og forskellige medier. Eleverne kan støttes i at finde og vurdere tekster i forhold til både indhold og sprog. Eleverne lærer som tekstproducenter selv at kunne afpasse stil og indhold efter afsender, hensigt og modtager samt at få erfaringer med forskellige medier. Elevernes eget medieforbrug kan inddrages som en ressource i arbejdet. Mødet med multimodale tekster i undervisningen kan klæde eleverne på til selv at producere multimodale tekster og få forståelse for disse teksters struktur og funktion.

Undervisningen kan lede hen imod, at eleverne ved slutningen af 9. klasse kan forstå og producere tekster med basis i udviklingen af deres egen 'stemme' og med hensigtsmæssig forståelse og valg af sproglige strukturer til støtte for teksternes hensigt.

6 Tværgående emner og problemstillinger

6.1 Tværfaglighed

Tværgående emner og problemstillinger kan bidrage til, at eleverne udbygger deres færdigheder og viden, ved at forskellige fag samarbejder omkring et fælles, relevant indhold. Engelsk kan indgå i samarbejdet med fokus på et eller flere af fagets kompetencemål.

Engelsk kan samarbejde med andre sprogfag, fx i forhold til sammenligninger mellem sprog, tekster og kulturer. I den sproglige tværfaglighed kan der arbejdes med fx metasproglige forklaringer og sproglig opmærksomhed på både fællestræk og forskelligheder i sprogs opbygning og ords betydning, som er på spil i alle sprogfag, herunder også i faget dansk. Engelsk, tysk og dansk har en stor fællesmængde, når det gælder ordforråd. Sprogenes beslægtethed gør det muligt at gætte sig til betydningen af nogle ord og udtryk, hvilket hurtigt åbner op for aktiv brug af sproget gennem leg, opgaver og kreativ udforskning.

Engelsk kan samarbejde med praktisk-musiske fag, fx ved at bevægelse og lege indgår i den tidligere sproglæring, eller ved at inddrage musik i arbejdet med sangtekster og kunst i forbindelse med skriftlige tekster fra forskellige dele af verden. Engelsk kan samarbejde med de naturvidenskabelige fag ved at indgå i internationale projekter, hvor indholdet er naturfagligt, og hvor projektsamarbejdet foregår på hensigtsmæssig brug af engelsk, fx gennem fælles oprettelse af hjemmesider. Engelsk kan samarbejde med kulturfagene, fx historie og samfundsfag, omkring emner af kulturel, samfundsmæssig og global art, som fx en temadag om interkulturel kompetence eller FN's Verdensmål.

Engelsk kan stå i centrum i forhold til skolens internationale samarbejde, som ofte kan involvere flere fagområder, ligesom engelsk kan understøtte elevernes mulighed for at være involverede i internationale projekter.

7 Tværgående temaer

Alle fag skal have fokus på de tre tværgående temaer: sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab. Sproglig udvikling indgår som en integreret del af sprogundervisningen og er derfor ikke beskrevet særskilt.

7.1 It og medier

It og medier er en vigtig ressource i engelskundervisningen både som værktøj til sprog, som adgang til verden og som indgang til multimodale tekster. It og mediekompetencer kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald. De er alle vigtige i engelskundervisningen.

Eleven som kritisk undersøger

Alle fagets kompetenceområder lægger op til, at undervisningen kan arbejde med eleverne som kritiske undersøgere. Internetsøgning er central, da den både omkring sprog, kultur og tekster kan resultere i mere aktuelle informationer end dem, eleverne kan findes i lærebøgerne.

Eleverne kan arbejde med at søge kritisk i forbindelse med det indhold, der arbejdes med i undervisningen. Undervisningen kan på den måde give eleverne mulighed for at udvikle målrettede søgestrategier og kunne vurdere søgeresultaterne kritisk samt citere dem korrekt. Eleverne kan desuden først med støtte og senere selvstændigt kunne anvende relevante digitale hjælpemidler i arbejdet med faget.

Eleven som analyserende modtager

Især i arbejdet med kompetenceområdet kultur og samfund vil der være fokus på, at eleverne bliver analyserende modtagere. Arbejdet kan indebære, at eleverne bliver i stand til at analysere og vurdere medieprodukters måde at præsentere verden på. De kan arbejde med at navigere i disse forskellige tekster og forstå, hvordan forskellige virkemidler har til hensigt at skabe forskellige reaktioner hos forskellige modtagere.

Eleven som målrettet og kreativ producent

Undervisningen kan skabe mulighed for, at eleverne bliver målrettede og kreative producenter af multimodale, digitale produkter. Produkterne kan omfatte både mundtlig kommunikation på fx online video-kommunikation, skriftlig kommunikation på fx blogs, og de kan være tekster, som er hensigtsmæssige i både indhold og sprog i forhold til en kulturel og samfundsmæssig ramme.

Eleven som ansvarlig deltager

Af fagformålet for engelsk fremgår det, at undervisningens overordnede formål er, at eleverne skal kunne anvende engelsk globalt, og at de skal udvikle deres forståelse for mennesker med forskellig kulturel baggrund og forberede sig til et liv i et globalt samfund. Dette liv kan i høj grad involvere it og medier, idet eleverne herigennem kan nå ud i verden og blive deltagende og agerende. Det kan være svært at komme til at rejse, men det er muligt at komme i kontakt med mennesker på mange forskellige måder og fx lave fælles projekter ved at anvende it.

7.2 Innovation og entreprenørskab

Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire indbyrdes afhængige dimensioner:

- Handling
- Kreativitet
- Omverdensforståelse
- Personlig indstilling.

Disse fire områder er alle elementer, som kan indgå i arbejdet med kompetencemålene for faget.

Handling

For at lægge op til handling kan undervisningen arbejde med metodevariation og elevaktivitet både omkring sprog, kultur og tekster. Eleverne skal frem til at turde handle på engelsk i globale kulturmøder og indgå i netværk globalt, hvor de agerer hensigtsmæssigt. Undervisningen kan tilrettelægges, så eleverne kan anvende al deres viden i forhold til sådanne møder, så de kan kommunikere hensigtsmæssigt både mundtligt, skriftligt og digitalt i forskellige situationer, med forskellige formål og forskellige deltagere.

Innovation og entreprenørskab omfatter i høj grad evnen til at samarbejde i grupper med stor forskellighed. Både innovation og sproglig udvikling fremmes, når eleverne arbejder sammen med samarbejdspartnere, som er forskellige fra dem selv. Det udfordrer både tænkning og den sproglige kompetence.

Kreativitet

Kreativitet fremmes ved at eksperimentere. At lære sprog er at eksperimentere med sprog, og ved at bruge sproget i mange sammenhænge udvikler eleverne mere sprog. Det må gerne og ofte være skabende aktiviteter, hvor eleverne opmuntres til at komme med utraditionelle forslag og ideer, og hvor de leger med både sprog, forståelse og tematikker i undervisningen. Når eleverne får mulighed for at udfolde sig gennem flere sanser og samtidig sætte sprog på, udvikles deres sproglige kompetencer. Når de fantaserer om andre steder, hører gode historier og forestiller sig, at de er sammen med andre mennesker, udvikles deres nysgerrighed og interkulturelle kompetence. Når de læser og skriver kreativt og med selvtillid, udvikles deres kompetencer til at anvende tekster. Det giver mulighed for at sætte kompetencerne i spil på forskelligartede måder og derved give fordybelse i læringen.

Omverdensforståelse

Omverdensforståelse er central for undervisningen i engelsk. Eleverne kan møde aktuelle temaer fra mange steder, deres nysgerrighed vækkes, og engelsk kan give dem muligheden for at undre sig over tekster og informationer og for at undersøge forskellige sociale og kulturelle kontekster. Dette kan foregå både gennem sprog, kulturforståelse og tekster.

De skal også interagere med deres omverden. I starten interagerer de med kammerater i klassen både gennem sprog, gennem samarbejde om tekster og gennem fælles produktion af tekster. Sidst i forløbet er det et kompetencemål, at de skal kunne agere selvstændig i internationale kulturmøder ved at have både sprog og forståelse for kulturelle og samfundsmæssige forhold. Kulturmøder kan foregå gennem både mundtlige tekster (samtaler, oplæg), skriftlige tekster (fortællinger, breve) og multimodale tekster (blogs, hjemmesider).

Personlig indstilling

Elevernes evne til at handle, eksperimentere og være i kontakt med omverdenen kan understøttes af tro på egen formåen. Det hjælper at eleverne tror på, at de kan løse de opgaver, de møder. De kan i engelsk understøttes i at udvikle en tro på, at de har de kompetencer, der skal til. En sådan tro på egen formåen på alle områder nås især gennem succesoplevelser, og eleverne kan understøttes i at have succes i arbejdet med både sprog, kultur og tekster. De skal vide, at fejl er nødvendige for at lære og blot tegn på, at man er på vej.

Undervisningsvejledning

Indhold

1	Om undervisningsvejledningen	55
---	------------------------------	----

2	Elevernes alsidige udvikling	56
---	------------------------------	----

3	Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen	58
3.1	Eleven som udgangspunkt	59
3.2	Arbejdet med mål	60
3.3	Fagets indhold	61
3.4	Fagets gennemførelse: Metoder, arbejdsformer og læremidler	63
3.5	Evaluering af undervisningen	66
3.6	Udvikling af undervisningen	68

4	Forholdet mellem kompetencer og indhold	69
4.1	Mundtlig kommunikation	69
4.2	Skriftlig kommunikation	75
4.3	Kultur og samfund	79

5	Almene temaer	84
5.1	Undervisningsmiljø	84
5.2	Inklusion	84
5.3	Åben skole og eksterne samarbejdspartnere	85
5.4	Understøttende undervisning og lektier	85
5.5	Forældresamarbejde	87
5.6	Tidlig sprogstart	87
5.7	Brobygning fra engelsk til andre fremmedsprog og fra folkeskole til ungdomsuddannelser	88

6	Tværgående emner og problemstillinger	89
6.1	Tværfaglighed	89

7	Tværgående temaer	91
7.1	Sproglig udvikling	91
7.2	It og medier	91
7.3	Innovation og entreprenørskab	92

8	Tilpasning af undervisning til elevernes forudsætninger	94
8.1	Undervisningsdifferentiering	94
8.2	Elever med særlige forudsætninger	95

9	Ordliste	96
---	----------	----

10	Referencer	99
----	------------	----

1 Om undervisningsvejledningen

Undervisningsvejledningen giver information, støtte og inspiration til at kvalificere de mange valg, som læreren, i samarbejde med sin leder og sine kolleger, tager i sin praksis. Den informerer om de bestemmelser i folkeskoleloven og i Fælles Mål, som vedrører undervisningen i faget, og den støtter ved at forklare og eksemplificere centrale dele af fagets indhold.

Endelig giver undervisningsvejledningen inspiration til og understøtter tilrettelæggelse af undervisning i faget på basis af fagets formål, mål og læseplan. Vejledningen beskriver forskellige mulige valg i planlægningen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen. I forbindelse med disse beskrivelser bidrager den til at synliggøre forskellige veje i tilrettelæggelsen af undervisningen, bl.a. ved at lægge op til diskussion af potentialer og begrænsninger i forskellige former for undervisningspraksis. Undervisningsvejledningen er skrevet med henblik på, at den kan anvendes som et opslagsværk for læreren.

2 Elevernes alsidige udvikling

Globalisering og internationalt samarbejde er en del af danske borgeres liv, både privat, samfundsmæssigt og arbejdsmæssigt. Det bliver også en væsentlig ramme for nuværende elevers voksenliv, og allerede i børnenes liv er internationale kontakter og globalisering til stede. Mange danske børn anvender internettet, har kontakter i andre lande og rejser uden for landets grænser. De er også bevidste om globale problemer som klima, miljø og fattigdom, og de er brugere af internationale kulturprodukter som musik og film.

Ved at eleverne får oplevelser med, indlevelse i og forståelse af engelsk som et globalt fremmedsprog samt sprogets sammenhæng med kultur og tekster får de kilder til deres alsidige udvikling. Faget giver "adgang til verden" ved at åbne for den spændende og komplicerede globale og multikulturelle verden, hvor engelsk kan danne bro og mellem-menneskelig forståelse. Globalt set er engelsk et fælles kommunikationssprog (lingua franca), og det er en væsentlig adgang for danskerne til international kontakt, samhandel, vidensformidling og globalt engagement.

Engelsk tilbyder eleverne at finde deres egen "stemme" på engelsk forstået som, at de begynder at kunne udtrykke deres personlighed og holdninger, så de kan deltage som aktive og kritiske borgere i et demokratisk samfund og i en global verden. Derigennem nuanceres elevernes forståelse både af den komplekse omverden og af sig selv i denne omverden. Det er vigtigt for eleverne at interagere med deres omverden både nu og her som børn, men det er også vigtigt at tænke på, at de skal kunne indgå som fremtidige voksne borgere i et samfund, hvor de skal have et godt liv både personligt, socialt, uddannelsesmæssigt og arbejdsmæssigt.

At kunne undersøge sprog og forstå, hvad sprog er, kan være nemmere med et sprog, som ikke er ens modersmål. Det giver en ny forståelse af, hvordan mennesker har sprog til rådighed for både forståelse, begrebsdannelse og kommunikation om egne indsigter. Det er også en del af en alsidig personlig udvikling at opnå en grundlæggende forståelse for, hvad sprog er og kan, og hvordan det omfatter kultur, samfund og tekster. Fremmedsprogene kvalificerer på denne baggrund elevernes "væren i verden", og er med til at udvikle elevernes egen selvforståelse og identitet.

Det er vigtigt som lærer at overveje, hvordan engelskundervisningen kan støtte eleverne i denne udvikling. Det er en udvikling, som er svær at "måle" og som foregår langsomt og gennem samvær i klassen og på skolen både i forhold til relationer og undervisningens indhold. Eleverne skal konkret øve sig på at udvikle interkulturel kommunikativ kompetence, hvor de kan kommunikere hensigtsmæssigt med mennesker fra andre kulturelle grupper på engelsk. Da faget bygger på et kommunikativt funktionelt sprogsyn, er der fokus på, at sprog er et redskab for kommunikation og tanker og dermed altid har en funktion for mennesker. Kommunikation er i centrum, og kommunikation skal man øve sig i. Kommunikation er mundtlig og skriftlig og en blanding af begge, som fx dialoger, blogs, filmklip og lege. Sproget skal passe til kommunikationens hensigt, og en dialog på gaden i New York vil være forskellig fra en debat på Facebook eller en jobansøgning til et internationalt firma i Indien.

Der er mange måder at tilrettelægge undervisningen på, og det er vigtigt at medtænke den enkelte elevs alsidige udvikling. Som i al undervisning kan der tænkes i både korte aktiviteter og længere forløb.

Konkrete eksempler på arbejdet med elevernes alsidige udvikling

Who am I: Hver elev tegner omridset af sine hænder og beskriver noget vigtigt om sig selv ud for hver finger. Tegning og beskrivelse deles og sammenlignes med en eller flere makker i klassen eller med andre klasser online.

My Colour: Eleverne finder en farve i et farvestrålende og måske selvvalgt billede og skriver et haikudigt om noget personligt inspireret af farven. Digtet hænges op på skolen eller sættes på klassens hjemmeside.

Diversity Line: Eleverne står på en linje med ansigtet vendt mod læreren. Læreren siger: "Take a step back if... (you have a sister or a brother, you have a pet..." osv.) Efter en række spørgsmål står eleverne spredt, og de store forskelle i en homogen gruppe er tydelige. Eleverne kan samtale om forskelle og ligheder.

Real-life Heroes: Et længere forløb, hvor eleverne arbejder med tekster om real-life heroes som fx Rosa Parks, Nelson Mandela og Malala Yousafzei. Forløbet afsluttes med en skriftlig opgave, hvor eleven fortæller om en person, der er en helt i elevens eget liv.

Expert Advice: Hver elev (evt. kan der arbejdes parvis) opretter en "bod" med noget, eleven er særligt god til eller interesseret i. Eleven skriver et skilt med titlen på sin bod fx Football Facts. Andre elever besøger boden og skriver spørgsmål, som de gerne vil have belyst. Eksperten svarer også skriftligt. Eleverne cirkulerer på denne måde mellem andres boder og egen bod.

FN's verdensmål og global undervisning

Med udgangspunkt i FN's verdensmål kan der tilrettelægges mange projektføløb, både styrede og mere selvstændige. Der findes flere hjemmesider, der kan inspirere til aktiviteter og læremidler, ligesom FN har en skoletjeneste.

3 Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen

Undervisningen tilrettelægges af læreren, som tager de relevante didaktiske valg i forhold til sin konkrete klasse og viden om fagets elementer. Elevernes udgangspunkt, de faglige mål, det faglige indhold, undervisningens gennemførelse med aktiviteter, arbejdsformer, læremidler og den relevante progression samt evaluering af elevernes læring og undervisningens effekt er alle elementer, der spiller ind på de konkrete valg, læreren foretager.

Eleverne forventer en undervisning, som de kan lære noget af. En undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut fra 2018 viser, at eleverne mener, der er tale om god undervisning, når:

- De får passende faglige udfordringer.
- De har gode relationer til læreren.
- De har en aktiv rolle i undervisningen.
- Der er variation i arbejdsformerne.
- Der er mulighed for fordybelse og koncentration.

God undervisning i engelsk skal sørge for faglige udfordringer i hele skoleforløbet ved at skabe variation i såvel lange forløb som i den enkelte lektion. Hen over et år kan der på 1.-4. klassetrin fx være tale om en periode med TPR (Total Physical Response), hvor læreren taler, og eleverne handler på lærerens instruktioner, en periode med billedbøger, en periode med lege og samarbejde med andre klasser om lege. For 5.-7. klassetrin kan et år fx omfatte en periode med en fast lærebog, et forløb med onlinespil, et emne i samarbejde med andre fag og et kursus om sjov skriftlighed. Et år på 8.-9. klassetrin kunne fx indeholde et projektforbøb med problemløsning og innovation for en ekstern partner, en periode med opbygning af en hjemmeside for klassen, en blog eller andre online produkter, et forløb med læsning af ungdomslitteratur, et tværfagligt forløb fx med madkundskab eller biologi og et kursus i at udvide sit ordforråd.

I den enkelte lektion skal der både være genkendelig rutine, hvor engelsk fra starten kan anvendes som klasseværelsessproget for at give eleverne mulighed for at høre og bruge engelsk så meget som muligt. Der må gerne være leg og bevægelse i hele forløbet, som skifter med refleksion over, hvad der er blevet lært gennem disse aktiviteter. De forskellige færdigheder kan integreres, så eleverne fx lytter til noget, taler om det og skriver ud fra det til kammeraterne, som så får noget at læse, ligesom der også kan varieres mellem forskellige medier.

Samarbejde mellem eleverne er vigtigt, fordi samarbejde – på engelsk – medfører kommunikation. Det kan fx ske gennem at anvende metoder som cooperative learning og task-based learning. Den sidste metode giver også mulighed for at fokusere specifikt på den sproglige form i før-task eller efter-task, og god sproglæring er afhængig af, at eleverne får mulighed for løbende at udvikle deres sproglige opmærksomhed.

Undervisningen skal udgøre en helhed, som er meningsfuld for eleverne. Det kan fx ske ved, at de arbejder med et kulturelt tema og i den forbindelse kommer til både at lytte, tale, læse og skrive og samtidig arbejde med forskellige teksttyper og medier. Samtidig skal eleverne også have mulighed for at opleve faglig fordybelse, fx ved at undervisningen stiller skarpt på et område, som indgår i temaet.

3.1 Eleven som udgangspunkt

Undervisning handler om at give så mange elever mulighed for at lære så meget som muligt om noget væsentligt i faget på, for eleverne, meningsfulde måder. Det betyder, at læreren skal være i stand til at se sine elever, for at undervisningen bliver både god og effektiv. Læreren skal have øje for elevernes forudsætninger og deres potentialer og kunne være stifter og vejviser i forhold til at støtte eleverne i at lære. Elever ved ikke altid, hvad de selv kan, og slet ikke, hvad de har mulighed for at lære, og det er lærerens opgave at vide det og hjælpe eleverne til at forstå det.

Den enkelte elev lærer ved at øve sig og reflektere. Man lærer sprog ved at bruge sprog og ved at reflektere over sprog. Det naturlige behov for at bruge sprog til kommunikation og interaktion – og til at tænke med – er en væsentlig drivkraft i at træne sproget. Derfor skal eleverne sættes i læringssituationer, hvor de har brug for sproget, og hvor de bruger sproget. Derigennem udvides elevernes sprog hen mod et større, mere komplekst og mere præcist sprog. Det sprog, eleverne bruger, elevsproget, er et sprog på vej, et sprog i udvikling. Det kaldes ofte intersprog, fordi det er elevernes helt egen version af det sprog, de er ved at lære, og som er stærkt præget af modersmålet og andre sprog, de har lært, og som derfor ligger mellem (inter) disse sprog. Når eleven skal lære et fremmedsprog, er det derfor hensigtsmæssigt, at læreren er opmærksom på, hvordan elevens intersprog er bygget op. Hvis eleven fx siger "I readed a book yesterday" kan man formode, at eleven har opdaget en systematik omkring datidsformer, og det er en god trædesten hen mod næste forståelse af, at der også findes uregelmæssige former. Intersproget kan også rumme former, der er overført fra andre sprog, fx "he became a new bike", som er overført fra tysk.

En sådan form kan betragtes som en "fejl" i forhold til modersmålsbrug, men læringsmæssigt må det betragtes som et gæt (en hypotese) fra eleven i forhold til, hvordan det nye sprog fungerer. Både "fejl" og elevens sprogbrug generelt giver læreren en unik mulighed for at forstå, hvad elevens læringsforudsætninger er, og også hvilke potentialer der især kan udnyttes til mere læring.

Elevens intersprog er det punkt, eleven befinder sig på i læringsøjeblikket, og det er derfor i princippet her, undervisningen skal sættes ind. Hypotesedannelsen er "motoren" i sprogudviklingen, og derfor er det vigtigt, at eleverne tør løbe en risiko og tør bruge sproget, gætte på former, eksperimentere med nye ord osv. Alle forsøg på at anvende sproget – og generelt at anvende engelsk i klassen som det fælles sprog – er derfor en god støtte for eleverne i at få afprøvet deres hypoteser.

Læringen af kultur, samfund og tekster kan på samme måde betragtes som elevernes hypoteser om, hvordan verden er skruet sammen. Undervisningen er en øvebane, og man kan kun øve sig, hvis man må lave fejl. Man skal desuden have tro på egen formåen i forhold til, at man kan løse de opgaver, man bliver stillet, og det kræver mange succesoplevelser. Mange små succeser er vigtige for at understøtte elevernes tro på, at de kan lære engelsk.

Konkrete eksempler på arbejdet med eleven som udgangspunkt

Portfolio

Alle produkter, både mundtlige (fx lydoptaget) og skriftlige, som eleverne laver, kan lægges i en portfolio, som læreren har adgang til. Hvis læreren vil undersøge, hvad eleverne kan allerede inden for de tre kompetenceområder, vil opgaver, der er meningsfulde og resulterende i et produkt, give læreren mulighed for at få et indtryk af elevens intersprog og dets potentialer. Afhængigt af opgavetyper vil læreren også kunne få et indtryk af elevens kompetence i forhold til kultur, samfund og tekster.

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om elevernes læring

- Hvad har vi især brug for at diskutere med hinanden i teamet om elevernes læring i forhold til alle tre kompetenceområder?
- Hvordan kan vi i teamet undersøge og dele viden om den enkelte elevs forudsætninger og potentialer?
- Hvordan kan vi give eleverne mulighed for at eksperimentere med sprog, kultur og tekster?
- Hvordan kan vi støtte den enkelte elev i at forstå, at "fejl" er en del af læringen, og at undervisningen er en øvebane?
- Hvordan kan vi opbygge alle elevers tro på egen formåen gennem succesoplevelser?

3.2 Arbejdet med mål

I tilrettelæggelsen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen kan overvejelser over forskellige typer af mål (fx undervisningsmål, læringsmål og faglige mål) tjene flere formål og indgå som en del af en varieret og alsidig undervisning. Desuden kan det være væsentligt, at man i fx teamet drøfter anvendelsen af de forskellige typer af mål. Målene kan have flere didaktiske funktioner, herunder at:

- Udgøre konkrete pejlemærker i tilrettelæggelsen af et undervisningsforløb
- Fungere som navigationsredskaber i gennemførelsen af undervisningen
- Anvendes som referencepunkter i refleksion over og udvikling af undervisning
- Tjene som en ramme for løbende evaluering af og dialog med eleverne og deres forældre om elevernes udbytte af undervisningen. Det er motiverende for alle at være klar over, hvad man arbejder frem imod, og ind imellem tage en status over, hvor man er henne. Der er mange veje til at opnå komplekse kompetencer, og elever lærer forskelligt.

Færdigheds- og vidensmålene for kompetenceområder er vejledende i forhold til lærerens arbejde med de faglige mål for en helhedsorienteret undervisning, meningsfulde forløb og faglig fordybelse. Med udgangspunkt i de bindende kompetencemål og med støtte i de vejledende færdigheds- og vidensmål kan læreren fx opstille konkrete mål for undervisningen ved at tænke i forskellige målniveauer. Det er nemmest at anvende verber, som fx angivet i SOLO-taksonomien, med stigende kompleksitet, herunder: Genkende, benævne, beskrive, inddele, udføre, anvende, argumentere, sammenligne, skabe, generalisere, reflektere.

Den fælleseuropæiske referenceramme for sprog (CEFR) er en vejledende ramme for niveauer i sprogundervisningen og er anvendt som inspiration ved udarbejdelsen af kompetencemålene i engelsk. Materialet indeholder generelt god inspiration for sprog-lærere, og selv om det netop ikke er en bindende ramme, orienterer engelskfaget sig mod, at elever efter 9. klasse har et fagligt niveau, der svarer til CEFR's niveau B1 ved afslutningen af folkeskolen. Selvevalueringsskalaen og den tilhørende onlinetest kan evt. indgå i arbejdet med mål. Læs mere på www.uim.dk. Der findes en tilhørende sprogttest, Dialang, som i skrivende stund kan findes på www.lancaster.ac.uk/

Tilsvarende har Europarådet opstillet en målramme for udviklingen af interkulturel kompetence, som kan findes på Europarådets hjemmeside.

Konkrete eksempler på arbejdet med faglige mål

Læreren opstiller mål i taksonomiske niveauer: Eleverne skal arbejde med fortolkning af billeder. Læreren har opstillet fire niveauer for mål, fx at kunne beskrive forgrund, mellemgrund og baggrund/at kunne gøre rede for komposition/at kunne analysere, hvad farverne i billedet betyder/at kunne reflektere over billedets betydning for unge et andet sted i verden.

Eleverne opstiller egne mål i samarbejde med læreren: Eleverne vælger, hvilket taksonomisk niveau de ønsker at arbejde hen imod. Eller eleverne vælger gennem en samtale med en makker og læreren, hvad de særligt kunne tænke sig at lære i næste forløb.

Forældresamtaler på basis af mål: Eleven kan med hjælp fra læreren selv fortælle sine forældre til forældresamtaler, hvad han/hun har arbejdet med, og hvad målene har været for en given periode.

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om fagets mål

- Hvad har vi brug for at diskutere i teamet om anvendelsen af fagets mål?
- Hvilke typer af mål vil det være hensigtsmæssigt at arbejde med og hvornår?
- Hvordan kan vi arbejde med mål på tværs af sprogfagene og evt. andre fag?
- Hvordan kan vi inddrage eleverne i arbejdet med mål?
- Hvordan kan vi anvende mål i forbindelse med forældresamtaler og forældremøder?

Måske er der opgaver i deres portfolio, som forældrene kan se som eksempler.

3.3 Fagets indhold

Fagets indhold er det stof, der arbejdes med. Indhold og mål skal hænge sammen på hensigtsmæssige måder, og valg af indhold skal også tage hensyn til fagets overordnede formål.

Sproget kan være et indhold i sig selv, når der stilles skarpt på en dybdeforståelse af sprogligt indhold. Det kan fx være fokus på fordybelse i en eller flere af de fire færdigheder: Lytte, tale, læse, skrive; det kan være fokus på forskellige sproglige niveauer, og det kan være fokus på udvikling af ordforråd.

Eleverne skal frem til at udvikle metasproglig forståelse, altså at kunne tale om sprog og sprogets strukturer. Det er hensigtsmæssigt i dette arbejde at tænke i forskellige niveauer, der hænger sammen, og som er indbyrdes afhængige:

- Kontekst
- Tekst
- Sætning
- Ord
- Morfemer
- Bogstaver/lyd.

Forskningsprojektet Gramma3 undersøger mulighederne i sådan kontekstualiseret grammatikundervisning i dansk, engelsk og tysk. Læs mere på www.uc.viden.dk

Konkrete eksempler på arbejdet med sproget i fokus

Der er eksempler på arbejdet med sproget i fokus **under afsnit 4.1 og 4.2.**

Eftersom faget bygger på et funktionelt, kommunikativt sprogsyn, vil undervisningen dog ofte arbejde med sprog sammen med et tematisk indhold. Det tematiske indhold vil ofte starte med udgangspunkt i eleven selv og det nære og gradvist gennem årene udvide sig til at have større og større fokus på omverdenen. Det tematiske arbejde vil som regel omfatte elementer af kultur, samfund og tekster, og derfor vil mål fra dette kompetenceområde kunne indgå i overvejelser om valg af tematisk indhold og udviklingen af elevernes interkulturelle, kommunikative kompetence.

Det tematiske indhold kan også vælges på basis af mere dannelsesmæssige overvejelser over, hvilke temaer der har særlig værdi for eleverne. Her kan læreren fx overveje fem centrale spørgsmål:

- Eksemplarisk betydning: Hvilken større meningssammenhæng lukker dette indhold op for? Hvilket grundprincip kan eleverne forstå gennem dette indhold?
- Nutidsbetydning: Hvilken betydning har dette indhold i forhold til det, eleverne skal have mulighed for at udvikle forståelse af nu?
- Fremtidsbetydning: Hvilken betydning har dette indhold for elevernes fremtid?
- Struktur: Hvordan skal indholdet struktureres?
- Tilgængelighed: Hvilke særlige situationer, hændelser, personer kan gøre indholdets struktur tilgængelig for eleverne i min klasse?

Når der arbejdes med et tema, er det vigtigt også at stille skarpt på sproget og ikke tage det som en selvfølge, at eleverne lærer sproget blot ved at anvende det. Det kan fx ske gennem en task-struktur, hvor der arbejdes med sprog i en før-task eller en efter-task.

Et konkret eksempel på arbejdet med valg af indhold

Læreren i 9. klasse vælger at arbejde med en aktuel politisk situation, fx et præsidentvalg i USA, med følgende overvejelser om indhold:

Eksemplarisk indhold: Emnet vil give eleverne mulighed for at forstå noget generelt om politiske strukturer som udtryk for kultur og samfundsforhold og samtidig lære sprog, der knytter sig til dette domæne.

Nutidsbetydning: Eleverne vil gennem arbejdet få mulighed for at arbejde med de forskelle, der er i forståelser og holdning til politik, og sammenligne mellem andres og egne kontekster. De vil have mulighed for at diskutere politiske forhold med andre unge og lære noget om deres egne holdninger.

Fremtidsbetydning: Eleverne vil i deres fremtidige liv blive påvirket af globale forhold og har brug for at vide noget om politiske forhold i andre lande.

Struktur: Læreren beslutter, at forløbet skal involvere forskellige stemmer på den politiske scene, og at eleverne skal have mulighed for at udvikle deres egen stemme på engelsk i forhold til at kunne forholde sig til politiske forhold. Læreren sørger for, at de overordnede fakta, begreber og sproglige områder bliver gjort til opsamlingspunkter undervejs, og at eleverne får meningsfulde muligheder for at udvikle deres egen stemme i diskussion med andre.

Tilgængelighed: Læreren beslutter, at forløbet skal følge nyhedsstrømmen om valget gennem to til tre forskelligartede kilder, men at det også skal involvere kontakter med andre unge, og hvordan de oplever nyhederne og selv ønsker at påvirke deres fremtid.

Sprogligt fokus: Eleverne arbejder med ordforrådsøvelser i starten af temaet og med løbende nedslag. Eleverne optager et interview og lytter det igennem for de bedst formulerede sætninger. Eleverne bruger et nyhedsmedie som modeltekst og vælger nogle ord og strukturer, som de selv skal anvende i en nyhedsudsendelse, de producerer.

Andre indholdsområder, der på tilsvarende måde kan begrundes og overvejes i sammenhæng med nedenstående fem refleksionsspørgsmål, kunne være:

Transnationale temaer med kulturelle fokuspunkter, som er relevante for alle, fx mad med What the World Eats som udgangspunkt), eller Water Unites, Youth Culture, Ideologies, Technology, Social Institutions, Religion.

Brændende spørgsmål, fx Why did my parents choose my name? Where would you like to wake up tomorrow morning? What are you afraid of? What would you like to know more about? What do you do when you're bored? What should all adults know about children?

Innovation fx How can we help the Tourist Office arrange interesting activities for children who visit our town? How can we help children in grade 1 play English games in the playground?

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om valg af indhold

- Hvilke principper, mener vi, skal være styrende for vores valg af indhold?
- Hvordan vil vi vælge indhold, som både har en overordnet faglig relevans og er meningsfuldt for eleverne?
- Hvornår vil vi arbejde helhedsorienteret, og hvornår vil vi fordybe os i særlige områder i løbet af året?
- Hvordan vil vi kombinere fokus på tema og sprog?
- Hvordan balancerer vi mellem at genbruge og nyudvikle indhold?

3.4 Fagets gennemførelse: Metoder, arbejdsformer og læremidler

Variation i valg af metoder, arbejdsformer og læremidler i undervisningens gennemførelse er central i forhold til, at eleverne finder den både meningsfuld og motiverende. Der skal være variation både i den enkelte lektion og hen over året i forskellige typer af forløb.

Progressionen i undervisningen skal sikre fordybelse, så eleverne får mulighed for at komme frem til en dybere forståelse af de områder, de i første omgang får en mere indledende forståelse af. Det kan ses som en form for spiralstruktur, hvor der med mellemrum vendes tilbage til tidligere behandlede faglige områder. Progressionen skal også tænkes på tværs, så forskellige områder både inden for faget og på tværs af skolens fag kommer til at hænge sammen i elevernes forståelse.

Variation i metoder og arbejdsformer er central for en god undervisning. Metoder og arbejdsformer skal hænge sammen med hensigten med undervisningen, og det er derfor vigtigt at tænke over, om de valgte metoder og arbejdsformer faktisk får eleverne til at arbejde med det indhold, der skal føre frem til, at de lærer noget. Didaktiske valg af mål, indhold, metoder og arbejdsformer skal hænge sammen.

Kapitel 4 i denne vejledning foreslår en lang række forskellige metoder og arbejdsformer. Flere af dem er kommunikative øvelser, task-baseret undervisning, bevægelse i undervisningen og fokus på form.

Kommunikative øvelser

Kommunikative øvelser er problemorienterede aktiviteter, hvor eleverne skal bruge sprog for at løse en opgave, fx:

- Puslespil, hvor elever har forskellige brikker og skal beskrive dem for hinanden for at samle puslespillet. Det kan også være en novelle eller et digt, der er klippet op i dele, og hvor nogle elever skal blive enige om den bedste rækkefølge.
- Informationskløft, hvor deltagerne i kommunikationen har forskellige oplysninger, fx to kort med forskellige oplysninger. Hvis eleverne laver undersøgelser og surveys, er der også tale om informationskløft, hvor den ene ved noget, som den anden ikke ved.
- Problemløsning, hvor deltagerne fx bliver bedt om at finde frem til de billigste varer ud fra nogle reklamer. Det kan også være udfordringer i et innovationsforløb, hvor eleverne skal finde løsninger til nogle andre.
- Beslutningstagen, hvor løsningen er åben. Det kan være, at deltagerne skal vælge tre ting på en liste, som de kan blive enige om, de skal have med til en øde ø. Eller de kan vælge en film, de har lyst til at se, ved at læse biografannoncer.
- Meningsudveksling, hvor man kan diskutere emner som fx amerikansk socialpolitik. Sådanne diskussioner kan stilladsreses fx ved, at meninger er delt ud på forhånd gennem rollekort.

Task-baseret undervisning

Task-baseret undervisning er også problemløsning ved hjælp af sprog. En god forløbsmodel for en task består af tre dele, hvor selve tasken udgør kernen i arbejdet:

1. En før-taskfase, hvor eleverne forberedes på selve tasken, dels indholdsmæssigt (hvad ved de allerede, og hvad skal de have mere viden om inden tasken), dels sprogligt (hvilke relevante ord og fraser kan eleverne selv komme i tanke om, og hvilke skal de have input til).
2. Dernæst følger selve tasken med opgaven, der har fokus på indhold og betydning.
3. Forløbet afsluttes med en efter-taskfase, som egner sig godt til sprogligt fokus. Det kan fx være læreren, der samler op på ord, de manglede, eller eleverne, der lytter til optagelser af sig selv og finder gode måder, de fik sagt tingene på.

Sprogligt fokus er en vigtig del af arbejdet. Elever lærer engelsk ved at bruge det, men de når ikke frem til et avanceret og præcist sprog uden at udvikle sproglig bevidsthed og kendskab til de sproglige former og systematik. Der skal ikke arbejdes med regler for reglernes skyld og uden sammenhæng. Det sproglige fokus skal kontekstualiseres ved at

blive sat ind i en ramme som fx en task. Eleverne skal kunne se sammenhængen mellem situation og sproglige valg på flere niveauer, fx ord, sætning og tekst.

Bevægelse og krop

Sprog og handling skal knyttes sammen. Man kan ikke kommunikere mundtligt uden at inddrage krop og bevægelse. Hensigten med sproglige handlinger understøttes kropsligt, og hvis man fx siger "I'm really happy today", og kroppen viser noget andet, så vil andre først og fremmest tro på, hvad kroppen viser. Desuden husker man bedre, hvis man øver sprog samtidig med, at man bevæger sig – kroppen bliver en del af hukommelsen. Samtidig giver bevægelse generelt energi til læringen.

Bevægelse i undervisningen skal være alderssvarende. I starten kan der fx arbejdes med:

- Action songs, hvor eleverne synger og laver bevægelser til sangen.
- Simon Says, hvor eleverne bevæger sig på basis af instruktioner.
- Lege, som involverer mine og kropssprog, fx Guess my Word.

På senere trin kan bevægelse fx være:

- Vote with your feet, hvor eleverne stiller sig i en af fire cirkler, der hver indeholder et udsagn, man kan være enig med.
- Line ups, hvor eleverne stiller sig i rækkefølge i forhold til: "When did you last go to the cinema? How big was your latest present? What date is your birthday?"
- Rollespil, drama, simulationer, som kan være baseret både på selvskrevet materiale og omformning af andre teksttyper.
- Stand up if you hear ..., forskellige fokuspunkter, fx et tillægsord i oplæsning, en holdning, du er enig i, navn på et sted, du har været.

Stort set alle aktiviteter, der normalt udføres siddende og med papir, kan udføres stående med vægplancher. I stedet for at sætte krydser på papir, kan man altid sætte kryds ved at placere sig i lokalet. Det er muligt i forhold til alle aktiviteter at overveje, hvordan aktiviteten kan drejes eller ændres en smule, så bevægelse indgår. Det vil være en stor hjælp til læringen for rigtig mange elever. Som inspiration kan der tænkes i:

- Lege – kendte lege, hvor der leges med et fagligt indhold, fx Pictionary hvor der leges med ordforråd.
- Hverdagsbevægelser – ikke direkte relateret til de faglige indhold, men kan give energi til arbejdet, fx fotosafari, hvor der samles ord ind fra omgivelserne.
- Kropslig forankret læring – meningsfuld kobling mellem bevægelsen og det faglige indhold, fx at man laver rollespil om en situation og bruger det sprog, der hører til situationen.
- On location – eleverne arbejder med det faglige indhold på et bestemt sted, fx ved at besøge et firma og overvære dets arbejde med kunder i udlandet.
- Kreative og æstetiske aktiviteter – skabende aktiviteter, der konkretiserer de faglige indhold, fx tekster, der skal laves om til læseteater.

Læremidler

Læremidler er alle de ting, der anvendes i undervisningen med henblik på læring.

Læremidler kan inddeles i tre typer undervisningsmidler:

- Didaktiske læremidler, som er produceret med henblik på undervisning og med en indbygget didaktik. Det er fx lærebogssystemer, netbaserede undervisningsmaterialer og læringsspil.

- Betydningsbærere (semantiske læremidler), der bruges betydningsmæssigt, men som ikke har en indbygget didaktik. Det er fx film, skønlitteratur, genstande.
- Redskaber (funktionelle læremidler), der bruges som redskaber til at håndtere indholdet, fx tavler, computer, mobiltelefon.

Læremidler skal bidrage til, at eleverne lærer det, de skal. Valget af læremidler skal derfor foregå med præcist blik for, hvordan de skal bidrage til læringen frem mod målene. Undervisningsmidlerne skal vurderes i forhold til, om de passer til hensigten med undervisningen. Det er måske nemmest at vælge betydningsbærere og redskaber i forhold til, hvad man vil man sin undervisning, fx bruge en bestemt film. Til gengæld kræver disse midler flere didaktiske overvejelser af læreren, så de bruges på en måde, der reelt understøtter hensigten med undervisningen.

Læs mere om læremidler på www.laeremiddel.dk.

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om valg af læremidler

- Er midlet organiseret og layoutet, så det fremmer læring af sprog og kultur? Er det nemt at finde rundt i? Understøtter det progression og differentiering?
- Er indholdet relevant for læring af sprog og kultur? Er det nemt at forstå? Lægger indholdet op til progression og differentiering?
- Er aktiviteterne relevante for læring af sprog og kultur? Er de meningsfulde og engagerende? Rummer de progression? Giver de mulighed for forskellige læringsmåder?
- Hvor langtidsholdbare er disse læremidler hos os?
- Hvordan ønsker vi, at balancen skal være mellem analoge og digitale læremidler?

3.5 Evaluering af undervisningen

God evaluering har som resultat, at eleverne lærer mere, og det betyder, at undervisningen skal justeres i forhold til, hvad evalueringen viser. Eleverne skal involveres aktivt og skal blive bevidste om, hvordan de bliver bedre til noget. Derfor skal de også have feedback, og så skal læreren overveje, hvordan evaluering påvirker elevernes motivation.

Af denne grund er opgaveevaluering en god form. De opgaver, eleverne laver som en del af undervisningen, kan som regel fastholdes enten i skriftlig form eller ved at blive optaget. På den måde bliver de både til kendte og ikke skræmmende aktiviteter i undervisningen og til noget, der kan evalueres.

Feedback til eleverne er en vigtig del af den fremadrettede (formative) evaluering. Her skal eleverne vide, hvad de kan nu, hvad de helst skal nå at lære, og hvad de skal gøre for at komme derhen. Denne form for evaluering kan kun finde sted på basis af målopstillinger, hvor læreren typisk vil omformulere de vejledende mål til noget, som giver mening i den konkrete situation.

Eleverne kan involveres aktivt i evaluering af deres læring. Det kan fx ske ved, at der opstilles tydelige kriterier for, hvad læreren forventer, at eleverne lærer af undervisningen, og at eleverne får mulighed for at overveje og diskutere med kammerater og læreren, hvordan opgaver er et udtryk for, at disse kriterier er opfyldt.

Konkrete eksempler på arbejdet med evaluering og feedback

Forskellige modaliteter: Feedback kan gives i forskellige modaliteter, fx kan en skriftlig tekst fra eleven kommenteres mundtligt af læreren på video.

Kommunikativ feedback: Læreren skriver et brev til eleven, fx: *I really enjoyed reading your argument for Friday for Future. I get the impression that you have your facts straight!* (Dette kommenterer kommunikativt direkte på tekstens indhold) *You know something about carbon footprints, sustainable plan for cities and the role played by transport sector.* (Her får eleven nyttige ord og vendinger i forhold til sin tekst) *You write 'and last Friday was also fun' - does this mean that you participated in the demonstration? If that is the case, I would love to hear more about what happened.* (Her gives feedback på manglende kohærens og kohæsjon i teksten). *Have you thought about perhaps making your text even more colourful to give the reader a feeling of how these demonstrations might help change the world? You might need words like: enthusiastic, common cause, plight, world-wide, immediate action...*(Her får eleven kommentarer på det sproglige niveau, ordvalg og et par forslag.)

Feedback i skema, som tydeligt viser, hvad målene er for opgaven/forløbet, hvad eleven kan nu, og hvad næste skridt kunne være, fx:

Oversigt over feedbackforløb

	Feed up	Feedback	Feed forward
Content	You can write a short text which is interesting to a reader on a subject you find globally relevant.	Your text catches my interest as a reader, because your own knowledge, views and suggestions are well presented.	Your argument might become even strong if you give clear reasons for what you have chosen to focus on.
Structure	The text is coherent and cohesive with a start, middle and end as well as one paragraph per argument.	Your text is coherent with regard to start and middle. Your text is cohesive with regard to sentence connectors. You have used separate paragraphs for some of the arguments.	I would suggest that you plan start, middle and end when you start writing. Keep using the good sentence connectors. It'll help you with one paragraph per argument and having a topic sentence at the start of each paragraph for clarity.
Words	You can use 10 words which are highly relevant to your topic.	You have used these relevant words: global, demonstration, young people, speaker, posters.	I can suggest these words for your topic: carbon footprint, transport sector, involvement, political pressure.

Feedback og evaluering af ordforråd: Ordforråd er en vigtig indikator på sprogudvikling og er derfor et område, der bør sættes fokus på. Til hjælp for undersøgelse af elevernes ordforråd kan læreren anvende onlineværktøjer såsom Lextutor, som kan give en indikation af elevernes ordforråd.

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om evaluering

- Hvordan vil vi evaluere elevernes læring og undervisningen?
- Hvilke værktøjer ønsker vi at anvende? Skal de være fælles eller forskellige?
- Hvordan og med hvilke formål deler vi resultater af evalueringer?
- Hvordan involverer vi eleverne mest muligt i evalueringer?
- Hvordan justerer vi undervisningen og følger op på evalueringer?

Evaluering af undervisningen: Inspiration til, hvordan evaluering kan foregå, fx Give me three stars and a wish from today/Line up on the floor from having learnt a lot to not having learnt anything new.

3.6 Udvikling af undervisningen

Undervisningen kan ikke stå stille, og læreren kan skabe sig et grundlag for at udvikle undervisningen ved at holde sig orienteret om ny viden både om faget, om læring og om undervisning. Det kan også være nyttigt i samarbejde med kolleger og elever at udvikle og lave forsøg med nyt indhold og nye former i undervisningen.

Hvis sådanne små forsøg skal blive til fælles erfaringsudvikling, skal effekterne af dem fastholdes. Det kan ske på mange måder, der alle er former for forskning i egen praksis.

Konkrete eksempler på arbejdet med at udvikle undervisningen

Lektionsstudier, hvor lærere planlægger og overværer undervisningen sammen.

Det kan fx foregå i følgende faser:

- En lektion planlægges i fællesskab af en faggruppe.
- En af lærerne i faggruppen gennemfører lektionen med sin egen klasse og de andre lærere er observatører, der hver har en aftalt opgave.
- Lektionen diskuteres ud fra de aftalte opgaver i et team.
- En ny runde indledes ved, at faggruppen planlægger "samme" lektion igen på basis af disse erfaringer, og en anden lærer i temaet gennemfører den med sin klasse.

Videoptagelser, hvor lærere optager to til tre minutter lange videoer over et særligt tiltag, der har været arbejdet med, og som på denne måde kan deles med andre. Det kan fx være en aktivitet, som får alle elever til at tale engelsk, eller en ny måde at arbejde med sprogligt fokus på.

Didaktiske temaer, hvor faggruppen får mulighed for at sætte sig ind i og diskutere ny forskning. Meget nyere didaktisk forskning findes på filmoptagelser i praksis med tilhørende modeller og diskussioner, og de kan danne udgangspunkt for lokale overvejelser.

4 Forholdet mellem kompetencer og indhold

4.1 Mundtlig kommunikation

Det kommunikative, funktionelle sprogsyn, som kompetencemålene bygger på, betyder, at eleverne skal blive gradvist bedre til at kommunikere. Sprog indgår altid i en sammenhæng, og disse sammenhænge har indflydelse på, hvilke former for sprog, vi vælger at bruge. Sprog får betydning fra situationer og er samtidig med til at skabe situationer.

Denne sammenhæng er eleverne bekendte med fra modersmålet, men de har ikke redskaber til at forstå og beskrive det. Udvikling af mundtlig (og skriftlig) kommunikation skal fra starten gøre eleverne bevidste om den sammenhæng, der er mellem situationer og sproglige former på forskellige niveauer (tekst, sætninger, ord, osv.). Det sker med enkle virkemidler, kendte situationer og få sproglige valg i starten, og den faglige progression består i, at eleverne gradvist opbygger mere komplekse kompetencer på alle områder i en spiralform.

Mundtlig kommunikation er delt op i seks færdigheds- og vidensområder (jf. læseplanen). Den faglige progression i kompetenceområdet vil være styret af lærerens didaktiske valg inspireret af de seks områder.

Lytning

Indgangen til sprogtilegnelse er at lytte.

Autentiske lyttesituationer er mangeartede. Hvis man ankommer til en lufthavn i et fremmed land, og den ansatte i paskontrollen ser på en og siger "lumela", så gætter man sig til, at hun nok siger goddag. Det er et kvalificeret gæt, som baserer sig på hele situationen. Hvis man har lyttet godt efter, vil man måske selv svare med samme ord, fordi sådan fungerer hilsener i mange sprog. Det kræver så, at man virkelig har lyttet til enkeltdele i ordet så godt, at man kan imitere udtalen.

Lytning er en receptiv færdighed, ikke en passiv. Det er krævende at lytte til og forstå et fremmedsprog, og man anvender særlige lyttestrategier for at forstå det, man lytter til. Lyttestrategier omfatter top-down- og bottom-up-strategier. Den kompetente sprogbruger mestrer begge ender af spektret og vil gætte sig til betydninger både på basis af sin omverdensforståelse, viden om samtaler og situationsfornemmelse (top-down) og på basis af enkeltlyd, rytme, ord og fraser (bottom-up). Den svage lytter vil ofte bruge meget energi på at fokusere på bottom-up-enkeltdelene og give op, hvis alle disse enkeltdele ikke er forstået.

Konkrete eksempler på arbejdet med lytning

Lyttestrategier kan med fordel efterlignes i en taskestruktur, hvor der er fokus på før, under og efter selve lytningen. Før-lytteaktiviteter skal aktivere lyttestrategier som gæt og fokusering, og derfor skal eleverne vide noget om, hvilke sammenhænge lytteteksten indgår i, og hvordan de forventes at lytte, fx efter helhed, efter detaljer eller for at lade sig underholde. Det konkrete valg af aktivitet vil være afhængigt af målet. Eksempler på før-lytteaktiviteter:

- Udlever en overskrift eller et billede, som har med lytteteksten at gøre. Lad eleverne gætte, hvad de snart skal lytte til, fx emne, hvem der taler, og hvorfor de taler sammen.
- Lad eleverne fortælle historien, som de tror, den har fundet sted frem til situationen på det udleverede billede. Billedet kan være et still fra den filmsekvens, der skal arbejdes med.
- Se en filmsekvens uden lyd og gæt på, hvad der siges.

Under-lytteaktiviteter er det, eleverne foretager sig, mens de lytter. Eksempler på under-lytteaktiviteter:

- Notér fem gode fraser.
- Gæt betydning af udvalgte ord (fra lytteteksten), som er skrevet på et arbejdsark.
- Find tre gambitter, som bliver brugt til at starte samtaler med.

Efter-lytteaktiviteter kan med fordel være meddigtende eller fortolkende, eftersom eleverne på denne måde kommer til et dybdebearbejdende niveau. Det giver mere læring, end hvis eleverne blot bliver bedt om at gengive, hvad de har hørt, og dermed bliver holdt på et refererende niveau. Eksempler på efter-lytteaktiviteter:

- Skriv et brev til den vigtigste person i filmen.
- Lav et rollespil, der foregår to år senere.
- Lad en af eleverne agere en person fra lytteteksten, og lad de andre elever interviewe.

Efter-lytteaktiviteter skal også have fokus på sprog, og lytning kan give anledning til at finde sproglige mønstre og systematikker i det, der er lyttet til.

Sproglæring går først i gang, når eleverne får sprogligt input, og det vil ofte være gennem lytning. Det er derfor vigtigt, at læreren taler engelsk til eleverne fra starten, også selvom de i en periode vil være tavse eller svare på dansk. Læreren skal regulere sit engelsk i forhold til, hvad eleverne – og måske enkeltelever – kan magte. Lydmedier kan ikke på samme måde regulere sproget efter elevernes forståelse.

Samtale

Autentiske samtalsituationer vil variere efter emne, samtalepartnere og måden, samtalen foregår på. Hvert sprog har sine virkemidler til at sikre, at samtalen lykkes.

Den kompetente sprogbruger har et vist ordforråd inklusive automatiserede fraser, som fx "what's your name?". Det er sværere at forstå et sprog, hvor der er fejl i ordforrådet, end et sprog, hvor der begås mindre grammatiske fejl. Den kompetente sprogbruger har også et udvalg af gambitter, som er småord og fraser, der strukturerer samtalen og får den til at flyde, som fx "by the way ... let me see ... oh really?".

Samtaler foregår ved, at man skiftes til at have samtaleretten gennem turtagning.

Det betyder, at man som kompetent sprogbruger skal holde øje med disse signaler og selv kunne producere dem. I samtaler er der mulighed for at udtrykke sig i forholdsvis korte sekvenser, at tjekke, at partneren har forstået, og selv at bede om hjælp til forståelse og formulering som en del af selve samtalen.

Konkrete eksempler på arbejdet med samtale

Samtale kan trænes gennem samtale, så de forskellige delelementer alle kan blive trænet. Det er godt at samtale med mange forskellige partnere om mange forskellige emner og på mange forskellige måder, fordi man derigennem får trænet mange forskellige sproglige mønstre. Pararbejde er en god organiseringsform, fordi det giver mest samtaletid. For at øve sig på sproglige signaler til turtagning er det nødvendigt med aktiviteter, som ikke indebærer, at man rækker fingeren i vejret.

Samtaleaktiviteter kan ofte tilrettelægges ud fra task-principper om kløfter, hvor deltagerne har forskellige informationer eller holdninger, som skal udveksles for at kunne løse opgaven. Herigennem efterligner man samtaler uden for skolen, hvor partnerne normalt ikke ved eller mener det samme. Det kan fx være ved aktiviteten "Find someone who likes/would like to have (choose a pet)", hvorefter eleverne går rundt mellem hinanden og spørger ud og sætter kryds. Der kan også arbejdes med rollespil og simulationer, og endelig kan man arbejde med samtaler over nettet med elever på andre skoler og i andre lande.

Præsentation

Præsentation, eller at tale alene, er mere krævende end samtale, fordi eleven skal have tilstrækkeligt sprog til at kunne tale sammenhængende uden støtte fra en partner. Det kræver en større grad af stilladsering fra lærerens side, men er samtidig en form, der skubber til elevens mundtlige output og sproglæring.

Autentiske præsentationssituationer kan i stort omfang findes på nettet i form af fx instruktionsvideoer, TED-talks, pecha-kucha-præsentationer, standup-optrædener og fortællinger. De skal efterlignes i undervisningen, både fordi eleverne derigennem lærer de strategier, der anvendes i virkelige situationer, og fordi det er motiverende, hvis eleverne kan genkende autentiske præsentationsformer og se det meningsfulde i at lære dem.

Konkrete eksempler på arbejdet med præsentationer

En præsentation kan ansues som en task, hvor der hører aktiviteter til før, under og efter selve præsentationen, og den skal helst være meningsfuld i forhold til autentiske præsentationer.

Før-præsentationsaktiviteter består i indholdsmæssig og sproglig forberedelse. På de yngste trin vil præsentationer være af kendt eller lærergivet materiale, og derfor handler det mest om at øve sig. På de senere trin skal eleverne både indsamle information og strukturere denne.

Eksempler på før-præsentationsaktiviteter er:

- Lyt til en optaget kort præsentation og efterlign, hvad der siges.
- Lav en mind map over alt, hvad du ved om dit emne. Sæt idéerne i en god rækkefølge.
- Beslut, hvad du vil sige om dit emne. Søg den relevante information. Struktur din information. Lav en Power Point med 10 billeder og skriv en taletext på 10 sekunder til hvert billede.

Under-præsentationsaktiviteter handler om, at lærer og elever kan finde nogle præsentationsformer og emner, som er autentiske og derfor meningsfulde for eleverne.

Eksempler på autentiske præsentationer er:

- En nytårstale til alle børn i verden
- En salgstale for et yndlingsprodukt
- En vittighed.

Der kan varieres på formen, så der ikke altid fremlægges for hele klassen. Der kan fx:

- Anvendes onlineoptagelser, som andre kan se i deres egen tid og flere gange.
- Opstilles i cafe-arrangementer, hvor flere elever præsenterer samtidig i små boder, og andre er publikum og skifter bod på et signal fra læreren.
- Aftales præsentationer med det lokale turistbureau, hvor eleverne kan tilbyde at vise rundt i deres lokalområde.

Efter-præsentationsaktiviteter vil have karakter af sprogligt fokus, evaluering og feedback. Eleverne skal være klar over, hvad de har lært af præsentationen, og skal have feedback på deres produkt og arbejdet med den.

Eksempler på efter-præsentationsaktiviteter:

- Lyt til din egen præsentation og skriv de fem bedste ord/fraser/sætninger ned.
- Undersøg, hvad andre syntes om din præsentation. Var der ting, de syntes særlig godt om?
- Skriv ned, hvad der var godt ved din præsentation, og hvad du kunne have gjort bedre.

Sprogligt fokus

Der er valgt sproglige fokusområder, der har særlig relevans for mundtlig kommunikation, men samtidig er centrale i den generelle sprogudvikling. I den kommunikative sprogundervisning med brug af task er der fokus på indhold, men læreren skal være opmærksom på, hvilket sprogligt område der især arbejdes med, ligesom eleverne på et eller flere tidspunkter skal have fokus på den sproglige form. Det må dog ikke betyde, at grundlaget for den kommunikative undervisning bliver glemt. I kompetenceområdet mundtlig kommunikation er der især fokus på ordforråd.

Konkrete eksempler på arbejdet med sprogligt fokus

Alle aktiviteter i engelskundervisning har på den ene eller anden måde et sprogligt indhold, og det vil være lærerens opgave at vælge læringsaktiviteter, så det sproglige fokus bliver en del af arbejdet. Det sproglige fokus vil være det, som en læringsaktivitet giver mulighed for at træne, samtidig med at der er fokus på andre mål. Det sproglige fokus vil desuden ofte være det, der er fokus på ved en før-task og/eller en efter-task, som beskrevet under "focus on form".

Eksempler på, hvordan sprogligt fokus indgår i læringsaktiviteter:

Ordforråd:

- I en før-task laver eleverne i fællesskab brainstorm på ord, som handler om det emne, der skal arbejdes med.
- En task går ud på at sortere nøgleord i en tekst i betydningsfelter.
- I en efter-task bliver eleverne bedt om at bruge bestemte ord, når de interviewer en person i "The hot chair".

Udtale: lyde, rytme, intonation:

- I en før-task laver eleverne en opvarmningsøvelse, hvor de skal sige en kort frase, fx "Hello, how are you?", til personer, de kender godt, nogle, de ikke kender godt, nogle, de ikke har set i fem år, nogle, de ikke kan lide, nogle, de holder rigtig meget af, nogle, de er vrede på osv.
- En task går ud på at lave en præsentation, hvor nogen skal overtales til noget, fx en salgsannonce for et produkt.
- I en efter-task skal eleverne sammenligne udtalevarianter i nogle lyttetekster, de har arbejdet indholdsmæssigt med.

Ordklasser:

- I en før-task kan eleverne få en opvarmningsøvelse, hvor de går på ordjagt i et ordgitter og finder alle udsagnsordene.
- En task går ud på, at eleverne skal tale i et minut og bruge minimum to ord fra hver ordklasse udleveret på et ark papir.

- I en efter-task kan eleverne lytte til en gruppediskussion og notere, hvor mange og hvilke tillægsord de brugte, og de kan derefter finde synonymer, der ville have været gode at bruge.

Kommunikationsstrategier

Hvis de sproglige ressourcer ikke slår til i forhold til det, vi gerne vil forstå eller sige, må vi finde en omvej til at forstå eller udtrykke os. Det gør vi hele tiden på modersmålet uden at tænke over det, fx ved at bruge et andet ord eller ved at starte forfra på en sætning. Vi er mindre tilbøjelige til det på et fremmedsprog, måske fordi vi på fremmedsproget har fokus på alt det nye, vi skal lære eller har lært.

Konkrete eksempler på arbejdet med kommunikationsstrategier

Kommunikationsstrategier støttes generelt i undervisningen, fx ved at der anvendes engelsk som klasseværelsessprog, og ved at læreren opfordrer eleverne til at være risk-takers og kaste sig ud i brug af engelsk med alle midler samt være fokuseret på at opretholde kommunikationen. Det kan være nødvendigt at støtte nogle elever i at tænke mindre på korrekthed.

Læreren kan også vælge læringsaktiviteter rettet specifikt mod forskellige kommunikationsstrategier, fx:

- **Mime:** Eleverne mimer betydningen af verber, og andre gætter verberne. Eleverne mimer titler på film, og der gættes i hold på filmens titel.
- **Spørge om hjælp:** Alle elever får udleveret eller trækker en Help token og skal anvende den i løbet af lektionen ved at spørge læreren eller en kammerat om hjælp. Der kan stå forskellige ting på den, fx "Can you help me, please? ... I am stuck ... I don't understand ... Would you mind giving me a hand?".
- **Omformuleringer:** Eleverne skal beskrive et ord til en kammerat, men må ikke bruge selve ordet. Kammeraten skal gætte. Eller eleverne skal beskrive en abstrakt tegning til en kammerat, som skal tegne den gennem denne beskrivelse.
- **Gambitter:** Eleverne får udleveret kort med gambitter. De skal føre en samtale, hvor de får anvendt alle de udleverede gambitter. Efterfølgende går de på jagt i en film efter gambitter som hjemmeopgave.

Sproglæringsstrategier

Børn lærer deres modersmål uden formel undervisning. Mennesker, der flytter til andre lande, vil ofte lære sproget også uden at gå til formel undervisning. Nogle synes at være særligt gode til at lære sig sprog selv, og det er, fordi de benytter nogle sproglæringsstrategier, selv om de måske ikke er bevidste om det. Disse strategier kan efterlignes i undervisningen, ligesom eleverne skal bevidstgøres om dem, så de både mens og efter de går i grundskolen kan udnytte strategier til deres individuelle arbejde med at lære fremmedsprog.

Læringsaktiviteter, der tilrettelægges af læreren, vil i sig selv være sproglæringsstrategier, hvis de er effektive. Hvis læreren fx sørger for, at der foregår gentagelser i undervisningen, og at en del af en aktivitet er at gætte på basis af billeder, så viser læreren gennem sit eksempel, hvilke sproglæringsstrategier man kan anvende.

Der findes mange læringsstrategier. Læringsstrategier handler om effektive måder at forstå, huske og genkalde på, og ligesom alt andet kan læringsstrategier læres.

Læringsstrategier kan med fordel kaldes noget, deles og synliggøres i klassen, fx gennem plancher. Man kan diskutere, hvilke strategier eleverne selv bruger, og dele dem, og man kan have fokus på dagens strategi. Man lærer meget mere, hvis man ved, at der findes teknikker til at lære med, og at læring ikke handler om at være særligt intelligent i forvejen.

Konkrete eksempler på arbejdet med sprog læringsstrategier

Være nysgerrig og modig: Eleverne kan fx på skift være Language Detectives og holde øje med, hvor meget kammeraterne taler engelsk. Den, der taler mest, får måske en præmie? Eller eleverne bliver bedt om at gå på jagt hjemme efter seje vendinger, som de kan bruge i klassen.

Gætte: Det er godt at turde gætte generelt, men eleverne skal også have hjælp til, hvad man kan bruge, når man gætter. Man kan fx gætte, at ord på fremmedsproget, der ligner ord på dansk, måske betyder det samme på de to sprog, eller at en tekst, der er skrevet i en avis, måske handler om nogle nyheder.

Bruge det man ved i forvejen: Forskellige sprog kan trækkes ind i undervisningen, især hvis man er så heldig at have elever i klassen, der selv mestrer forskellige sprog. Der kan laves en liste på tavlen over, hvordan man siger noget på de forskellige sprog, fx "I don't eat meat ... jeg spiser ikke kød ... emi ko je eran".

Bruge støtte: Støtte kan findes mange steder, fx billeder der følger med noget sprog, eller billeder man selv tegner, den sammenhæng sproget indgår i, en talendes mimik og kropssprog, ordbøger, stavekontroller, det mundtlige sprog når man skal skrive (sig det, du vil skrive, og optag det, så du kan høre det bagefter). Det er også støtte til sprog læringen, at man kan tage noter på fremmedsproget.

Efterligne, gentage og træne: Sproglig træning minder om fysisk træning, og elever ved godt, at man skal øve sig for at blive god til fodbold. Sproget kan man træne ved fx at lytte til det hver dag, skrive sin egen ordbog, indtale en dagbog på sin computer, have kontakter over nettet, se film på målsproget eller samle gode ord og udtryk – afhængigt af, hvad det er, man skal træne. Gentagelse er også indbygget i mange sproglige lege og i meget børnelitteratur. Det er godt at efterligne sproglige modeller. En model kan være en person, der taler sådan, som man kunne tænke sig selv at tale, og det kan også være en tekst, som er af samme type som en, man selv skal skrive.

Udnytte processer: Hvis man kender til processer i forhold til det, man gør, kan man udnytte strukturen i disse processer til at lære mere med. Hvis man fx kender til faserne i den gode skriveproces, hvor man planlægger, skriver udkast, skriver om osv., kan man anvende denne proces bevidst til at blive bedre til at skrive på fremmedsproget. Tilsvarende er det godt at kende til planlægningsprocesser for mundtlige fremlæggelser.

Opsøge feedback: Elever ved ofte, hvad de selv ikke kan og gerne vil lære. De kan også opfordres til at søge feedback fra lærer og kammerater der, hvor de er i tvivl. Det er en god strategi, fordi man får umiddelbare svar der, hvor man er i tvivl, så tvivl og fejlforståelser ikke fæstner sig i hukommelsen. Respons i forbindelse med planlægning af præsentationer eller udarbejdelse af skriftlige produkter er også en god form for feedback. I forbindelse med forberedelse af præsentationer kan læreren fx oprette et "kontor" med skiltet Language Revision. Eleverne kan henvende sig og få hjælp til sproglige formuleringer i forberedelsesfasen, som derfor helst skal foregå i klassen og ikke uden hjælp derhjemme.

Tage notater til lytning: Dictogloss går ud på, at læreren læser en tekst højt i naturligt tale tempo to-tre gange. Den skal ikke være alt for svær eller alt for lang. Eleverne skal i grupper forsøge at rekonstruere teksten så tæt på originalen som muligt.

En vigtig strategi for læreren er **stilladsering:** Det er støtte til eleverne, men ikke bare støtte, der hjælper dem med at løse en opgave. Det betyder at give midlertidig støtte til eleverne på en sådan måde, at de gennem denne støtte lærer mere og selv vil være i stand til at udføre opgaven næste gang. Det kan netop foregå ved, at læreren aktivt integrerer gode sprog læringsstrategier i sin undervisning og samtidig gør eleverne opmærksom på, at det foregår.

4.2 Skriftlig kommunikation

Skriftlig kommunikation bygger som mundtlig kommunikation på et kommunikativt, funktionelt sprogsyn. Skrift er også kommunikation, hvor der skal være et emne, nogle deltagere og et medie, som skriftligheden foregår i. Som ved mundtlig kommunikation skal det være klart for eleverne fra starten, at skrift indgår i en kommunikativ sammenhæng, og at der er et formål med at skrive, som er helt på linje med, at der er et formål med at tale. Den faglige progression handler derfor om, at eleverne gradvist opbygger den skriftsproglige kompetence både i forhold til, hvad de kan læse og skrive om, og i forhold til, hvilke situationer de kan kommunikere skriftligt i.

Skriftlig kommunikation kan være skrift på papir og computer, og det kan også være billeder og film eller andre tegn, der kan ses. Skriftligt sprog er ofte karakteriseret ved at være mere komplekst end mundtligt sprog, især fordi skriftsprog ofte skal kunne forstås uden støtte i konteksten. Der findes dog også mindre komplicerede former for skriftsprog, som eleverne kan begynde at anvende tidligt.

Der skal fortrinsvis arbejdes med skriftsproget i klassen, så eleverne kan få støtte til forståelse og formulering. Undervisningen skal lægge sig tæt op ad autentisk skriftlig kommunikation. Skriftsprog er karakteriseret ved, at man kan arbejde langsomt og omhyggeligt med det, og derfor har man også tid til mere sproglig præcision. Skriftsproget skal dog stadig have fokus på kommunikation, både den hurtige i hybridformer mellem skrift og tale, som fx kommentarer på sociale medier, og den langsomme, som fx produktion af et formelt brev eller storyboard til en film.

Skriftlig kommunikation er delt op i fire færdigheds- og vidensområder (jf. læseplanen). Den faglige progression i kompetenceområdet vil være styret af lærerens didaktiske valg inspireret af de fire områder.

Læsning

Autentiske læsesituationer omfatter både, at man læser for sin fornøjelses skyld og for at få informationer og måske omsætte dem til en handling som at lave mad eller samle en motor. Man læser forskelligt afhængigt af, hvem man er, og hvilken interesse og hensigt man har med sin læsning. Yngre børn er i andre autentiske læsesituationer end voksne. Læsning er ligesom lytning baseret på kvalificerede gæt om teksten.

Der er stor forskel på læsning og højtlesning. Autentisk højtlesning er en specialiseret læsesituation for fx forældre eller skuespillere. Derudover bruges højtlesning autentisk i særlige situationer, som fx når man læser lidt af en trafikinformation højt, fordi man er flere, der skal bruge samme information. For mange mennesker er det vanskeligt at læse en tekst højt, hvis indholdet samtidig skal forstås, ligesom det er svært at lytte til en mangelfuld og haltende højtlesning og forstå noget indhold.

Læsning er en receptiv færdighed og kan være krævende på et fremmedsprog, bl.a. fordi forholdet mellem bogstav og lyd ikke er det samme som på dansk, som eleverne har lært at læse på. Læsestrategier, som bliver anvendt i autentiske situationer, omfatter top-down- og bottom-up-strategier. Den kompetente læser mestrer begge ender af spektret og vil især gætte sig til betydninger både på basis af sin omverdensforståelse, viden om skriftlige tekster og på basis af stavning, tegnsætning, ord og syntaks. Den svage læser vil ofte fokusere på enkeltdele i meget høj grad og give op, hvis hvert eneste enkeltelement ikke er forstået. Det er derfor vigtigt at undervise i læsestrategier og anvende tekster med billedstøtte, kendte genrer, undertekster til film og lignende, så eleverne kan øve sig i at anvende forskellige strategier.

Konkrete eksempler på arbejdet med læsning

Læsestrategier kan med fordel efterlignes i en taskestruktur, hvor der er fokus på før, under og efter selve læsningen. Før-læseaktiviteter skal aktivere læsestrategier som gæt og fokusering, og eleverne skal derfor vide noget om, hvilken sammenhæng teksten indgår i,

og hvorfor de forventes at læse den. Det konkrete valg af aktiviteter vil være afhængigt af lærerens hensigt med undervisningen. Eksempler på før-læseaktiviteter:

- Udlever en række ord, som er kerneord i teksten, og lad eleverne gætte, hvad de skal læse om, fx emnet, argumentet, hvem der har skrevet og hvorfor.
- Lad eleverne læse indledningen til teksten og dernæst fortælle historien, som de tror, den har fundet sted, eller som de tror, den udvikler sig.
- Lad eleverne parvis sammenligne og diskutere et personligt udfyldt skema med deres holdninger til centrale temaer i teksten.

Under-læseaktiviteter er det, eleverne foretager sig, mens de læser en tekst. Det kan fx være:

- Skimming, hvor man hurtigt lader øjnene løbe ned over teksten for at få fat i hovedindholdet, fx i et par af dagens korte nyheder.
- Punktlæsning, hvor man leder efter bestemte oplysninger, fx hvor mange gram mel der skal bruges i en opskrift.
- Ekstensiv læsning, hvor eleverne læser af lyst og får en oplevelse, fx i klassens læsehjørne.
- Intensiv læsning, hvor detaljerne skal opfattes, fx en novelle, der skal ændres til et rollespil.

Der kan også være andre læseaktiviteter, som fx:

- En tekst er klippet op, og eleverne skal samle den igen.
- Eleverne får hver et ord fra en sætning på ryggen og skal stille sig i rækkefølge for at genskabe sætningen uden at tale sammen og kun ved at læse de andre elevers ord.
- Eleverne læser gåder i kopier på væggen og gætter svar, før de vender papiret og læser det rigtige svar.

Efter-læseaktiviteter kan med fordel være meddigtende eller fortolkende, eftersom eleverne på denne måde kommer til et dydebearbejdende niveau. Det giver mere læring, end hvis man blot beder eleverne gengive, hvad de har læst på et refererende niveau. Efter-læseaktiviteter kan fx være:

- Lav teksten om til en anden genre, fx en artikel til et brev, en nyhedsartikel til et moderne eventyr, en roman til en mini-saga, et digt til et radiospil.
- Udtryk det væsentligste sted i teksten i en figur dannet af en gruppe elever. Lad andre elever gå rundt om figuren som på en kunstudstilling og diskutere, hvad figuren mon betyder.
- Lav information om til et diagram eller et skema.

Skrivning

Autentiske skrivesituationer omfatter alt fra skrivning af enkelte ord, fx i en indkøbsliste, og til lange videnskabelige rapporter. Autentiske skrevne tekster indgår altid i en kommunikativ sammenhæng med et emne (hvad skrives der om), deltager (hvem skriver til hvem) og medie (hvor skrives der). Den, der skriver, kan vælge sin stemme, og skriver fx nogle gange som privatperson og andre gange som professionel. Det er umuligt – også for eleverne – at skrive uden at kende eller kunne beslutte sig for emne, deltager og medie.

Den gode tekstforfatter har fokus på både indhold, sprog og struktur. Man får ikke nødvendigvis, som ved samtale, direkte feedback fra modtageren, og om skrevne tekster bliver

forstået, afhænger derfor af, om forfatteren formår at få sin meddelelse igennem på alle disse forskellige niveauer. Det er ikke en nem opgave.

Konkrete eksempler på arbejdet med skrivning

Skrivning skal stilladseres, og derfor skal arbejdet fortrinsvis foregå i klassen, så læreren både kan lede processen og selv være model for den gode skriveproces. Det kan fx foregå i the Curriculum Cycle (Gibbons, P. (2002): *Scaffolding Language, Scaffolding Learning* (Heinemann)), som består af følgende faser:

1. Samle viden om emnet, herunder ordforråd, fx gennem noget, man har læst eller hørt sammen, gennem brainstorm og ved at dele viden.
2. Undersøge en modeltekst i forhold til forskellige elementer. Hvis man fx skal skrive et blogindlæg, kan der i fællesskab sammenlignes forskellige gode blogindlæg i forhold til, hvordan de fx behandler indholdet, deres struktur i forhold til hele teksten og afsnit, ordvalg og sætningsforbindere.
3. Skrive fælles, hvor læreren formulerer på basis af elevernes forslag og med brug af sine egne kompetencer som erfaren tekstproducent, som eleverne kan efterligne.
4. Skrive selvstændigt, enten individuelt eller i par og understøttet af læreren.

På denne måde bliver den skriftsproglige kompetence støttet fremadrettet, mens eleverne er i gang med skriveprocessen. Denne form er mere effektiv, end hvis de skriver uden hjælp og først får feedback efter skriveprocessens afslutning. Den giver desuden eleverne viden om, hvordan de selv skal gennemføre skriveprocesser fremover med brug af modeltekster.

Skrivningen skal være kommunikativ, og derfor er det vigtigt med en klar og gerne autentisk relation, som fx en kammerat i klassen, en elev i en samarbejdsklasse eller en hovedperson i en læst tekst. Det er ligeledes godt med en autentisk kanal, som fx blogs og hjemmesider, hvor andre kan læse teksterne. Skriveøvelser kan også omfatte kommunikative tasks, som fx puslespil, hvor man skriver videre på andres tekster, eller med informationskløft, hvor eleverne skriver til hinanden som et rollespil, hvor de har forskellige roller.

Sprogligt fokus

Eleverne skal have lov til at starte med at lege med mundtligt engelsk og få selvtillid i forhold til at bruge sproget mundtligt. Hvis selvtilliden omkring sproget først er etableret, vil den sproglige bevidsthed senere have en bedre basis. Eleverne i 1. og 2. klasse er i gang med at lære at læse og skrive på dansk. Det er en stor opgave, der samtidig handler om deres dansksproglige udvikling generelt. Engelskundervisningen må ikke forstyrre denne læring i dansk, men der kan arbejdes legende og udforskende med sproglig bevidsthed, så elevernes sproglige selvtillid øges.

Sprogligt fokus i forbindelse med skriftlig kommunikation handler især om strukturer over og under ordniveau. Det er fx sætninger og sætninger, der skal hænge sammen og give mening, og morfemer, der er vigtige for forståelsen. Kendskabet til de grammatiske kategoriers funktion skal opbygges på en måde, som er meningsfuld for eleverne, mens sproget er i brug. De skal kunne forbinde forskellige niveauer af sproget, fordi et ord eller en sætning kan være hensigtsmæssig i én tekst og ikke i en anden, eller i én situation og ikke i en anden.

Eleverne kan fx blive opmærksomme på, hvad der sker med en sætning, når man strækker en navneordsfrase med flere tillægsord eller vælger mellem verbefraser med og uden ing-form. Mere viden om grammatiske kategorier giver mere sproglig kompetence, flere valgmuligheder og varierede sproglige redskaber. Det er nemmest først at lære former, som giver tydelig mening, fx valg mellem ental og flertal. Det er langt sværere at lære former, som ikke umiddelbart giver mening, som fx 3. persons nutids-s (I swim, he swims).

Det tilføjer ikke nødvendig information, eftersom man på anden måde kan forstå, at der er tale om henholdsvis I og he.

Strukturer hænger sammen mellem de forskellige niveauer. Tekststrukturer er vigtige i forhold til at kunne forstå og producere sprog, fx i forhold til kohæsjon og kohærens. Det drejer sig om, at der er en rød tråd i tekster fra start til slutning, og at teksten er inddelt i afsnit eller passende tekstelementer i forhold til genren. Det drejer sig også om at lære at skrive struktureret med fx en text opener, der signalerer, hvad hele teksten handler om, og topic sentences, som er de sætninger, der indleder hvert afsnit. Et eksempel:

- "Rapid climate change is one of the biggest global problems in the world today" (text opener). "Both professional politicians and ordinary people are concerned about how to limit climate change and avoid natural catastrophes."
- "Politicians are unlikely to make changes nationally." (topic sentence, som også danner forbindelse til det foregående afsnit). Herefter følger et afsnit om politikere: "They often claim that national political decisions depend on global collaboration" (topic sentence, som danner forbindelse tilbage til indledningen og holder tråden i argumentet). "As a result, large international conferences attempt to make goals for individual nations to follow."
- Herefter følger et afsnit om almindelige mennesker: "Many ordinary people also collaborate in interest groups to find new ways of living with less impact on the climate. Young people seem to be particularly concerned about the state of the planet."
- "Finding solutions to limit climate change is important." (text closer, som samler trådene – og holder rækkefølgen fra tidligere). "Politicians should listen to the demonstrations Fridays for Future/Youth Strike 4 Climate where thousands of young people shout: We must take action now!"

Efterhånden skal også elementer under ord-niveau som stavning og tegnsætning i fokus. Disse enkeltelementer er også vigtige for forståelse, som det fx fremgår af dette eksempel på en tegnsætning: Let's eat Grandma vs. Let's eat, Grandma.

Konkrete eksempler på arbejdet med sprogligt fokus

Både læsning og skrivning kan gives tid. Det er ikke som i mundtligt sprog nødvendigt at kunne tale hurtigt eller forstå hurtigt, så en samtale kan holdes i gang. Derfor egner skriftsproget sig til fokus på sammenhæng, strukturer og enkeltelementer. Det er vigtigt, at der er en mening med at gøre skriftsproget mere præcist, og det kan gøres ved at sætte produktionen ind i en sammenhæng. Eksempler på meningsfuld sammenhæng til sproglig fokus er:

- Eleverne læser modeltekster og leder efter mønstre, som de selv kan genbruge.
- Eleverne kan sammenligne tekster, finde den mest virkningsfulde og finde ud af, hvorfor den virker.
- Eleverne pusler tekster sammen, så de giver mening.
- Eleverne skriver til en rigtig læser, fx en kammerat i klassen, og får respons. Læreren fungerer som konsulent og tilbyder sproglig revision.
- Eleverne skriver til et fælles produkt, der skal anvendes, fx en blog eller en turistbrochure.

Sproglæringsstrategier

Sproglæringsstrategier, der har været beskrevet under mundtlig kommunikation, virker også i forhold til arbejdet med skriftlig kommunikation, men samtidig er der særlige strategier, der kan tages i anvendelse i forhold til skriftsproget.

Konkrete eksempler på arbejdet med sproglæringsstrategier

Sproglæringsstrategier til skriftlig kommunikation handler i høj grad om at give eleverne bevidsthed om, at de strategier, de anvender i læse- og skriveprocesserne, også er læreprocesser. Eleven skal derfor have støtte til at forstå og selvstændigt kunne efterligne og anvende disse processer bevidst for at lære sig sprog.

4.3 Kultur og samfund

Fælles Mål bygger på et dynamisk kultursyn, hvor kultur handler om fællesskaber og opfattes som noget, der udvikles og ændres hele tiden, ved at mennesker fortolker og forhandler om forståelser, når de mødes. Møder kan være mundtlige, men kan også være mødet med tekster, som jo altid er skrevet af nogle andre. Kultursynet indebærer, at:

- Kultur er ikke noget, man har – det er noget, man gør.
- Kultur skabes mellem mennesker.
- Kultur er altid i forandring, fordi mennesker fortolker og forhandler forståelser.
- En person er ikke kun sin kultur og repræsenterer heller ikke hele kulturen.
- En kultur er ikke det samme som en nationalstat.
- En person er medlem af flere kulturelle fællesskaber.
- En person kan være mediator og bygge bro mellem de fællesskaber, han/hun indgår i.

Kultur og samfund er en central del af engelskfaget, fordi sprog altid foregår i en kulturel ramme. Kommunikation kan kun lykkes, hvis man også har interkulturel kompetence, og hvis man kan forstå og anvende tekster som en del af de sammenhænge, man indgår i. At kunne anvende tekster dækkes bedst af begrebet literacy, som er den kompetence, man skal have for at kunne udnytte de mange forskelligartede skriftsproglige ressourcer i et moderne skriftsamfund, både receptivt ved at bruge teksterne og produktivt ved selv at producere tekster.

Undervisningen skal lægge sig så meget op ad autentiske situationer som muligt. Med onlineadgang er det muligt at være i kontakt med omverdenen på måder, som støtter udviklingen af interkulturel kompetence såvel som sprog. Den faglige progression består i, hvilke situationer eleverne kan indgå i, fra de enkle og nære til de mere komplekse og ukendte.

Kultur og samfund er delt op i tre færdigheds- og vidensområder (jf. læseplanen). Den faglige progression i kompetenceområdet vil være styret af lærerens didaktiske valg inspireret af de tre områder.

Interkulturel kontakt

Interkulturelle kontakter foregår altid med andre mennesker eller konkrete tekster.

Interkulturel kompetence er den kompetence, man benytter sig af, når man indgår hensigtsmæssigt i sådanne interkulturelle kontakter. En artikel fra EU-Kommissionen af Byram (Byram, M. (2002): "Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching" deler kompetencen op i fem delelementer:

1. Viden: at have viden om sig selv og den anden og om forhold mellem individ og samfund.
2. Fortolkning: at kunne fortolke ting fra en anden kultur og sammenligne dem med sin egen og at kunne udvikle nye perspektiver ved at sammenligne.
3. Undersøgelse: at kunne undersøge og udforske kulturer.
4. Holdning: at være nysgerrig, åben og nærme sig det ukendte med fantasi, kunne se sig selv udefra og respektere andre holdninger og værdier.
5. Involvering: at kunne udvikle kritisk bevidsthed og vurdere socio-politiske forhold.

Jensen (Jensen, I. (2013): *Grundbog i kulturforståelse* (Forlaget Samfundslitteratur) foreslår tre dimensioner:

1. Viden: Generel forståelse for kultur kombineret med specifik viden om elementer i en kultur.
2. Følelser: Empati i forhold til mennesker fra andre kulturer.
3. Kommunikative færdigheder: Evnen til at udvise kulturel følsomhed ved at kunne:
 - Skabe og opretholde individuelle kontakter med medlemmer af en anden kultur.
 - Indgå i sociale roller, der er anderledes end dem, man kender fra sin egen kultur.
 - Forstå verbal og non-verbal kommunikation med medlemmer af en anden kultur.
 - Tale om kommunikation med medlemmer af en anden kultur.

Med en dynamisk forståelse af kultur er det vigtigt at have fokus på, at interkulturel kompetence netop handler om gode kommunikative evner, hvor man aflæser og byder ind i forhold til samværet på en måde, som fremmer dette samvær. Det findes der ikke facitlister til, og kompetencen omhandler derfor netop empati og forståelse som det centrale. Det skal trænes.

Konkrete eksempler på arbejdet med interkulturel kontakt

At kunne indgå i internationale kulturmøder er det endelige mål for det arbejde med interkulturel kompetence, som foregår i engelsk. En del af dette arbejde omfatter reel kontakt uden for Danmark, men der kan også arbejdes med aktiviteter, som på andre måder udvikler kompetencen. Mange af disse aktiviteter er samtidig gode sproglige øvelser, som fx:

- Aktiviteter, der aktiverer kulturel bevidsthed, som fx Symbolic movements, hvor elever finder på og viser en bevægelse, som symboliserer et medlem i deres familie. De andre elever skal gætte, hvem det kan være.
- Ord og metaforer, fx Age words: Giv eleverne 15 tillægsord, som de skal lægge i fire grupper: Words about children + words about teenagers + words about adults + words about all. Diskuter variationer, og hvis øvelsen laves i en venskabsklasse, kan ligheder og forskelle sammenlignes (disse øvelser er fra Johnson, G. & M. Rinvolucri (2010): *Culture in our Classrooms* (Delta). Flere kan findes i Farr, E. et al. (2009): *Klædt på til verden – en håndbog til undervisere om interkulturel kompetence* (GOforlag) og på nettet).

- Mystery Skype, hvor eleverne arbejder sammen med en klasse fra et andet sted i verden og skal gætte, hvor de er henne.
- Fortællinger og film fra forskellige områder og om forskellige grupper, hvor identifikation er mulig.
- Projekt- og emnearbejde.

Samme emne kan behandles på flere forskellige trin med forskelligt fokus, fx fra det konkrete og nære i begynderfasen til det generelle og mere abstrakte på tredje trin. Eleverne kan høre eventyr i 3. klasse og vælge det, de bedst kan lide, mens elever i 9. klasse kan finde eller producere moderne gendigtninger af klassiske eventyr og arbejde med ligheder og forskelle i sproglige regler og i normer og værdier. I 4. klasse kan man finde idoler og udveksle med en venskabsklasse, mens man i 8. klasse kan undersøge, hvorfor bestemte idoler er særligt populære blandt unge i Australien.

Engelsk som adgang til verden

Engelsk har som sprog en særlig rolle på globalt plan i dag som verdenssprog. Man taler om tre cirkler af engelsk som verdenssprog med mange brugere i hver cirkel:

1. Engelsk som modersmål, fx Storbritannien og USA, cirka 400 millioner mennesker.
2. Engelsk som andetsprog, dvs. engelsk brugt som officielt sprog eller med særlig status i et land, der måske har mange modersmål, som fx Indien, Zambia, Singapore. Det drejer sig om over 50 lande og måske 700 millioner mennesker.
3. Engelsk som fremmedsprog, dvs. der undervises i engelsk i skolesystemet. Det drejer sig om stadig flere lande i verden og sandsynligvis over en milliard mennesker.

Engelsk udvikler sig hele tiden både over tid og i forskellige geografiske områder. Derfor er der forskel på fx australske og afrikanske former for engelsk. Fordi engelsk bruges i så mange sammenhænge, findes der også på dansk en hel del låneord og fraser, som vi har vænnet os til, fx weekend, skateboard, LOL.

Konkrete eksempler på arbejdet med engelsk som adgang til verden

Adgang til verden skal afstemmes efter alderstrinnet, men kan med fordel startes tidligt. Elever fra ældre klasser kan hjælpe elever fra yngre klasser med sprog og kontakter, hvilket vil give meningsfuld læring for begge parter. Eksempler på internationale kontakter er:

- Besøg i klassen fra fx internationale forældre (måske har skolen en forældrebank over, hvad forældrene kan og vil byde ind med i undervisningen) eller gæster fra lokale virksomheder (måske er en udenlandsk forsker på besøg), som måske ligesom eleverne benytter engelsk som lingua franca.
- Kontakt i den umiddelbare omverden, fx ved at interviewe besøgende på et museum eller i lufthavnen.
- Fælles projekter omkring temaer som My family, A View from my Window, Recycling in my Area eller omkring innovation og entreprenørskab, hvor man kan udvikle noget til hinanden.
- Lejrskoler og erhvervspraktik.
- Deltagelse i internationale konkurrencer.

Når man arbejder sammen med internationale kontakter, kan man tænke i såkaldte kulturelle fikspunkter (Jensen, I. (2013): *Grundbog i kulturforståelse* (Forlaget Samfundslitteratur)), som er emner eller spørgsmål, der opfattes som væsentlige af de personer, der mødes. Eksempler på spørgsmål, som eleverne kan finde interessante, er:

- Hvad bestemmer dine forældre, og hvad bestemmer du selv?
- Hvordan ser der ud på dit værelse?
- Må du selv gå til koncerter og fester?
- Hvad vil du gerne være god til?
- Hvad har du, som du kunne tænke dig at gemme til dit eget barn?
- Hvor vil du gerne rejse hen?

Tekst og medier

Det moderne globale samfund anvender tekster i meget høj grad og med stor kompleksitet i formerne, herunder blandingsformer og multimodale tekster. Den kompetente tekstbruger i dag kan fx anvende SMS med de rigtige forkortelser, læse en hjemmeside med links og ignorere irrelevante reklamer, skimme aviser i både trykt form og på nettet, foretage søgninger, forstå billeder som kommunikation og instruktioner på YouTube. Den kompetente tekstbruger kan desuden selv producere mange af disse teksttyper.

Som tekst forstås her en samlet struktur af tegn, der sender en meddelelse, som kan fortolkes. Tegn er ofte ord, men kan også være fx symboler, billeder eller lyd. Mennesker søger altid efter mening i meddelelser, og hvis fx en person træder ind i et rum og holder et billede af en bil højt op i luften, vil vi forsøge at forstå, hvad meddelelsen er. På den måde anvender vi tekster hele tiden.

Undervisningen skal forberede eleverne på denne verden med en stor kompleksitet af tekster. Eleverne arbejder også med tekster i dansk og kan overføre mange af deres tekstmæssige kompetencer fra dansk, men de kan ikke nødvendigvis selv foretage denne overførsel. Desuden skal indlæringen af tekster i en anden kulturel og samfundsmæssig sammenhæng have særlig opmærksomhed i fremmedsproget.

Konkrete eksempler på arbejdet med tekst og medier

Hvis eleverne skal blive kompetente tekst- og mediebrugere på engelsk, er det vigtigt allerede fra starten af forløbet at være opmærksom på en meget varieret brug af tekster i undervisningen. Det gælder både de tekster, eleverne præsenteres for, og de tekster, eleverne selv skal producere. Det er også vigtigt, at eleverne får lov til at forholde sig fortolkende til tekster, sådan som vi gør i det virkelige liv, så de får lov til at arbejde med selv at konstruere deres forståelse af tekstens meddelelse. Det gør man ikke, hvis man blot genfortæller teksten til læreren. I stedet bør der stilles åbne spørgsmål, som fx:

- When do you think the princess was happy?
- What was the most important piece of information you got?
- What would you like to ask the main character?
- What was missing from this instruction?

Film er en særlig god teksttype til fremmedsprog, fordi film giver mulighed for indlevelse og for visuel støtte til både sproglig og indholdsmæssig tolkning af meddelelser. Eleverne kan selv producere film, fx små lommefilm på mobiltelefonen.

Forslag til forskellige teksttyper, der kan arbejdes med, kan med fordel understøttes af elevernes arbejde med samme typer i dansk. På emu.dk findes en oversigt over en mulig progression i anvendelse af teksttyper.

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om kvalificering af forholdet mellem kompetencer og indhold

- Hvad har vi brug for at diskutere om forholdet mellem kompetencer og indhold?
- Hvordan forstår vi indhold og progressionen i de tre kompetenceområder?
- Hvordan vil vi sikre en indholdsmæssige progression i faget frem mod de overordnede kompetencemål?
- Kan vi beskrive denne indholdsmæssige progression til brug i samarbejdet med kolleger, elever og forældre?
- Hvordan kan vi fastholde og videregive den enkelte elevs faglige progression?

5 Almene temaer

5.1 Undervisningsmiljø

God undervisning, hvor eleverne lærer noget, er altid afhængigt af et godt og trygt undervisningsmiljø både psykisk og fysisk. Man lærer ikke noget uden at fejle, og derfor skal det psykiske undervisningsmiljø være anerkendende og accepterende over for fejl og med en indbygget forståelse af, at undervisningen er en øvebane og ikke et præstations- og forhindringsløb. Alle hjælper alle med at lære. Læreren er coach, procesleder, træner og sparringspartner, som giver eleverne tro på egen formåen gennem mange succesoplevelser for alle elever.

Det fysiske undervisningsmiljø skal helst være indrettet på en måde, så den varierede undervisning med bevægelse og brug af sanserne kan finde sted, fx med masser af gulvplads, møbler der hurtigt kan flyttes, gode udstillinger af relevante elevprodukter. Rummet må gerne lægge op til undersøgelse og nysgerrighed i forhold til fagets forskellige områder og give mulighed for kreativt produktivt arbejde, inspiration fra fagligt relevante oplag i lokalet og nem adgang til internetsøgninger.

5.2 Inklusion

Inklusion eller inkluderende undervisning drejer sig om, at alle elever skal opleve sig som en del af det faglige og sociale fællesskab i klassen og på skolen. Den inkluderende undervisning lykkes, hvis læreren opfatter diversitet som et plus og proaktivt søger at gøre alle elever til respekterede medlemmer af klassens faglige fællesskab. Inklusion er derfor et overordnet princip i forhold til at anvende undervisningsdifferentiering (se kapitel 8).

Ifølge nyere forskning har inkluderende klasseledelse en organisatorisk dimension, en relationel dimension, en rammesættende dimension og en didaktisk dimension, som spiller sammen i forhold til inklusion. Det er desuden alle elementer, som læreren har mulighed for at overveje didaktisk.

Konkrete eksempler på arbejdet med inklusion

Læreren kan tænke i nogle grundlæggende principper:

Respekt for elevernes parathedsniveau: I engelsk vil elevernes parathedsniveau variere meget fra elever, der næsten ikke har mødt engelsk og måske har udfordringer på dansk, til elever, der er tosprogede med engelsk som det andet sprog. Det kræver differentiering (se kapitel 8).

Undervisningen er baseret på analyse og vurdering: Læreren skal analysere og vurdere elevernes intersprog og interkulturelle kompetence samt på basis heraf kunne tilrettelægge og følge udviklingen i deres læring. Elevernes aktuelle kompetencer kan ses gennem evalueringsopgaver, som fx kan samles i en portfolio.

Høje forventninger: Læreren skal have høje forventninger til alle elever og være i stand til at identificere, hvad eleven har brug for at lære næste gang. Hvis en elev fx forsøger at skrive lange sætninger, som går i stykker, vil det måske være relevant at tilbyde eleven at arbejde med sætningsforbindere.

Alle elever skal have meningsfulde opgaver: De fleste områder i faget kan udforskes på mange måder og niveauer. Åbne opgaver med forskellige grader af støtte kan give eleverne mulighed for at arbejde med en meningsfuld opgave på en måde, som sikrer deres succes med opgaven.

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om inklusion

- Hvordan ønsker vi at arbejde sammen med hinanden og med ledelse, pædagoger, forældre og elever om mål, evaluering og feedback samt elevernes forståelse af deres egen læreproces?
- Hvordan kan vi fastholde og udvikle vores arbejde med varierede undervisnings- og arbejdsformer?
- Hvordan får vi fokus på at understøtte elevens kognitive, affektive og sociale læreprocesser?
- Hvordan vil vi fastholde og dele de gode eksempler på inkluderende undervisning?
- Hvad har vi i øvrigt brug for at diskutere om inkluderende undervisning?

5.3 Åben skole og eksterne samarbejdspartnere

Eftersom kommunikation og brug af tekster og medier er centralt i engelsk, vil det være hensigtsmæssigt at åbne skolen mod omverdenen. Det kan foregå nationalt i form af fx samarbejde om et tema med en klasse på en anden skole, besøg af gæster i klassen eller ture til steder med mange turister. Det kan også foregå internationalt i form af små og store fælles projekter, fx at man ved hjælp af værktøjer til online videokonferencer synger en sang sammen med en klasse i et andet land eller sammenligner undersøgelser af bedsteforældres yndlingshistorier med elever fra andre lande.

Mere inspiration til internationalt arbejde kan fx findes på disse hjemmesider:

- EMU: www.emu.dk/grundskole
- eTwinning: www.etwinning.net/da/pub/index.htm
- Verdensklasse: www.verdensklasse.dk/

Arbejdet med innovation og entreprenørskab er også en god basis for at åbne skolen mod omverdenen. Her kan læses mere i **afsnit 7.3**.

5.4 Understøttende undervisning og lektier

Understøttende undervisning skal skabe en sammenhængende skoledag og sikre, at eleverne møder en varieret og anvendelsesorienteret undervisning. Den skal støtte elevernes læringsparathed, sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel og/eller den faglige undervisning med faglig fordybelse eller faglig bredde.

De to hensyn kan godt kombineres i engelsk, så alle elever får forskellige tilbud og muligheder i forhold til det faglige arbejde. Der kan leges, spilles spil og anvendes bevægelsesaktiviteter, som gentager det stof, der har været arbejdet med i undervisningen. Den kan

samarbejdes med eksterne samarbejdspartnere om innovative fordybelsesprojekter, som eleverne selv har valgt, og som ligger i forlængelse af temaer fra undervisningen. Der kan inviteres relevante, engelsktalende gæster ind til oplæg og diskussion. Eller der kan arrangeres debatklubber, som i særlig grad tilgodeser elever, der allerede har stor sproglig kompetence i engelsk.

Den understøttende undervisning kan også give lektiehjælp. Lektier og understøttende undervisning er som oftest en træning og måske automatisering af det, der er foregået i undervisningen. Der er forskel på at lære noget helt nyt eller at arbejde med en virkelig vanskelig opgave på den ene side og på den anden side gentage noget, så det huskes bedre. Lektier såvel som understøttende undervisning skal tænkes bredt didaktisk i forhold til, hvad eleverne forventes at kunne få ud af det ekstra arbejde, og hvordan det indgår i en meningsfuld hverdag for eleverne.

Konkrete eksempler på meningsfulde lektier

De meningsfulde lektier kan enten tænkes i direkte sammenhæng med arbejdet på klassen eller kan være en mulighed for at arbejde mere generelt og kreativt med faget.

1.- 4. klassetrin:

- Leg den nye sangleg fra klassen med nogle kammerater.
- Lad som om, du og din ven kun forstår engelsk, når I går hjem i dag.
- Lån en billedbog på engelsk og find en voksen, der kan læse den sammen med dig.
- Lån et spil fra klassen og finde nogle, der gerne vil spille det med dig.

5.-7. klassetrin:

- Spil et computerspil, du kender, og brug chatfunktionen.
- Chat med en kammerat og kopier chatten. Fortæl i næste engelsktime, hvem du har chattet med, og om hvad.
- Se en god film og find fem ord, som skal op på plakaten i klassen.
- Lav en rap sammen med nogle kammerater, optag den på video og læg den op på klassens kanal.

8.-9. klassetrin:

- Lån en ungdomsroman i klassens bibliotek og skriv en anmeldelse, som kammeraterne kan vælge ud fra.
- Optag en film sammen med nogle af kammeraterne, som kan lægges op på klassens kanal.
- Lyt til nogle gode podcasts, skriv hovedpointerne ned til nogle andre og find nogle gode ord og vendinger, som skal ind på klassens online samling.
- Lav spillelister over dine egne yndlingsvideoer og del dem med kammeraterne.

5.5 Forældresamarbejde

Som ved alle fag vil der være stor forskel på forældrenes faglige kompetencer og derfor deres muligheder for at støtte egne børns arbejde med faget. Det er vigtigt, at alle forældre, uanset deres egne kompetencer, er klar over, hvordan der arbejdes i undervisningen, så de kan understøtte de principper, som læreren følger.

Sprog forstået som noget kommunikativt og funktionelt betyder bl.a., at det er godt at øve sig, og at man derfor bruger engelsk hele tiden i stedet for at "læse op og oversætte". Det er også helt i orden at prøve sig frem og lave fejl.

Kultur forstået dynamisk betyder bl.a., at alle indgår i mange kulturelle fællesskaber, som alle har forskellige og foranderlige regler for sprog og samvær.

Det brede tekstbegreb betyder, at tekster kan være både korte og lange og man kan gå på opdagelse i, hvor og hvordan tekster forekommer.

Konkrete eksempler på forældresamarbejde om faget

Liste over ting, man kan gøre hjemme sammen med eleverne:

- 1.-4. klassetrin: Finde ord, lave plakater, skrive små sedler til hinanden, lytte til børnefilm på engelsk, spille computerspil sammen, bruge apps sammen, spille spil, lære hvad børnene har lært i undervisningen fx rim og remser, tale engelsk til aftensmaden.
- 5.-7. klassetrin: Hjælpe med at finde ord i film og computerspil, spille spil sammen, se og lytte til produkter lavet af børnene, gå på museer sammen, tale med børnene om de forskelle i sprog og opførsel, der er i børnenes forskellige fællesskaber.
- 8.-9. klassetrin: Se og lytte til elevernes produkter, få idéer til projekter, dele af egne erfaringer fra arbejde, diskutere aktuelle emner.

Forslag til forældremøder og forældresamtaler:

- Giv forældrene en liste over grundlæggende principper i undervisningen, fx vi taler engelsk hele tiden, man må gerne lave fejl, og man skal ikke rettes hele tiden, det er godt at gætte, og man skal ikke altid slå op i en ordbog, det er sjovt at læse og lytte til engelsk, vi er alle forskellige og går på opdagelse i forskelle i sprog og samvær, og derfor er vi nysgerrige sammen, vi forholder os til verden både internationalt og globalt og udvikler meninger og holdninger.
- Tal med forældrene om, hvordan deres barn lærer, hvad der er lært siden sidst, hvilke succeser der især springer i øjnene. Det kan evt. foregå ved, at eleverne viser en video eller en tekst, de selv har produceret, og selv forklarer deres forældre, hvad produktet viser om deres arbejde hen mod kompetencemålene.

5.6 Tidlig sprogstart

Engelsk starter i 1. klasse og fortsætter i hele skoleforløbet. Engelsk er en ekstra mulighed for sproglig bevidsthed og kunnen, som kan understøtte arbejdet i dansk. Man skal samtidig være opmærksom på, at eleverne arbejder intenst i dansk med læsning, og at arbejdet i engelsk ikke må forstyrre elevernes udvikling af gode læsekompetencer. Hvis elevernes modersmål er et andet end dansk, skal man også være opmærksom på, at disse elever i så fald arbejder med tre eller flere sprog i en tidlig alder. Dette kan udnyttes til større sproglig bevidsthed og interesse for sprog, hvis man etablerer en legende tilgang med bevægelse, konkrete og musisk-kreative aktiviteter og fokus på selvtillid omkring at bruge sproget. Ved at undervisningen foregår på engelsk hele tiden, får alle elever hørt meget engelsk, og to- eller flersprogede elever skal ikke lære et fremmedsprog (engelsk) gennem et andetsprog (dansk). Det stiller krav både til lærerens sproglige og didaktiske kompetencer at tilrettelægge en sådan undervisning.

Grundlæggende principper for den tidligere sprogundervisning er:

1. Sørg for, at eleverne får succesoplevelser
2. Byg på imitation
3. Byg på leg
4. Byg på narration/fortælling
5. Inddrag krop og sanser
6. Brug målsproget i undervisningen så meget som muligt
7. Brug chunks som indgang og støtte til sprogtilegnelse
8. Arbejd med semantiske felter i forbindelse med ordforrådstilegnelse
9. Arbejd fra start af med sproglig opmærksomhed
10. Tematiser sproglæringsstrategier.

Det vil være muligt at lege med engelsk på uformel vis allerede i 0. klasse.

I projektet Tidligere sprogstart er der udviklet mange konkrete forslag til begynderundervisningen.

5.7 Brobygning fra engelsk til andre fremmedsprog og fra folkeskole til ungdomsuddannelser

Efter fire års arbejde med engelsk som fremmedsprog starter eleverne med 2. fremmedsprog i 5. klasse. Den første formelle undervisning i et fremmedsprog lægger spor ud til de efterfølgende, og det er derfor et særligt ansvar for engelsk at grundlægge og fastholde elevernes tro på egen formåen, motivation og nysgerrighed over for fremmedsprog. Det er vigtigt, at sproglærere arbejder sammen om denne overgang, så eleverne får en dybere forståelse af sprog, kultur og tekster ved at arbejde med flere fremmedsprog.

Eleverne har engelsk i hele grundskoleforløbet, og de fortsætter med engelsk i ungdomsuddannelserne. Engelsk i de senere faser skal lægge op til ungdomsuddannelserne, hvor der vil være forskellige krav, alt efter om eleverne starter på fx gymnasiale eller erhvervsfaglige forløb. Det er både folkeskolens og ungdomsuddannelsernes fælles ansvar, at overgangen bliver meningsfuld og sammenhængende set fra elevernes synspunkt, så elevernes kompetencer i engelsk lægger op til og kan videreudvikles i de efterfølgende uddannelser.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Fagets kulturelle og samfundsmæssige side kan bidrage til tværfaglige forløb omkring emner og problemstillinger af kulturel, samfundsmæssig, international og global art. Fagets sproglige side kan bidrage ved, at elever kan lytte og læse relevante tekster på engelsk og også producere og fremlægge på engelsk i sammenhænge, der giver mening.

6.1 Tværfaglighed

Det er vigtigt i alle tværfaglige samarbejder at overveje, hvordan engelsk kvalificerer det valgte indhold. Der bør være tale om et funktionelt samarbejde, som giver mulighed for fordybelse i fx en problemstilling af fælles relevans for flere fag.

En anden form for tværfagligt samarbejde er, hvis engelsk anvendes i et CLIL-forløb (Content and Language Integrated Learning), enten ved at undervisningen i et andet fag foregår på engelsk med sproglig støtte (hard CLIL), eller ved at der i fremmedsprog-undervisningen arbejdes med et specialiseret fagligt indhold (soft CLIL) (Bentley 2010). Rationalet bag CLIL er, at sprog læres bedst i meningsfulde sammenhænge med et relevant indhold. Det er her nødvendigt at overveje, hvordan forløbet kvalificerer undervisningen, og hvordan undervisningen bidrager til arbejdet frem mod fagene kompetencemål. I regi af projekt Tidlig Sprogstart er der udarbejdet eksempler på soft CLIL-forløb.

Samarbejde mellem sprogfagene vil også være et område, hvor engelsk kan både bidrage og drage nytte af samarbejdet. Det vil styrke elevernes sproglige, kulturelle og tekstmæssige kompetencer, hvis sprogfagene understøtter hinanden og fx fokuserer på sprog, kultur og tekster på samstemte måder.

Konkrete eksempler på samarbejde om tværgående emner og problemstillinger

Grønt flag-programmet kan være udgangspunkt for et samarbejde mellem naturfagene og engelsk under overskriften "Bæredygtighed og miljø". 51.000 skoler i 67 lande er tilknyttet programmet. Der findes hjemmesider om Grønt Flag og EcoSchools.

Projekt opgaven kan danne udgangspunkt for temaer af fælles interesse for flere fag.

Innovation og entreprenørskab, hvor eleverne arbejder på at finde løsninger, der giver værdi for andre, kan ofte tage udgangspunkt i opgaver, hvor flere fag kan byde ind med viden og færdigheder som grundlag for nyudvikling.

Samarbejde mellem sprogfagene, hvor sproglige områder behandles på samme måder og på samme tidspunkter, fx kurser i brug af blogs eller sproglig præcision i forhold til modtagere.

Forslag til refleksionsspørgsmål i teamet om tværfaglige emner og problemstillinger

- Hvordan kan engelsk bidrage til tværfaglige emner og problemstillinger foreslået af andre fag, og hvilke kan vi selv foreslå?
- Hvilke områder af engelskfaget mener vi i særlig grad lægger op til tværfagligt samarbejde og med hvem?
- Hvordan kan vi samarbejde med andre sprogfag til gavn for elevernes sproglige, kulturelle og tekstmæssige kompetencer?
- Hvordan ønsker vi at inddrage eleverne i planlægning af tværfagligt samarbejde?
- Hvordan og med hvem har vi i øvrigt brug for at diskutere tværfagligt samarbejde?

7 Tværgående temaer

7.1 Sproglig udvikling

Elevernes sproglige udvikling er central i engelsk som fag. Det er vigtigt at være bevidst om, at eleven samtidig med at udvikle sit engelske sprog også udvikler dansk, andre fremmedsprog og eventuelt eget modersmål. Parallelsprogligheden, hvor man kan sammenligne elementer af sprog og måder at kommunikere på, vil styrke elevernes generelle sproglige kompetencer. Det kan fx ske ved, at man hilser på et af de sprog, der er tilstede i klassen, en dag ad gangen, eller ved at elever med fællessproglige erfaringer undertiden arbejder sammen, så de kan sammenligne engelsk med det andet sprog, de kender til.

7.2 It og medier

It er dels et læremiddel, som bidrager til arbejdet frem mod de faglige kompetencemål, men det er også en fælles opgave i skolen at hjælpe eleverne til at udvikle it-literacy generelt.

It giver nem adgang til både læremidler, fx læringsspil til engelsk som fremmedsprog, betydningsbærere fx videoer og redskaber fx til kommunikation over chat eller til skrivning af tekster. It kan som andre læremidler tænkes ind i undervisning i forhold til, hvad læreren har besluttet, at undervisningen skal handle om. It er for engelsk et særligt kraftfuldt redskab, idet der er tilbud til alle fagets kompetenceområder.

Eleverne kan i løbet af et undervisningsforløb indtage forskellige positioner. I det tværgående tema it og medier opereres der med fire positioner:

1. Eleven som kritisk undersøger
2. Eleven som analyserende modtager
3. Eleven som målrettet og kreativ producent
4. Eleven som ansvarlig deltager.

Kritisk undersøger, hvor eleverne i engelsk kan anvende it til at undersøge informationer, som fx oplysninger om britisk historie gennem museers hjemmesider. Eftersom rigtig meget information kan findes på engelsk, vil denne information også kunne indgå i elevens egen sprogproduktion som relevant sprogligt input. At søge på internettet er noget, der skal trænes. Det kommer ikke af sig selv, og læreren skal tænke en progression ind i forhold til fx at udvælge sider, give støttepapirer, hjælpe til målrettet søgning.

Analyserende modtager, hvor eleverne via it har adgang til en lang række faglige læringsressourcer i form af opslagsværker, spil og blogs. Eleverne skal efterhånden kunne vælge mellem disse og bliver dermed mere selvstændige i forhold til deres egen læring.

Målrettet og kreativ producent, hvor eleven kan lave mange forskellige medieproduktioner enten fra bunden eller som et remix af materialer hentet fra nettet. Eleverne skal frem til at kunne give kreative løsninger med bevidste valg og fravalg af digitale værktøjer.

Ansvarlig deltager, hvor eleverne indgår i digital kommunikation, hvilket giver særlig mulighed for international kontakt. Eleverne skal lære at navigere i dette felt, dels sprogligt og kulturelt, og dels etisk, selvbevidst og reflekteret.

Medier dækker også over, at tekster kan findes i mange former, både analogt og digitalt. Det er vigtigt at være opmærksom på en stor variation i mediebrug, både receptivt og produktivt, herunder muligheden for multimodale medier.

Konkrete eksempler på brug af it og medier

Brug af it

Der udvikles hele tiden nye it-værktøjer, som er potentielt anvendelige i engelskundervisningen. I forbindelse med demonstrationsskoleprojektet om it i skolen er der udviklet en oversigt til engelsk, som evt. kan anvendes som udgangspunkt for engelskteamets egen liste. Den kan findes på projektets hjemmeside www.auuc.demonstrationsskoler.dk/ sammen med anden information om it.

Brug af film

Eleverne kender til filmmidiet i forvejen, og desuden er det særligt velegnet til engelsk, fordi sprogbrug understøttes af kontekst, ligesom indlevelse i andres levevilkår og værdier gøres nemmere, når fortællinger og fremstillinger er visuelle. Det er godt at anvende kortfilm, fordi de dels er håndterbare i undervisningen med deres længde, dels ofte har et skarptskåret og forståeligt tema.

Det er vigtigt at sikre sig, at gældende regler omkring brug af film og tv-udsendelser i undervisningen overholdes. Der kan streames på [mitcfu.dk.](http://mitcfu.dk/), ligesom CFU og Filmcentralen kan være gode steder at holde sig orienteret.

Skille lyd og billede: Film fortæller historier både med lyd og billede, og det kan udnyttes i undervisningen. Eleverne sidder to og to med en makker, hvor elev A ser fx indledningen til en film, og elev B sidder med ryggen til. Elev A fortæller – på engelsk – løbende sin makker, hvad der foregår på filmen. Efterfølgende ser de begge samme sekvens.

Brug af podcasts

Mange unge er i dag storforbrugende af podcasts, og der findes et væld af kanaler på engelsk. Det er en god anledning til at lytte til engelsk, når eleverne selv kan vælge indhold og sværhedsgrad ved at vælge mellem de forskellige kanaler. Der kan samtales og skrives i undervisningen om det, især hvis eleverne har hørt noget forskelligt. Der kommer hele tiden nye podcasts til, og andre stopper. Det kan derfor være hensigtsmæssigt for teamet at udvikle lister over aktuelle, gode podcasts til brug for eleverne.

7.3 Innovation og entreprenørskab

Sprogundervisning skal motivere eleverne til at udfolde sig, tage chancer og afprøve deres sprog i mange og gerne utraditionelle situationer. Det drejer sig om at lære at turde handle og eksperimentere som en naturlig del af det faglige arbejde, hvor sprog, kultur og tekster læres gennem hypotesedannelse og -afprøvning.

Innovation og entreprenørskab hænger desuden tæt sammen med arbejdet med den åbne skole og inddragelse af omverdenen. Der er fire dimensioner i arbejdet:

- Handling, som foregår ved, at eleverne agerer med engelsk, fx gennem produktion af tekster og kommunikation med andre.
- Kreativitet, som fremmes, når utraditionelle forslag og idéer fra elevernes side accepteres, og eleverne opmuntres til at eksperimentere og lege med både sprog og tematikker i undervisningen.
- Omverdensforståelse, som indgår som en central del i faget i forhold til international kommunikation og samarbejde gennem brug af engelsk.

- Personlig indstilling, hvor eleverne skal opnå tro på egen formåen gennem mange succesoplevelser med at løse sproglige, tekstmæssige og kulturelle opgaver i en moderne, globaliseret verden.

Konkrete eksempler på arbejdet med innovation og entreprenørskab

Et helt forløb: Find sammen med en ekstern samarbejdspartner en udfordring til problem-løsning, som er faglig relevant, fx "Hvordan kan vi hjælpe museum X med at forøge deres besøg af unge engelsktalende?" Lad eleverne arbejde i faser med at forstå det relevante faglige indhold, få gode idéer til løsninger, udfør idéen konkret sammen med museet og evaluer læringsresultatet.

Dele af innovationsprocessen: Start med at lade eleverne brainstorme på engelsk om relevante områder for det, undervisningen drejer sig om. Det kan fx være ord til en tekst, hvor man kan høre engelsk, eller gode forfattere. Eleverne kan også arbejde med at bygge deres forståelse af noget, de har lært, fx strukturen i en tekst.

Fonden for Entrepenørskab samler og producerer både forskning og konkrete materialer til undervisningen. Desuden findes der mange online forslag til konkrete modeller og metoder til arbejdet.

8 Tilpasning af undervisning til elevernes forudsætninger

Alle elever skal lære så meget som muligt og opleve sig som deltagere i et fagligt og socialt fællesskab. Det er inklusion. Derfor skal undervisningen tage hensyn til den enkelte elevs forudsætninger, men også til hans/hendes potentialer. Det er undervisningsdifferentiering.

8.1 Undervisningsdifferentiering

Undervisningsdifferentiering er ikke en metode, men et princip for al undervisning. Undervisning er et samarbejde mellem lærer(e) og elever, og eleverne ved ofte selv, hvad de har brug for støtte til, og hvordan de bedst arbejder.

Som udgangspunkt er det vigtigt, at læreren har høje forventninger til alle elever. Det er meget vanskeligt som elev at blive bedre end det, læreren har som forventninger. De høje forventninger skal bakkes op med, at læreren stilladserer eleverne på den måde, de har brug for. Der er ikke tale om en individualisering af undervisningen, men om at give åbne opgaver, valgmuligheder og støtte i opgaveformuleringer, støttepapirer og processtøtte i undervisningen.

Differentiering kan betyde valg og variation i forhold til indhold, proces og produkt inden for rammerne af et trygt undervisningsmiljø. Læreren kan tage hensyn til elevernes parathed, interesse og foretrukne måder at lære på.

Konkrete eksempler på arbejdet med undervisningsdifferentiering

Indhold: Klassen arbejder med amerikansk ungdomskultur. Nogle elever læser faktuelle tekster, andre læser fiktive tekster eller lytter til interviews med enkeltpersoner. Informationer kan efterfølgende deles eller anvendes i fællesskab.

Proces: I det opfølgende gruppearbejde får eleverne forskellige, nødvendige roller i forhold til at lave et materiale om amerikansk ungdomskultur, som skal sendes til en anden skole.

Produkt: Grupperne vælger selv, om de vil lave en hjemmeside, et dramastykke, en trykt planche eller en podcast eller en kombination af disse i et multimedieprodukt.

Ekstra udfordringer: De elever, der har mod på det, kan deltage i en åben, spontan debat om centrale temaer, der er fundet under det undersøgende arbejde.

Ankeropgaver: Alle elever har adgang til relevante og meningsfulde opgaver, når de er færdige med det, de i øjeblikket arbejder på. I klassen kan der fx være en reol med spil, gode romaner og graphic novels og en liste over podcasts.

8.2 Elever med særlige forudsætninger

Særlige forudsætninger dækker bredt over, at der kan være særlige hensyn at medtænke i forhold til differentiering. Elever må anvende de hjælpemidler, som er hensigtsmæssige i forhold til deres behov. I forhold til prøver i sprogfagene er der dog særlige regler, som læreren skal kende.

Elever med flere sprog skal have mulighed for at anvende disse sprog i forbindelse med undervisningen, og de kan desuden bidrage til den samlede sproglige viden og opmærksomhed i klassen.

Elever, der har erhvervet sig særligt stort kendskab til engelsk via fx tabletprogrammer, online spil eller ved at følge engelsktalende youtubere, skal have kvalificeret deres kendskab til sproget. Det kan fx ske ved, at deres kendskab inddrages i klassens arbejde, deles, diskuteres og udsættes for sproglige undersøgelser og ændringer. Kan en video fx ændres til et digt? Eller en opskrift? Disse elever kan også bidrage med deres særlige kompetencer til klassens arbejde ved at hjælpe andre elever.

Fossilisering forekommer hos nogle elever, der mener at klare sig godt mundtligt i uformel dialog med andre. De skal have særlig støtte til at forstå, at sproglig udvikling ikke må stoppe, og at dette ene område ikke dækker alt, hvad man har brug for at kunne.

Elever med engelsk som modersmål er ikke et sjældent syn i danske skoler. De kan støtte andre elever og læreren med deres særlige kompetence, men skal samtidig selv have mulighed for at udvikle deres sprog. Her kan læreren finde hjælp i at kigge på mål for dansk og omsætte dem til brug for disse elever, evt. med støtte i læremidler og målformuleringer for engelsk som modersmål i fx UK. Disse elever kan desuden udfordres med fx problemorienterede opgaver om det tema, klassen arbejder fælles om, hvor både forståelse og produktion kræver større fordybelse.

9 Ordliste

Ordliste over centrale faglige begreber

Fagligt begreb	Forklaring
Antonym	Et ord af modsat betydning, fx black/white.
Argumenterende tekst	En tekst, der er bygget op af argumenter, og hvis formål er at overbevise.
Autentisk tekst	En tekst, der ikke har sprogundervisning som sit formål.
Betydningsfelt	Ord hænger sammen i felter af betydning, fx ord om dyr, eller ord om familie.
Betydningsrelationer	Ord hænger sammen i forhold til hinanden, fx modsætninger eller antonymer som black/white, young/old.
Bøjningsformer	Ændringer af et ords form med en tilhørende betydning, fx datid: I see/I saw.
Chunk	En frase, som eleven lærer og bruger som en helhed uden at forstå alle delementer i den.
CLIL	Content and language integrated learning.
Evaluering, formativ	Den evaluering, der har fremadrettet fokus, fx de nationale test.
Evaluering, summativ	Afsluttende evaluering, fx den afsluttende prøve.
(Fast) frase	En frase er en gruppe af ord, der hænger sammen på en eller anden måde, og ikke er en sætning, fx en navneordsfrase: an old man. Eller en udsagnsordsfrase: have been sleeping. Der kan også være tale om faste fraser, som fx: How are you?
Fast vending	Samme som fast frase.
Feedback	Tilbage melding til eleven om læring.
Fremsættende sætning	Langt den mest almindelige af de fire mulige sætningstyper, fx: The children had lots of presents. De andre typer er bydende, spørgende og udråb.
Gambit	Småord og fraser, der strukturerer en samtale, fx: What I wanted to say ... Well ... Nevertheless ...
Genre	Det sociale formål med en tekst udmøntet i sproglige valg på basis af emne (hvad tales/skrives der om), relationer (hvem taler/skriver til hvem) og måder (hvor og hvordan tales/skrives der).
Grammatisk kategori	Kategorier, der enten drejer sig om morfologi eller syntaks.
Hypotese	Det sprog, eleven forsøger sig med, fx "I goed" som elevens (bevidste eller ubevidste) hypotese om en mulig datidsform.
Idiomatisk udtryk	En fast frase, hvor ordene som frase betyder noget andet end ordene hver for sig, fx: bite the bullet (at acceptere noget ubehageligt uden at beklage sig).

Fagligt begreb	Forklaring
Interkulturel	Inter= mellem, interkulturel= mellem kulturer, fx interkulturel kommunikation, som er kommunikation mellem mennesker med baggrund i forskellige kulturer.
Intersprog	Elevens version af målsproget, altså det særlige sprog med ord og strukturer, som er udtryk for, hvor eleven er i sin sproglæring.
Intonationsmønstre	Tonegangen i mundtligt sprog, som både kan udtrykke betydning og følelser. Intonationsmønstre på engelsk adskiller sig fra intonationsmønstre på dansk.
Kløft	Når personer, der kommunikerer sammen, ikke kender til den andens information (informationskløft) eller holdning (holdningskløft). Herigennem opstår en mulighed for at kommunikere om noget, som den anden ikke ved.
Kohærens	Indholdsmæssig sammenhæng i en tekst.
Kohæsion	Sammenhængsskabende enkeltelementer, som fx sætningsforbindere, gentagelser, stedord, ordvalg.
Kollokation	En frase af ord, der hyppigt optræder sammen, fx stone cold.
Kultur møde	Et møde mellem to eller flere personer med baggrund i forskellige kulturer.
Lingua franca	Et sprog, der anvendes som fælles sprog af personer, hvor ingen af dem har sproget som modersmål.
Literacy	Den kompetence, man skal have for at kunne udnytte de mange forskelligartede skriftsproglige ressourcer i et moderne skriftsamfund, både receptivt ved at bruge teksterne og produktivt ved selv at producere tekster.
Medier	En kanal, hvor en tekst videresendes til andre, fx bog, avis, hjemmeside.
Modeltekst	En tekst, der anvendes som model for elevernes produktion af tekster.
Morfem	Den mindste betydningsbærende enhed i sproget, fx en flertalsendelse.
Morfologi	Den del af grammatikken, der omhandler morfemer, som er de mindste betydningsbærende enheder i sprog, fx jumped, der består af to morfemer: jump (hoppe) og ed (datid).
Multimodal	En tekst, der består af enkeltelementer af forskellige typer, fx en side med både ord og grafer.
Målsprog	Det sprog, der skal læres.
Negotiation of form	Gennem samarbejde om kommunikation og tekstproduktion forhandler elever om den sproglige form og opnår derigennem sproglig indsigt.
Nøgleord	De ord i en tekst, der er centrale for emnet.
Intake	Den del eller version af input, som eleven optager.
Input	Det sprog, som eleverne lytter til eller læser som udgangspunkt for deres sproglæring.
Kommunikationsstrategi	Hvis man har svært ved at forstå eller udtrykke noget på fremmedsproget, kan man anvende en strategi, så kommunikationen opretholdes. Det kan fx være omformulering; at man siger noget på en anden måde.

Fagligt begreb	Forklaring
Lytning	At lytte til og forstå fremmedsproget, en af de fem færdigheder.
Metasprog	Sprog om sprog, fx begreber som flertal og ordforråd.
Modersmål	En persons første sprog, der som regel tales i hjemmet. I Danmark tales der andre modersmål end dansk. Kendskab til elevens modersmål kan være en hjælp for engelsklærerens forståelse af elevens intersprog.
Ordklasse	Ord, der har fællestræk omkring betydning, bøjning og syntaks, hører til samme ordklasse. Ordklasser omfatter fx navneord, udsagnsord og tillægsord.
Ordstilling	Rækkefølgen på ord i fraser og sætninger.
Output	Det sprog, eleven producerer i forbindelse med sin sproglæring, enten mundtligt eller skriftligt.
Overbegreb	Et ord, der fungerer som samlende betegnelse for en række andre ord, fx fruit, som er overbegreb for apple, pear, banana.
Produktiv færdighed	Tale og skrive.
Præsentation	At tale i monologform, dvs. længere sammenhængende tale. Dette kræver noget andet end at samtale med en anden.
Receptiv færdighed	Lytte og læse.
Regional variant	Engelsk varierer regionalt både globalt og nationalt med hensyn til ord, strukturer og udtale.
Retorisk virkemiddel	Forskellige sproglige virkemidler, som en taler anvender for at overbevise sin modtager. Disse kan være både valg af enkeltord og organisering af strukturer.
Rytmiske mønstre	Mønstre i talen dannet af tryk.
Samfundsgruppe	En gruppe, der har fællestræk og opfattes som en gruppe af sig selv eller andre, fx skoleelever på en bestemt skole, fodboldspillere i hele verden, en hemmelig klub.
Samtale	At tale i dialogform sammen med en eller flere andre.
Social variant	Engelsk varierer socialt i forhold til forskellige samfundsgrupper.
Sproghandling	En handling, man foretager gennem sprog. Man kan fx invitere med sprog på flere måder: Would you like to go for dinner tonight? Eller: I am desperate to talk to you. How about dinner tonight? Samme handling, forskellige sproglige former.
Stilladsering	Den midlertidige hjælp, der gives til en elev med at udføre en opgave, så eleven senere kan udføre en lignende opgave uden hjælp. Altså støtte med fokus på læringen.
Sætningsforbindere	Ord, der forbinder sætninger på forskellige måder, fx and, but, because.
Tekst	En sammenhængende, meningsbærende ytring om noget, der står i relation til en konkret situation fx en sætning, en dialog eller en film. Tekster består af tegn (bogstaver, lyde, billeder), og tegnenes betydning viser sig i kommunikation.
Text opener	Den første sætning i en tekst, der signalerer, hvad hele teksten handler om.
Topic sentence	Den første sætning i et afsnit, der signalerer, hvad afsnittet handler om.

10 Referencer

Bentley, K. (2010). *The TKT Course CLIL Module*. Cambridge University Press.

Byram, M.; Gribkova, B.; Starkey, H. (2002). *Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching: a practical introduction for teachers*. Language Policy Division, Directorate of School, Out-of-School and Higher Education, Council of Europe: Strasbourg, France.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2018). Elevernes oplevelse af skoledagen og undervisningen.

Gibbons, P. (2002). *Scaffolding Language, Scaffolding Learning*. Heinemann.

Jensen, I. (2013). *Grundbog i kulturforståelse*. Forlaget Samfundslitteratur.

Johnson, G.; Rinvoluceri, M. (2010). *Culture in our Classrooms*. Delta.

Farr, E.; Rohde, L.; Smidt, L. (2009). *Klædt på til verden – en håndbog til undervisere om interkulturel kompetence*. GOforslag.

Engelsk – Faghæfte 2019

2019

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET